

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ
Μ. Σ. ΒΑΛΛΗΣ & Δ. Π. ΑΛΒΑΝΟΣ

ΧΑΡΑΥΓΗ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΝΤΑΙ:ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
"ΧΑΡΑΥΓΗΝ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗΝΓΡΑΦΕΙΑ
ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ "ΣΑΛΠΙΓΓΟΣ,"
ΜΥΤΙΛΗΝΗΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
(ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ)ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΤΟΥ Δ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ

[Εἰς Ἀθηναϊκὸν περιοδικὸν ἐδημοσιεύθη μία ἐπιστολή τοῦ ἀοιδίου Δ. Βερναρδάκη πρὸς τὸν ἐν Λίβερπουλ διαμένοντα ὁμογενῆ λόγιον καὶ ποιητὴν κ. Ἀλέξ. Πάλλην. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἀναδημοσιεύομεν σήμερον χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας, οἵτινες θὰ ἴδουν εἰς αὐτὴν πιστῶς ἐγκατοπιζομένας τὰς περὶ τοῦ πολυκρότου γλωσσικοῦ ζητήματος ἰδέας τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου συμπατριώτου μας, τὰς δὲ ἰδέας του ταύτας ἐκφράζει πρὸς ἓνα φανατικὸν δημοτικιστὴν πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτρεφε μεγάλην ἐκτίμησιν, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν δὲ αὐτὴν παραθέτομεν εἰς ἄλλην σελίδα τῆς «Χαραυγῆς» τρία ποιήματα ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀλ. Πάλλη, περὶ τῆς ὁποίας τόσον εὐνοϊκῶς ἐκφράζεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁ ἀείμνηστος σοφός.]

Περσπούδαστέ μοι φίλε κ. Α. Πάλλη,

Ἡ ἀπὸ 3)15 τρέχ. ἐπιστολή Σας εἶνε δι' ἐμὲ τῶν πολλῶν Σας πρὸς ἐμὲ δῶρων τὸ ἐπισφράγισμα, διὰ τὸ ὁποῖον καὶ σᾶς εὐχαριστῶ. Ἀφοῦ δὲν εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ περάσετε ἀπὸ τὴν νῆσόν μας καὶ νὰ σᾶς ἴδω προσωπικῶς καὶ γνωρίσω, ὅπως ἐπεθύμουν καὶ ἐπιθυμῶ πάντοτε, ἢ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς Σας χαρὰ ἐμετρίασεν ἄρκετὰ τὴν στέρησιν ταύτην. Ἄλλως, ἂς ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ λείψῃ Θεοῦ θέλοντος ἡμέραν τινὰ καὶ ἢ προσωπική μας συνάντησις, ἀρκεῖ μόνον ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ μ' ἐνθυμεῖσθε μὲ δυὸ λέξεις Σας, διὰ νὰ γνωρίζω ποῦ εὐρίσκεσθε.

Τὰ Τραγούδια Σας ἔλαβι ἐξ Ἀθηνῶν, ὡς καὶ πρότερον ἐν ἄλλο Σας τραγοῦδι μὲ μουσικὴν ἀπὸ τὴν Ἰνδικήν. Ὅτε κατὰ κρῶιον ὁ κοινὸς φίλος Κλεάνθης *) μοῦ ἔστειλε τὴν τῆς Ἀντιγόνης ἐκδοσὶν Σας, ἠπόρησα πῶς εὐρέθη ἔμπορος Ἑλλήν ἴσσον καλὸς κριτικὸς καὶ φιλόλογος. Ἀλλ' ὅτε ἀνέγνωσα τοὺς τονισμένους στίχους Σας, εἰς τὴν πρώτην μου ἐκπληξὶν προσετέθη καὶ ἄλλη, ἣν ἐπηύξησεν ἔτι μᾶλλον ἢ ἐξ Ἀθηνῶν πλουσιωτέρα ποιητικὴ Σας ἀποστολή. Μὰ τὰς Μούσας, εἶπα, ἰδιὸν ὁ φίλος μας καὶ ποιητὴς ἀπὸ τόσους ἄλλους ποιητὰς μας καλλίτερος. Ναί, καλλίτερος! Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκλάβη-

(*) Πρόκειται περὶ τοῦ ἐν Χούλ λογίου συμπατριώτου μας κ. Κλεάνθους Κ. Μιχαηλίδου (Ἀργύρη Ἐφταλιώτη). Σ. Χ.

τε τὸν λόγον μου τοῦτον ὡς κενὸν φιλικὸν φιλοφρόνημα. Τὸ εἶδος βέβαια τῆς ποιήσεως, εἰς ὃ ἀνάγονται τὰ «Τραγουδάκια γιὰ παιδιὰ», εἶνε ἐλαφρὸν ὅλως καὶ παιγνιώδες, οὐδ' ἢ οὐσία τῶν ἁσμάτων ἐξελέγχεται ἀπανταχοῦ ἐξ ἴσου ποιητικῆ, ἀλλ' ἢ στιχουργικῆ καὶ γλωσσικῆ ἐκφορὰ εἶνε πανταχοῦ σχεδὸν ἀρίστη, καὶ τοιαύτη, ὁποῖαν στεροῦνται ἅπαντες σχεδὸν οἱ σημερινοὶ μας ποιηταί, τοῦλάχιστον ὅσους ἔτυχε νὰ ἀναγνώσω — διότι καθὼς εὐκόλως ἐννοεῖτε, οὔτε τοὺς γνωρίζω, οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ τοὺς γνωρίζω ἐδῶ ὅλους.

Ὅλοι θέλουν νὰ γράφουν στίχους εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν καὶ οὐδεὶς αὐτῶν (καθ' ὅσον τοῦλάχιστον γνωρίζω) κατῶρθωσε μέχρι τοῦδε τοῦτο. Ἡ γλῶσσά των αὕτη ἢ δῆθεν δημοτικὴ εἶνε ἀνούσιον κρᾶμα λογιστικῶν κουρευμένων μὲ τὸ ψαλίδι φαντασιώδους τινὸς δημοτικῆς γραμματικῆς. Ὅχι ὅτι ἢ δημοτικὴ γλῶσσα εἶνε δυνατόν νὰ περάσῃ γνησία καὶ ἄκρατος εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως. Τοῦτο εἶνε ἀδύνατον ὡς π. χ. εἰς τὸ δράμα. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν εἶδη, καὶ ἰδίως λυρικά, ὅπου κάλλιστα ὄχι μόνον εἶνε δυνατόν ἀλλὰ καὶ ἀναπόφευκτον τοῦτο. Κοὶ ὅμως καὶ εἰς αὐτὰ τὰ εἶδη δὲν κάμνουν τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ μακαρονίζουν ἀνυπέφορα. Εἰσθε ὁ πρῶτος ἐκ τῶν νεωτέρων, ὅσους ἀνέγνωσα, ὅστις κατῶρθώσατε νὰ ἐφαρμόσετε εἰς τὸ ποιητικὸν εἶδος, ὅπερ ἐξελέξατε, γνησίαν καὶ ἀνόθευτον τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, χωρὶς νὰ χάσῃ μηδ' ἐλάχιστον ἐκ τῆς φυσικῆς τῆς χάριτος, καὶ διὰ τοῦτο σᾶς συγχαίρω, προσιωνιζόμενος καὶ εὐχόμενος ἔργα ἔτι καλλίτερα.

Ἐννοεῖται ὅτι αὐστηρὸς κριτὴς θὰ εὕρισκε καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς Σας στίχους τοὺς τόσον ἄλλως φυσικοὺς καὶ ρέοντας μικροὺς τινὰς κῆρας (οἷον σελ. 12: «δὲν ἐπιθυμεῖ» σελ. 36: «τὸ ζφγονᾶ», καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον), ἀλλὰ ταῦτα εἶνε τόσον ὀλίγα, ὥστε μὴ ἀξίζουσιν τὸν κόπον νὰ τ' ἀναφέρῃ τις. Ὅμοίως αὐστηρὸς κριτὴς θὰ ἐπεθύμει νὰ ἔλειπαν καὶ βάρβαροί τινες λέξεις, οἷον γλεντίζω κ. λ. π., εἰ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι πολλὰ τούτων εἶνε ἀναπόφευκτα. Ἐάν δὲ Σας κάμνω τὴν παρατήρησιν ταύτην, σκοπὸς μου

εἶνε ὄχι νὰ Σᾶς διδάξω — δὲν θὰ μοῦ κάμετε τὸ ἕδικον νὰ ὑποθέσετε τοιοῦτόν τι — ἀλλὰ μόνον νὰ Σᾶς εἶπω, ὅτι εἰς τὴν ἰδικήν μου ἀκοήν δὲν κτυποῦν καλὰ οὔτε τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐκ τῆς καθαραιότητος ἀναμίγματα, οὔτε τὰ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν — ἄλλως, καθὼς προεῖπα, ἐλάχιστα.

Ἐν γένει τὰ «Τραγουδάκια» Σας μὲ κατηύφρουναν, εὐχομαι δὲ καὶ ἐλπίζω νὰ ἐπέλθωσιν εἰς αὐτὰ καὶ ἄλλα τραγούδια, ὄχι μόνον γιὰ πικρὰ ἀλλὰ καὶ γιὰ μεγάλους. Ἄν ὄχι τι ἄλλο, οἱ μεγάλοι οὔτοι ἔχουν νὰ διδαχθῶσιν ἀπὸ Σᾶς ὡς γράφονται ἀκραιφνεῖς δημοτικοὶ στίχοι ἰσοῦται καὶ ῥέοντες.

Μίαν ἐπὶ τέλους γνώμην μοῦ ἔχω νὰ σᾶς εἶπω Ἄν εἶνε δυνατὸν ν' ἀφεθῆτε ὅπως εἰς τὴν ἰδικήν Σας ἔμπνευσιν, χωρὶς ν' ἀρύεσθε τὰ θέματά Σας ἀπὸ τοὺς γάλλους ἢ ἄγγλους; Ἀπὸ τοὺς ξένους τούτους, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοὺς ἄγγλους δὲν λείπει πάντοτε ἡ παραξενιά. Μὴ παρασύρεσθε ἀπὸ τὴν φήμην. Ἡ φήμη, σήμερον μάλιστα, εἶνε ἀποτέλεσμα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ, ὄχι τῆς μεγάλης πραγματικῆς ἀξίας.

Αἱ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ἑλλάδος ἐντυπώσεις Σας εἶνε ὁποίας τὰς ἐπερίμενα. Αἱ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι προσώπων καὶ πραγμάτων κρίσεις σας εἶνε ὁποῖα καὶ αἱ ἰδικαί μου. Τὰ πάντα πιθηκισμὸς ξενικός. Δυστυχῶς δὲ τὸ κακὸν δὲν περιορίζεται εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ ἐκεῖθεν μεταδίδεται καὶ εἰς τὸ ἔξω ἔθνος. Ἀλλὰ τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον ἀ εἶπω! Φαντασθῆτε ὅτι ἐδῶ ἔπρεπε νὰ πτύσιο αἶμα διὰ νὰ κατορθώσω νὰ εἰσαχθῆ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν κορασιῶν. Οἱ ἐδῶ ἔφοροι τῶν Σχολείων, ἐνῶ εἰς πολλὰ ἄλλα μὲ ἤκουαν, εἰς τοῦτο ἦσαν ἀνένδοτοι, μέχρις οὗ δι' ἑνὸς στρατηγήματος κατώρθωσα νὰ τοὺς μεταπέισω. Ἄντι τῶν συνήθων ἐξωτερικῶν ἁσμάτων οἱ μαθηταὶ εἰς δημοτικὸν σχολεῖον (προπαρασκευασθέντες ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ὑπ' εὐθύνην μου καὶ κρυφίως) ἔψαλαν εἰς τὰς δημοσίας ἐξετάσεις ἐκλεκτὰ ἄσματα ἐκκλησιαστικά, καὶ ἡ ἐντύπωσις ἦτο τιαυτή, ὥστε πολλοὶ ἐκινήθησαν εἰς δάκρυα, ἄκαντες δὲ κατεγοητεύθησαν. Ἐκτοτε καὶ μέχρι σήμερον ἡ μουσικὴ αὕτη εἰσήχθη εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα καὶ οἱ μαθηταὶ κάμνουν θαύματα. Ἀλλὰ μία ἀηδὼν ἔαρ οὐ φέρει, καὶ δυστυχῶς ἀπανιαχοῦ, οὐδ' αὐτῆς τῆς Κων)πόλεως ἐξαιρουμένης, ἡ ἐθνικὴ μας αὕτη μουσικὴ κινδυνεύει νὰ χυθῆ.

Ἄλλ' ἄς παύσω τὸ θέμα τοῦτο, διότι θὰ Σᾶς ζαλίσω μὲ τὰς ἀπεραντολογίας μου.

Οἰάκις εὐκαιροῦντες μοῦ γράφετε ὀλίγας λέξεις θὰ μοῦ προξενεῖτε μεγάλην χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν.

Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ Σᾶς ἀσπάζομαι ἐκ ψυχῆς.

Ὁ φίλος Σας

Δ. Βερναρδάκης

Υ. Γ. Σᾶς ὑπερευχαριστῶ διὰ τὰς ὑπὲρ τοῦ Ἑξορισμίου μου εὐμενεστάτας Σας κρίσεις.

Δ. Β.

ΙΡΑΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Περσικοῦ)

I

Ἐνας θεοφοβούμενος Δερβίσης πῆγε κάποτε στὸ Βαγδάτ. Μόλις ἔμαθε τὸ πρᾶγμα ὁ γυιὸς τοῦ Γιουσούφ (μουσουλμᾶνος τύραννος) τονὲ προσκάλεσε κοντὰ του καὶ τοῦ εἶπε: «Κάμε μίαν εὐνοϊκὴν εὐχὴν γιὰ μένα». Ὁ Δερβίσης ἐσήκωσε τὰ χέρια του στὸν οὐρανὸν κ' ἐφώνησε: «Θεέ μου πάρε τὴν ψυχὴν σου!» Ὁ τύραννος τοῦ λέγει: «Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τί εἶδους εὐχὴ εἶναι αὐτή;» Ὁ Δερβίσης ἀπολογήθηκε: «Εἶναι εὐχὴ γιὰ τὴν εὐτυχία καὶ τὴν δικήν σου καὶ ὀλονῶν τῶν Μουσουλμάνων».

II

Ἐνας Καδῆς εἶχε μιὰ κόρη πολὺν ἄσκημη ποὺ ἔφτασε σ' ἡλικία γάμου. Πλούτη εἶχε ἀρίφνητα, μὰ κανεὶς δὲν ἔδειχνε ὄρεξιν νὰ τὴν νυμφευθῆ.

Τότε ὁ πατέρις τῆς ὑπόγραψε τὸ προικοσύμφωνόν της μ' ἕνα τυφλό. Κεῖνο τὸν καιρὸν ἦρθε στὸ νησί τῆς Κεϋλάνης κάποιος γιατρός ξακουστός ποὺ ἔδινε τὸ φῶς στοὺς τυφλοὺς. Αὐτὸς εἶπε στὸν καδῆ: «Γιατί δὲ γιατρεύεις τὸ γαμπρό σου;» Ὁ καδῆς ἀπολογήθηκε: «Φοβοῦμαι μήπως ἀφήσῃ τὴν κόρη μου μόλις τὴν ἰδῆ.»

Εἶναι εὐτύχημα γιὰ μιὰν ἄσκημη νὰ ἔχη ἄντρα ἕνα τυφλό!

III

Ἐνας βασιλεὺς τῶν ἀράβων εἶτανε σακάτης καὶ σὺν ἐγήρασε ἔχασε κάθε ἐλπίδα γιὰ τὴν ζωὴν. Μιὰ μέρα μπαίνει μέσα στὴν κάμαρὴν τοῦ ἑναὶς ἱππότης καὶ τοῦ ἔφερε τὸ ἀκόλουθο χαρμόσυνο μῆνυμα: «Τὸ κάστρο τὸ κυριέψαμε πολλοὺς ὄχιτροὺς τοὺς ἐπιάσαμε σκλάβους. Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ κάτοικοι τῆς χώρας δούλοι σας, περιμένουν τοὺς ὀρισμούς σας».

Ὁ βασιλεὺς ποὺ ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια βαριανεστέναξε καὶ εἶπε: «Αὐτὸ τὸ καλὸ μῆνυμα δὲν εἶναι πιά γιὰ μένα. Ἀπεναντίας εἶναι γιὰ τοὺς ὄχιτροὺς μου... δηλαδὴ γιὰ τοὺς κληρονόμους τοῦ θρόνου μου!»

IV

Κάποιος ποὺ εἶχε φωνὴ διαπεραστικὴ, ἐδιάβαζε μεγαλόφωνα τὸ Κοράνι. Κάποιος ἄλλος φρόνιμος ἄνθρωπος περνώντας ἀπὸ σιμὰ του τὸν ἀρώτησε: «Τί μισθὸ παίρνεις;» — «Τίποτε» ἀποκρίθηκε. Καὶ ὁ ἄλλος: — «Τότε γιατί τόσο κοπιάζεις;» — «Διαβάζω γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.» Ὁ σοφὸς ἐπρόσθεσε: «Γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον μὴ διαβάζῃς πιά!»

V

Ἐνας καδῆς εἶπε μιὰ μέρα στὸν πατέρα του: «Κανένας ἀπὸ τοὺς διδακτικὸς αὐτοὺς λόγους τῶν ἱεροκηρῶν δὲν κάμνει ἐντύπωση στὴν ψυ-

ΜΑΘΗΤΑΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΙ ΣΑΠΦΟΤΣ

(Έργον τοῦ Ἀγγλοῦ ζωγράφου T. P. Spence).

χή μου, γιατί ἀληθινὰ δὲν βλέπω σ' αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους ἔργα σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τους. Αὐτοὶ διδάσκουν τὸν κόσμον νὰ περιφρονῇ τὰ ἐγκόσμια πράγματα, κ' οἱ ἴδιοι τὰ γυρεύουν κι' ὅλο διψοῦν ἀσῆμι καὶ μάλαμα».

— «Πιδὶ μου, τοῦ ἀπολογήθηκε ὁ πατέρας, μὲ τὸ νὰ βλέπης αὐτὸ μονάχα τὸ σφάλμα, δὲν πρέπει νὰπομακρυνθῆς ἀπὸ τοὺς καλοὺς διδασκάλους καὶ νὰ πάρῃς τὸ δρόμο τῆς τεμπелиᾶς καὶ νὰ κακολογῆς κατὰ λάθος τοὺς σοφοὺς καὶ νὰ στερηθῆς τὴν ὠφέλεια τῆς ἐπιστήμης, γυρεύοντας τὸν ἀψεγάδιαστο σοφὸ. Ἀκριβῶς ἓνα τέτιο πρᾶγμα ἔπαθε ἓνας τυφλός, πὸν μιὰ νύχτα ἔπεσε

μέσα σ' ἓνα βουρκο καὶ φώναζε: «Μουσουλμᾶνοι, κραιήστε ἓνα φανάρι στὸ δρόμο μου!» Καὶ μιὰ γυναίκα πὸν τριγυρίζοντας ἐκεῖ κοντὸ τὸν ἄκουσε, τοῦ ἀπολογήθηκε: «Σύ, πὸν δὲ βλέπεις τὸ φανάρι, πῶς θὰ δῆς μὲ τὸ φανάρι;» — Ἡ ἐπιστήμη τοῦ κηρύγματος εἶναι σὰν τὸ κατάστημα τοῦ παλαιοπώλη· ἐκεῖ, σὰ δὲ φέρῃς ἀρκετὰ χοήματα δὲν μπορεῖς νὰ πάρῃς γανένα ἐμπόρευμα· ἐδῶ σὰ δὲν ἔχῃς καλὴ θέληση, δὲ θὰ ἔχῃς καμὶαν ὠφέλεια».

VI

Ἐνας βασιλιᾶς θέλοντας νὰ χωρατέψη μὲ τοῖς

αυλικούς του, τούς ἐπρότεινε τὸ ἀκόλουθο αἰνιγμα : «Τὶ πρᾶγμα εἶναι ἐκεῖνο, ποῦ πέρσι δὲν ἦρθε, φέτος δὲν ἔρχεται καὶ τοῦ χρόνου δὲ θάρθη ;» Ἐνας στρατιώτης, ποῦ ἔτυχε ἐκεῖ, εἶπε : «αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶνε ὁ μισθός μου». Ὁ βασιλιάς ἐγέλασε γι' αὐτὸ καὶ διάταξε νὰ πληρωθῇ στὸ στρατιώτη ὁ μισθός δυὸ χρονῶν ἀπὸ τὸ βασιλικὸ ταμεῖο.

VII

Ἐνας κάποτε σὲ μιὰ συναναστροφή ἔκαμνε τὰ χρέη τοῦ ἱμάμη (ἀρχηγοῦ τῆς προσευχῆς). Σὰν ἐδιάβασε τὴν ἀρχὴ τῆς Ὁδῆς ἐκείνης στὸ Κοράνι : «ἂν εἶχαμε στείλει τὸν Νῶε . . .», ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἤρχονταν στὸ νοῦ ἄλλοι στίχοι τῆς Ὁδῆς, τὰ ἔχασε καὶ σταμάτησε. Ἐνας ἀράπης ποῦ εἶταν ἐκεῖ κ' ἐπιθυμοῦσε πολὺ νὰ πάη νὰ προγευματίσῃ, εἶπε : «Ἄν ὁ Νῶε δὲ θέλῃ νὰ πάη, στείλε ἕναν ἄλλον καὶ γλύτωσέ μας ἀπὸ αὐτὸν τὸν μελαῖ».

VIII

Κάποιος μιὰ φορὰ πῆγε στὸ γιατρὸ καὶ τοῦ εἶπε : «Μοῦ πονεῖ ἡ κοιλιά· δόσε μου ἕνα γιαιτρικόν». — Ὁ γιατρὸς τὸν ἀρώτησε : «Τὶ ἔφαγες ;» — «Ψωμὶ καμμένο» τοῦ ἀπάντησε. Τότε ὁ γιατρὸς ἤθελε νὰ τοῦ βάλῃ γιαιτρικὸ στὰ μάτια του· μὰ ὁ ἄλλος εἶπε : «ὦ γιατρέ, ὁ πόνος τῆς κοιλιάς μου τί σχέση ἔχει μὲ τὰ μάτια ;» — Ὁ γιατρὸς ἀποκρίθηκε : «Πρῶτα πρέπει νὰ σοῦ γιαιτρέψω τὰ μάτια· γιὰτὶ ἂν αὐτὰ δὲν εἶταν ἀρρωστημένα, δὲ θάρτωγες ψωμὶ καμμένο».

(Νεάπολις Ἰταλίας)

Giuseppe Barone.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

MAURICE MAETERLINCK

(Εὐχαρίστως δημοσιεύομεν σήμερον τὴν περὶ τοῦ Maeterlinck ὡραίαν μελέτην τοῦ συνεργάτου μας κ. Γρ. Π. Χ'. Βασιλείου, σπουδαστοῦ τῆς Ιατρικῆς ἐν Μονάχῳ, ὅστις τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του διαθέτει κάποτε καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν.)

Ὀλίγες πεταχτὲς γραμμὲς θὰ ἤθελα νὰ γράψω διὰ τὸν πασίγνωστον αὐτὸν Βέλγον, γραμμῆς ποῦ οὔτε βέβρια ὡς μελέτη σοβαρὰ εἰμποροῦν νὰ λεχθῶν, οὔτε τὸν ὄλον **Maeterlinck** μὲ ὄλας

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΠΑΡΑΤΑΙΡΑ

Ε.

Ἀπόψε πιά μὲ λίγωσε ἡ θαμπὴ ἀχνάδα τοῦ λιμανιοῦ μέσ' τὰ γλαυκὰ νερὰ ὡς φαντάζει, στὰ μάγρη ὁ ἥλιος φίλησε τὴ θάλασσα κι' ὄλο σιγὰ σιγὰ βραδιάζει.

Τὸ περιγιάλι ἐδρόσισε, μὲ τὴ φρεσκάδα τοῦ ζέφυρου ποῦ ὄγρος ἀχνοσταλάζει πὰ στὰ γλυκὰ νερὰ παράπονο, λύπην, καῦμό, λυγμό, μαράζι.

Ἀλαφρὰ ὁ ψαρᾶς πελάγωσε τὸ πέραμά του μέσα στὴν ἀντηλιὰ ποῦ κάμνει τὴ ζωγραφιά ποῦ ξεστοράω ἀνείπωτη κι' ἀπὲ ἀρχινάει σιγὰ κι' ἀργὰ νὰ λάμνει.

Κι' ἔτσι ὡς τὸ λέω ὁ ζέφυρος ἀγάλια πέφτει καὶ ὁ μπλιάβος οὐρανὸς μέσ' τὸ κρυστάλι τῆς θάλασσας κυτάει τὴν ὄψη του μιζὺ μ' ὄλο γύραθε τ' ἀκρογιάλι,

Ὅπου ξανθὸ ὡς σᾶς τό εἶπα κι' ἀνιστόρητο [σὰν σὲ καθρέφτη τὴν ὁμορφιά διπλώνει στὴν ψυχὴ μου καὶ μὲ λυγáει στὰ γόνατα ἄθελα χλωμόν νὰ πῶ τὴν προσευχὴ μου.

Κι' εὐλαδικὰ καθὼς προσεῖχουμουν, ὁ ἥλιος στὰ [νέφη διπλώνεται ἀμαυρὸς κι' ὄλο βυθίζει τὴ δέησην ἢ ζωγραφιά μου λίγωσε κι' ἕνα ξανθὸ ἀκρογιάλι μοῦ θυμίζει.

Ἀγάπη μου Πάντα τὸ βράδυ ὁ ἥλιος σὰν βυθίζει τὸ ὅμοιο ξανθὸ ἀκρογιάλι μοῦ θυμίζει.

Κων)πολις.

Νίκος Σαντοριναῖος.

τὰς ἐκφάνσεις τοῦ πνεύματός του νὰ παρουσιάσουν εἶνε εἶνε εἰς θέσιν.

Μονάχα ἕνα σκιτσάκι μικρὸ τοῦ μυστικοπαθοῦς αὐτοῦ ποιητοῦ, μία ἀμυδρὰ ἰδέα διὰ τὰ δαντελωτά του δράματα.

Κᾶτι νέον, κᾶτι ποῦ κανεῖς ἀπὸ τοὺς Γάλλους σημερινούς δραματογράφους δὲν ἠμπόρεσε νὰ φθάσῃ, ἠγγίσε μὲ τὰ φτερὰ τῆς φαντασίας του.

κι' αὐτὸ τὸ κάτι εἶνε ἡ φρικιαστικὴ πνοή, μία ἄγνωστη δύναμις παντοῦ ἓνα μεγάλο Μυστήριον καὶ στὰ μικρότερα καὶ πειὸ ἀσήμαντα πράγματα, ἀνησυχία καὶ φόβος τοῦ Ἄγνωστου, ἓνας ἀναγκασμὸς τοῦ μωραίου, ποῦ βγαίνει ἀπὸ κάθε σειρὰν καὶ, ὁμιλίαν, ἀπὸ κάθε τι ποῦ ἀποσιωπᾶ.

Καθρεφτίζει τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον, καὶ ὡς παραπλήσιον θεωρεῖ τὴν «ὕπόθεσιν». Τὰς ψυχικὰς διαθέσεις τοῦ προσώπου του τὰς ἀφί-νει νὰ πάλλωνται χωρὶς αὐτὸς νὰ προσθέσῃ τὸν ἰδικὸν του λόγον, καὶ ἡ φαντασία τοῦ ἀκροα-τοῦ πρέπει νὰ πλέκει τὰ περαιτέρω. Τὸ δράμα ποῦ ὁ Μάτερλιγκ ὠνειρεύθη, ἦτο κάτι ἀσυνεί-θιστον, κάτι ποῦ δὲν ἐζητοῦσε μὲ φόνους καὶ περιπετείας νὰ ἀποσπάσῃ τὰ δάκρυα. «Δὲν ὑ-πάρχει πειὰ κραυγή, ποτὲ πειὰ αἷμα καὶ δάκρυα ποῦ φαίνονται . . . Εὐτυχία καὶ Δυστυχία ἀπο-φασίζουσιν γιὰ τὸν ἄνθρωπον μέσα στὸ στενὸ δω-μάτιο, στὸ τραπέζι, στὴ θερμάστρα γύρω. . .» εἶπε.

Ἐκεῖνος ὁ Μάτερλιγκ ἐγεννήθη τὸ 1862 στὸ **Gent**. Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἐπέταξε εἰς ἓ-να σχολεῖον Ἰησουιτῶν, ὅπου τοὺς ἀπηγόρευαν νὰ διαβάζουσιν Γάλλους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, καὶ τοὺς ἐδάξιν νὰ μανθάνου-ν Λατινικὰ μέχρι τοῦ σημείου νὰ κάμουν . . . λατινικοὺς στίχους. Ὑστερα ἐσπούδασε τὰ Νο-μικά, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν ἠγάπησε. Ἀφοῦ αἱ σχε-σεις του μὲ τὴν θεὰν Θεμίδα ἐστεροῦντο θερ-μότητος καὶ ἔχασε ἀρκετὰς δίκας, ἐφυγεν εἰς τὸ Παρίσι, καὶ ἓνα ἔτος ἐκεῖ στὸ καρτιὲ λατὲν ἐπεδό-θη εἰς τὴν φιλολογοίαν.

Μὲ μερικοὺς ἄλλους νέους, ποιητὰς φυσικά, ἴδρυσεν τὸ περιοδικὸν «**La Pléiade**» «μὰ ἡ ζωὴ της ἦταν πειὸ μικρὴ ἀπὸ τὴν ἐλπίδα μας. . .» ὅπως ὁ ἴδιος λέγει. Ἐγύρισεν εἰς τὸ Βέλγιο καὶ ἐ-δημοσίευσεν τὰ πρῶτά του ποιήματα «**Serres chandes**», καὶ ὕστερα τὸ πρῶτόν του δράμα «**La Princesse Maleine**». Ὁ ἴδιος ποιητὴς διηγεῖται πῶς ἐτυπώθη αὐτό: «ἐβγήκαν . . . εἰ-κοσιπέντε ἀντίτυπα, ποῦ τὰ ἐτύπωσα ὁ ἴδιος μὲ ἓνα φίλο μου μὲ . . . χειροπιεστήριον. Τὰ μοί-ρασα εἰς φίλους μου καὶ τὸ πρῶτο νούμερο ἔ-δωσα στὸν **Malarmé**. . .» Ὑστερα ὁ **O. Mirbeau** ἔγραψε ἐνθουσιαστικὸν ἄρθρον διὰ τὸν νέον αὐτὸν ποιητὴν εἰς τὸν «**Figaro**» καὶ ἔτσι ἔγινε γνωστός. Ἠκολούθησαν ἔπειτα ἄλλα ἔργα του, δράματα, φιλοσοφικὰ ἔργα, ποιήμα-τα, μεταφράσεις εἰς τὸ γαλλικόν.

Ὅταν ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικόν του τὰ πρῶτά του ποιήματα 25 ἐτῶν, ἦσαν ὅλοι οἱ νέοι ποιηταὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν «**decadents**». Αὐτὸς ἠκολούθησεν ἄλλον δρόμον πλησιάσας περισσότερο τὸν λυπηρόν, τὸν μεγάλον Βερλαῖν, ἐπῆρε τὸ μονοπάτι μιᾶς ποιήσεως μὲ βαρεῖαν καὶ σκοτεινὴν ἀτμόσφαιραν, ὅπου τὸ κάθε τι τρέ-μει καὶ φοβᾶται. Μία λεπτοκαμωμένη καρδιά σὰν τὴ δική του ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποτάξῃ τὴν πυ-ρέσσουσαν φαντασίαν της εἰς σκαλιστοὺς στίχους ὅπου ἔπρεπε νὰ προσέχῃ εἰς τὰ ὠραῖα λόγια, εἰς τὰς λέξεις ποῦ ἠχοῦν καὶ εἰς τὸν ρυθμόν· ἔρριπεν εἰς τὸ χαρτὶ ὅλο τὸ αἶσθημα ποῦ ἐγέ-μιζε τὴν καρδιά του, ὅπως τὸ ἠσθάνθη, ἐτρα-

γούδησε ἐπιθυμίες ἀνεκπλήρωτες, ἐλπίδες γιὰ πάντα πνιγμένες, δυσάρεστα, βαρεῖα ὄνειρα, μα-ραμμένες λαχτάρεις . . . Εἰς τὰ «**Douze Chan-sons**» ποῦ βγήκαν ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, παρουσιάζεται ἐντελῶς μὲ ἄλλην μορφήν, καὶ τὰ ὕστερινά «**Δεικνέντε τραγούδια**» εἶνε ἀπλού-στατα, καὶ μερικὰ φέρουσιν τὸν χαρακτήρα δημο-τικῶν τραγουδιῶν.

Κατόπιν ἔρχονται τὰ δράματά του. Τὸ 1890 ἔγραψε τὰ μονόπρακτα «**L' intruse**» καὶ «**Les aveugles**». Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ρίψωμεν ἓνα βλέμμα εἰς τὸ πρῶτόν του δράμα, τὸν «**Παρεί-σακτο**».

Ἡ σκηνὴ εἰς ἓνα σκοτεινὸν δωμάτιον μιᾶς ἀρχαίας ἐπαύλεως· πρόσωπα: ὁ τυφλὸς γέρος, πατέρας τῆς βαρεῖα ἀρρωστημένης κυρᾶς τοῦ πύργου, ποῦ εἶνε πλαγιασμένη εἰς τὸ πλαγινὸν δωμάτιον, ὁ ἄνδρας της, αἱ τρεῖς θυγατέρες της καὶ ὁ ἀδελφός της. Ὅλοι εἶνε ἡσυχιοὶ μὲ τὰς ἐν-θαρρύνσεις ποῦ τοὺς εἶχε δώσει ὁ ἰατρός, μόν-ον ὁ γέρον τυφλὸς φοβισμένος συλλογίζεται τὸν θάνατον τῆς κόρης του, ποῦ τὸν νομίζει πο-λὺ κοντά. Εἰς τὴν ἀπλὴν περιγραφὴν καὶ εἰς τὸν διάλογον ποῦ τρέχει ἀπαλά, βλέπει κανεὶς τὸν γέροντα μ' ἓνα προαίσθημα δυσάρεστον . . . Ὅ-λα τὸν ἀνησυχοῦν. «Τ' ἀηδόνια ἔπαψαν νὰ τρα-γουδοῦν, λέγει, κάποιος μπῆκε μέσα στὸν κήπο, καθὼς εἶπε ἡ μιὰ ἀπὸ τὶς κόρες, γιὰτὶ οἱ κύκνοι φοβηθῆκαν καὶ κολυμβοῦν στὴν ἄλλην ὄχθη, τὰ ψαράκια ἄξαφνα βυθιστῆκαν μέσα στὸ νερόλακ-κο, κι' ὁ σκύλος τρύπωσε μέσα στὸ μαντρί του βαθεῖα. . .» Κάνει κρούσιν στὸ δωμάτιο καὶ ἡ πόρτα ποῦ κάτι ἔλαθε, δὲν κλείει· ὁ τυφλὸς γέ-ρων τρέμει γιὰ τὸν Χάρο, ἐνῶ ὁ ἄνδρας τῆς ἀρρωστητοῦ καὶ ὁ ἀδελφός της συζητοῦν ἡσυχᾶ ἡσυχᾶ γιὰ τιποτένια πράγματα. Ὁ γέρον ἐρωτᾶ ἂν εἶνε κανεὶς ἔξω, πίσω ἀπὸ τὴν τζαμένια πόρ-τα· οἱ δυὸ ἄνδρες ἀκούουσιν βήματα καὶ νομίζουν ὅτι ἦλθεν ἡ ἀδελφὴ ποῦ περιμέναν. Κανεὶς δὲν ἦτο. Ἡ πόρτα ἡ μεγάλη τοῦ σπητιοῦ, ποῦ ἦτο ἀνοιχτὴ, ἔκλεισε μὲ θόρυβον μονάχη της. Κάποιος φαίνεται θὰ μπῆκε μέσα . . . ἐρωτᾶ ὁ γέρος, παρακαλεῖ νὰ τοῦ εἰποῦν, διότι εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴν ἔγινε τίποτε. Φωνάζει τὰ ὀνόματα ὄλων καὶ ὕστερα ἐρωτᾶ:

- Καὶ ποῖός κάθεται ἐκεῖ πέρα;
- Μὰ ποῦ πατέρα, ποῦ;
- Ἐκεῖ εἶνε κάποιος . . . Ἐκεῖ, ἐκεῖ, νά, κα-ταμεσῇ μας . . .»

Αὐτοὶ δὲν βλέπουν τίποτε καὶ ὁ γέρος μὲ τρέμοντα χεῖλη τοὺς πειᾶ μιᾶν λέξιν γεμάτην ἀ-πὸ πόνον, ἀπελπισίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑπερηφά-νειαν:

- «Τότε λοιπὸν εἰστε τυφλοί . . .»

Ἡ ψυχὴ του βλέπει, ἐνῶ τὰ μάτια του τοῦ τὸ ἀπαγορεύουν. Ἐχὼν ἀκουμπισμένα τὰ χεῖρα του ἐπάνω στὰ ἐγγονάκια του ποῦ εἶνε κοντά του ζαρωμένα, τὰ ἐρωτᾶ γιὰτὶ τρέμουν, γιὰτὶ εἶνε κίτρινα . . . Τὸ σιγαλὸ κτύπημα τοῦ μεγάλου ὠ-ρολογιοῦ ποῦ εἶνε στὸν τοῖχον, τὸ τρεμουλιαστὸ κάψιμο τοῦ φυτιλιοῦ τῆς λάμπας τοῦ ἀποσπᾶ τὴν προσοχήν, ἀκούει πῶς τὰ μαραμμένα φύλλα

πέφτουν έξω επάνω στην ταράτσα. Κτυπούν με-
σάνυχτα και ένας θόρυβος ακούεται, σαν να έ-
σηκώθηκε κάποιος βιαστικά. Ήξαφνα από το
δωμάτιον του μικρού παιδιού που ακόμα έως
τόρα δεν είχε κλαύσει ποτέ, ακούεται ένα δυνα-
τό κλάμμα. . . Επάνω εις το κατώφλιον του
δωματίου προβαίνει μία νοσοκόμος, η οποία με
μίαν χειρονομίαν λέγει :

— « Η άρρωστη πέθανε . . . »

Και χωρίς φωνήν καμμίαν πηγαίνουν όλοι εις
το πλαγιόν δωμάτιον της πεθαμμένης, αφήνον-
τες μόνον τόν τυφλόν γέροντα πίσω, μες στον
βουβόν του μονόλογον με τόν «παρείσακτο»
Χάρο...

*
**

Κατόπιν ήκολούθησαν λίγο - πολύ στο ίδιο
είδος αυτού του δράματος τὰ εξής έργα του :
« Αί έπτά ηριγκήπισσαι » (τό 1891), « **Pelleas
et Melisande** » (τό 1892), « **Alladine et
Palomides** », « **Interieur** », « **La mort de
Tintagiles** » (τό 1894), « **Aglavaine et Se-
lysette** » (τό 1896), « **Blaubart et Ariane** »
(1899), « **Sœur Béatrice** » (1900).

Μετά δύο έτη, τό 1902, φαίνεται εις άλλο
είδος με τό δράμά του « **Monna Vanna** ». Έ-
δω έφυγε λιγάκι από τόν συμβολισμόν και ήλθεν
εις « υπόθεσιν » όπως έχουν όλα τὰ δράματα, εις

εξέλιξιν που κρατούν την αναπνοήν του άκροα-
τού. Ο χώρος δέν μάς επιτρέπει δυστυχώς ανά-
λυσιν του μεγαλοπρεπούς αυτού έργου. Ύστερα
τό 1903, έγραψε τή « **Joyzelle** », ένα δράμα ό-
λως διόλου ιδιαίτερου πάλιν ρυθμού, όπου η
« **Joyzelle** » ενίκησε τό πεπρωμένον, την τύχην,
με την αγάπην . . . Τόν ίδιο χρόνο έγραψε τό
« **Miracle de St Antoine** ». Τελευταίον έρ-
γεται τό πρό όλίγου γραφέν και παιζόμενον τό-
σον συχνά τώρα τελευταίως « **Πράσινο πουλί** » διά
τό όποϊον τόσα πολλά έσχάτως έγράφησαν. Α-
πό τὰ πολλά του φιλοσοφικά έργα μνημονεύομεν
τό θαυμασιώτερόν του έσως « **La vie des abeil-
les** ».

Αυτός εινε ό ποιητής με λίγα λόγια πεταχτά,
ό όποϊος με άλλα μάτια, πολύ διαφορετικά, ειδε
τόν γύρω κόσμον, που κάπου ειπε : « . . . Ίσως
θά έλθη μιá μέρα που θ' ανατείλη ό ήλιος στη
συνείδησι του κάθε ανθρώπου, και τότε ένα κα-
θήνον μονάχα θά έχουμε : πόσο όλιγώτερο κα-
κό και πόσο περισσότερο καλό θά κάνουμε και
τόν πλησίον θ' αγαπούμε όπως τόν έαυτό μας
και τότε πειά από αυτό τό καθήκον δέν ειμπο-
ρεϊ να προέλθη καμμιá τραγωδία . . . »

Μόναχον, Αύγουστος του 1911.

Γρ. Π. Χατζηβασιλείου

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥΛΗΣ

Έρευνώντες και' αυτές τό αρχείον του γυ-
μνασίου Ζακύνθου, ανεύρομεν εις τὰ έγγραφα
του επί άγγλικής προστασίας λυκείου Ζακύνθου,
ή, ως κοινώς έλέγετο τότε, του **δευτερεύοντος
σχολείου**, αρκετάς ειδήσεις άγνωστους περι του
λογίου λυκειάρχου ιερέως **Κωνσταντίνου Στρα-
τούλης**, του χειροτονηθέντος έπειτα επισκόπου
Κυθέρων.

Έπειδή άλλοτε είχομεν γράψει κάτι περι του
λησμονηθέντος τούτου λογίου ιεράρχου (1),
καθήκον, νομίζομεν, μάς επιβάλλεται να δημο-
σιεύσωμεν και ό,τι μέχρι ιουδε ήτο άγνωστον.

Υπάρχουν πολλοί, πλειστοί, οίτινες εργί-
ζονται εύσυνειδήτως, σιωπώντες, άδιαφορούντες
εις τας συκοφαντίας των μοχθηρών, αποφεύγον-
τες τόν περι αυτών θόρυβον, ηηδιάζοντες τας δε-
κλάμας και, αν δέν αφήκαν άθανάτα έργα ή
συγγενείς ή απογόνους καυχωμένους επί πατρα-
γαθία, λησμονοῦνται άδίκως. Λέγομεν **άδίκως**,
διότι μεταξύ τούτων, κατά τας δυνάμεις των, τι-
νές ωφέλησαν την πατρίδα και τὰ γράμματα πε-

ρισσότερον πολλών επιηδείων, αυτορεκλαμαδό-
ρων, οί όποϊοι ιδίαις χερσί στρώνουν τας δά-
φνας, νομίζοντες ότι ούτω, ζώντες, απέκτησαν
την άθανασίαν. Έπειτα δικαίως λησμονοῦνται.
Λέγομεν **δικαίως**, διότι ειργίσθησαν άσυνειδή-
τως, λόγω ιδιοτελείας και άνιανότητος.

Μεταξύ των **άδίκως λησμονηθέντων** είναι
και ό Λευκάδιος Κωνσταντίνος Στρατούλης, του
όποϊου τὰ όστια άνιπαύονται, κατά την επιθυ-
μίαν του και θέλησιν, εις τό νεκροταφείον Ζα-
κύνθου, εντός σεμνοῦ τάφου φέροντος την εξής
επιγραφήν :

Ένθάδε κείται ό έν μακαρία τή λήξει

Κωνσταντίνος Στρατούλης

Έπίσκοπος Κυθέρων

Γεννηθείς έν Λευκάδι τῷ 1814

άρχιερατεύσας τῷ 1882

και

μεταστὰς πρὸς Κύριον έν Κυθήροις

τῷ 1892 Μαρτίου 4.

Ο αδελφὸς αὐτοῦ Γαβριήλ ἠγειρε.

Ο Στρατούλης δέν ήτο κοινὸς άνθρωπος.

(1) Όρα : Νίκου Α. Λαμπροπούλου *Τριφυλιακὸν
Ήμερολόγιον*, έτος τρίτον.

Καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εἰργάσθη, τὸ μὲν διδάσκων καὶ συγγραφέων, τὸ δὲ ἀνυψῶν τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου γόητρον.

Ὁ Στρατούλης ἐξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρα, γινόμενος φοιτητὴς τοῦ Ἴονίου Πανεπιστημίου, καθ' ὃν χρόνον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Ἴονικοῦ Κράτους ἐδίδασκεν ὁ Βάμβας καὶ ὁ Ἀσώπιος, ἐκηρύχθη διδάκτωρ τῆς Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας. Ἐγκαίρως εἶχεν ἐνδυθῆ τὸ κληρικὸν σχῆμα καὶ λαβὼν τὴν ἀπαιτουμένην μόρφωσιν διὰ τὰ προτελεσθῆ πρὸς τὴν ἱερωσύνην, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς.

*
* *

Διωρίσθη τὸ πρῶτον διευθυντὴς τοῦ λυκείου Λευκάδος. Τῷ 1840 ὁ διδασκαλὸς τοῦ Γένους Φιλητᾶς, ὅστις ἦτο διευθυντὴς τοῦ λυκείου Ζακύνθου μετέβη εἰς Κέρκυραν ὅπως ἐκ νέου λάβῃ τὴν ἔδραν τοῦ Πανεπιστημίου Κερκύρας. Τότε οἱ ἄνθρωποι ἦσαν τοῦ καθήκοντος καὶ συνεπῶς παρέβλεπον τὰς μικροφιλοτιμίας. Ἡ ὑπηρεσία εἶχεν ἀνάγκην σοφοῦ διευθυντοῦ τοῦ λυκείου Ζακύνθου καὶ στέλλει καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τὸν Χ. Φιλητᾶν. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Φιλητᾶ διωρίσθη λυκειαρχὴς ὁ δυτικὸς ἱερεὺς Ἰάκωβος Γεραλδίνης. Ἄλλ' ἐπ' ὀλίγω, διότι διωρίσθη ὁ Κωνσταντῖνος Στρατούλης, ὅστις ἐδίδαξεν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη.

Δὲν ἦτο ἀπλοῦς διευθυντὴς, ἀλλὰ συγχρόνως ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικά, τὰ στοιχεῖα τῆς φιλοσοφίας, τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς δογματικῆς θεολογίας. Ὅτε παρέδιδε τὴν φιλοσοφίαν πάντοτε παρευρίσκοντο φιλόμουσοι καὶ λόγιοι.

Ἦτο αὐστηρὸς μετὰ τῶν συναδέλφων. Μαθὼν ὅτι ὁ Χαράλαμπος Καροῦσος καὶ ὁ Ἀθανάσιος Βονσινιῶρ ἐν τῇ οἰκίᾳ των εἶχον σχηματίσει τάξεις ἐν αἷς ἐμαθήτευσον καὶ μαθηταὶ τοῦ λυκείου, τοὺς κατήγγειλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥτις ἀμέσως διέταξε τὰ δέοντα.

Ὁ Στρατούλης εἶχε προσελκύσει τὴν ἀγάπην τῆς κοινωνίας καὶ πασῶν τῶν ἀρχῶν. Τότε ἦσαν τρία κόμματα ἐν Ἑπτανήσῳ. Τὸ *συντηρητικόν*, τὸ *μεταρρυθμιστικόν* καὶ τὸ *ριζοσπαστικόν*. Ὁ Στρατούλης ἦτο συντηρητικὸς. Ἐμπόδιζε τοὺς μαθητὰς νὰ συνομιλήσουν πολιτικά. Ἐπέβαλε σιωπὴν εἰς τοὺς μαθητὰς Σπυρίδωνα Μάργυρη, Δ. Λαδικὸν καὶ Δ. Βιμβάκον λέγοντας ὅτε ἦλθεν ἐν Ζακύνθῳ ὁ Γλάδιστων: *ἕως πότε θέλει κυματῖσει ἡ Ἀγγλικὴ σημαία!* Ἐπίσης ἐμπόδισε τοὺς μαθητὰς, οἵτινες ἠτοιμάζοντο νὰ παρουσιάσουν ἀναφορὰν πρὸς τὸν μέγαν φιλέλληνα, διὰ νὰ δηλώσουν ὅτι ἡ ἐπιθυμία των ἦτο ἡ ἔνωσις μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου.

Ἡ πρᾶξις αὕτη δυσηρέσησε τὸ ριζοσπαστικὸν κόμμα.

Τῇ 14ῃ Αὐγούστου τοῦ 1858 ἔγραψε πρὸς τὸν γραμματέα τοῦ Ἀρχοντος τῆς Παιδείας, τὸν σοφὸν καθηγητὴν Οἰκονομίδην διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Λυκείου. Ἐξήτει Ἑλληνας συγγραφεῖς μετὰ σχολίων καὶ ἰδίως τοὺς τραγικοὺς ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ἐκδόσεων, τὴν τε-

λευταίαν ἐκδόσιν τοῦ λεξικοῦ τοῦ Βυζαντίου, τοὺς δοκίμους Ἰταλοῦς, Ἀγγλοῦς καὶ Γάλλους συγγραφεῖς, ἔργα ἱστορικά, ἀρχαιολογικά, γεωργικά στοιχεῖα τῶν μαθηματικῶν, βιβλία θεολογικῆς καὶ λεξικὸν Γαλλοελληνικὸν καὶ Ἑλληνογαλλικόν.

Ἐφρόντιζε περὶ τῆς καλῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν καὶ δὴ θρησκευτικῆς, διὸ καὶ κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γονεῖς τὴν ἐγκύκλιον ταύτην:

Κύριε,

Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεολαίας, τοσοῦτον ἀπαντας ἐνδιαφέρουσα, ὅπως γίνηται ἀποτελεσματικὴ, οὐ μόνον ὀφείλει νὰ ἀποτείνηται εἰς τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καρδίαν. Ὅθεν συγκρατεῖται παρ' ἅπασιν τοῖς ἐξευγενισμένοις λαοῖς, ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων, ἅτινα καλῶς συνηρομολογημένα προήγαγον τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν τῶν λαῶν καὶ τὸ εἶναι καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν. Ὡσαύτως καὶ παρ' ἡμῖν σεμνυνομένοις διὰ τὴν προγονικὴν εὐκλείαν καὶ τὴν περὶ τὰ πάτρια καὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφοσίωσιν ἡμῶν, ἀπαρτίζεται ἡ ἀνατροφὴ ἐκ τῆς νοεράς, ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως, ἄνευ τῆς ὁποίας, οὔτε ἡ ἐκκλησία, οὔτε ἡ πατρίς δύναται νὰ λάβωσιν ἀγαθοὺς πολίτας καὶ ἐναρέτους χριστιανούς. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀγωγὴν καὶ δημοσίαν παιδευσιν οὐδὲν παρέλειψεν ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις ὅπως αὕτη διαχυθῆ καὶ ἐπιτευχθῆ οὕτω τοῦ ἐξευγενισμοῦ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὸ περισπούδαστον καὶ ποθητὸν αὐτῆ ἀντικείμενον. Ἀφ' ἑτέρου ὑμεῖς οὐδενὸς μέσου ὀλιγορήσατε, ἀλλὰ μάλιστα προσηκόντως, εἴτε διὰ παρακινήσεων, εἴτε διὰ τοῦ ἀξιεπαίνου πατρικοῦ παραδείγματος διδάσκετε τὰ φίλτατα ὑμῶν τέκνα εἰς τὸν νόμον Κυρίου, εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν ἠθικὴν.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὀρμώμενος ἐκ τῶν σοφῶν καθηκόντων μου καὶ τῆς διαταγῆς τοῦ ἀξιότιμου ἐπὶ τῆς Παιδείας Δημογέροντος, τοῦ δόκτορος Δικοπούλου, καὶ ἐμψυχούμενος ὑπὸ τῆς εἰς τὸ αὐτὸ πέρυσι μέτρον ἐπιδοκμασίας τῆς ἐπὶ τὴν Δημοσίαν παιδευσιν ἐντιμοτάτης γενικῆς ἐπιτροπῆς ἥτις εὐηρεστήθη νὰ ἐπαινέσῃ ἀρκούντως τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, νὰ καλέσω εἰς τὴν μνήμην ὑμῶν αὐτῆν, ὅπως διὰ τοῦ διακρίνογτος ὑμᾶς ζήλου καὶ τῆς πατρικῆς μερίμνης, ἣν ἀξίως λαμβάνετε περὶ τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως τῶν ἡμετέρων υἱῶν καὶ μαθητῶν τοῦ δημοσίου ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος, *οὗτοι ἐκπληρώσωσι καὶ ἐφέτος, κατὰ τὰς προσεγγιζούσας ἀγίας ἑορτὰς τῶν σεπτῶν Παθῶν καὶ τῆς ζωηφόρου Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα.*

Πεποιθὼς εἰς τὴν πρὸς τὴν ἀγίαν ἡμῶν Χριστιανικὴν πίστιν εὐσεβῆ προσκόλλησιν καὶ ἀφοσίωσιν ἡμῶν καὶ εἰς τὴν εὐγένειαν δι' ἣς πάντοτε συνεπράξατε μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῇ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπιδόσει τῶν ἀγαπητῶν υἱῶν σας καὶ μα-

θητῶν μας, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ μετὰ σεβασμοῦ,

Ἐμέτερος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Κ. Ιερομ. Στρατούλης

Διευθυντῆς τοῦ δευτερευόντος σχολείου Ζακύνθου.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἂν πάντες οἱ διευθύνοντες σχολεῖα τέτοια ἐγκύκλιον ἀπέστειλον εἰς τοὺς γονεῖς ἐτησίως πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ γοήτρου, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τινος παρατηρεῖται ἐπαισθητὴ χαλάρωσις.

Ὁ Στρατούλης ὅμως καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας ἐν τῷ σχολείῳ καὶ διὰ τοῦ λόγου ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος προσεπάθει νὰ ἐγχαράξῃ βαθέως τὴν εὐσέβειαν εἰς ὅλους, τὰ εὐαγγελικὰ καθήκοντα καὶ ἰδίᾳ τὴν πρὸς τὸν *πλησίον ἀγάπην*, ἣτις εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ χριστιανισμοῦ.

Τὸ ὄνομα τοῦ Στρατούλη καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου ἐφημιζέτο. Δι' ἐπισήμου ἐγγράφου τῆς 20 Αὐγούστου τοῦ 1858 ἔτους ἡ κοινότης Χίου καὶ οἱ ἔφοροι τῆς σχολῆς διώριζον τὸν Στρατούλην γυμνασιάρχην Χίου ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῷ χιλίων αὐστριακῶν ταλλήρων, πρὸς δὲ τῷ παρεῖχον καὶ οἰκίαν ἀνέξοδον καὶ τὰ πρὸς θέρμανσιν ἀναγκαῖα. Ὁ Στρατούλης παρητήθη διότι προὔτιμησε νῦ μείνῃ εἰς Ζάκυνθον, ἂν καὶ εἶχεν ὀλιγώτερον μισθόν. Ὁ ἐτήσιος μισθὸς του ἦτο ἐξ *ἐννενήκοντα ἐννέα* λιρῶν στερλινῶν.

Δυστυχῶς, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἰκανότητος, προσέβλεψε, φυσικὰ τὴν ἀντιπάθειαν τῶν φθονερῶν· τὸ δὲ διότι ὁ ἱερεὺς Νικόλαος Κατραμῆς, ὁ γνωστός μεσαιωνοδίφης, ὁ κατόπιν ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου ⁽¹⁾ πού ἐδίδασκεν ἐν τῷ λυκείῳ τὰ ἑλληνικά, τὰ ἱερά καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν ἐπεθύμει νὰ γίνῃ αὐτὸς διευθυντής. Οἱ ριζοσπάσται ἐπίσης κατεφόροντο διότι ἦτο πολὺ κυβερνητικός.

Οὕτως ἐναντίον του ἤρχισε συστηματικὸς πόλεμος, δῆθεν ὅτι ἐδίδασκε κακὰ καὶ ἄνευ μεθόδου. Καὶ συγχρόνως τὸν κατήγγειλαν πρὸς τὸν Ἄρχοντα τῆς παιδείας, δι' ἀνικανότητα μεθόδου διδασκαλίας. Ἄρχων τῆς ἐν Ἑπτανήσῳ παιδείας ἦτο ὁ σοφὸς Μουστοξύδης, ὅστις ἐξετίμα τὴν ἰκανότητα τοῦ Στρατούλη καὶ τὸν ζῆλον.

Πολλὰ ἐγγράφα σώζονται ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ γυμνασίου Ζακύνθου, δι' ὧν ὁ Στρατούλης περιγράφει τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον, πού σπουδαῖος ἦτο κατὰ τὸ 1850. Ὁ Στρατούλης πρὸς τὸν Ἄρχοντα καταγγέλλει τὸν ἱερέα Κατραμῆν διότι οὗτος *ὑποκῶφως καὶ λαθραῖως* ἐνήργει ἐναντίον καὶ ὅτι τῇ ὑποδείξει του μαθηταὶ τινες ὑπέγραψαν καταγγελίαν κατὰ τοῦ Στρατούλη δηλοῦντες δὲν ὅτι διδάσκει εὐμεθόδως. Πιστεῖ γνωστὸν εἰς τὸν Ἄρχοντα τῆς Παιδείας, ὅτι οἱ συκοφάνται του διὰ τῆς ἐφημερίδος «Μέλλον» τὸν κατηγοροῦν διὰ νὰ δείξουν δῆθεν, ὅτι καὶ ἡ ἐφημεριδογραφία εἶνε ἐναντίον του· ὅτι οἱ Ριζοσπάσται βουλευταὶ Ζακύνθου Λομβάρδος καὶ

Βερούκιος, (προσωπικοὶ του ἐχθροὶ) μετέβησαν εἰς τὰς ἐξετάσεις, ὅτι ὁ πρῶτος ἐξεφώνησε λογιδριον πρὸς τοὺς μαθητὰς ὅτι ἀμφότεροι ἐπρότεινον ἐρωτήσεις ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν, ὅτι ἡ Ζάκυνθος τὸν ἐξετίμα μεγάλως, ὅτι ὁ Μητροπολίτης ἔτρεφε πρὸς αὐτὸν συμπάθειαν καὶ ὅτι μόνως ὁ ἱερεὺς Κατραμῆς ἐνήργει διὰ τῶν συναδέλφων διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν νὰ σχηματισθῇ ρεῦμα ἐναντίον του.

Ὁ σοφὸς Μουστοξύδης, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν καταγγελίαν καὶ τὰς ἀπολογίας, ἔκρινε καλῶς προσωπικῶς νὰ ἐξετάσῃ τὰ πάντα. Ὁ Μουστοξύδης λοιπὸν εἰς Ζάκυνθον. Ἐξετάζει δημοσίως τοὺς μαθητὰς, ἐνεργεῖ τὰς δεούσας ἀνακρίσεις. Κατὰ τὰς ἐξετάσεις συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον. Ὁ Μανουὴλ Λαγουϊδάρας, δεινὸς μαθηματικός, παρουσιάσθη, παρακαλῶν τὸν Ἄρχοντα τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, ὅπως ὁ διδάσκαλος τῶν μαθηματικῶν τοῦ λύση ἔνα πρόβλημα. Ὁ Μουστοξύδης μὲ τὸ σοβαρὸν του ὕφος ἀπήντησε:

— Κύριε, δὲν ἤλθομεν νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς διδασκάλους, ἀλλὰ τοὺς μαθητὰς.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸν Στρατούλην *ἠθώωσεν* ὁ Μουστοξύδης. Ἐπειτα παύεται ὁ Κατραμῆς καὶ διορίζεται ὁ ἱστοριογράφος Χιώτης, ὅστις ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα αὐτοῦ τῇ 18 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1860. Ὁ Χιώτης ἐδίδασκε τὰ Ἑλληνικά εἰς τὴν πρῶτην καὶ δευτέραν τάξιν, πού ἐδίδασκεν ὁ Κατραμῆς καὶ ὁ Στρατούλης προσωρινῶς ἀνέλαβε τὰ ἱερά καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, πού ἐδίδασκεν ἐπίσης ὁ Κατραμῆς. Ἀκολούθως ὁ Χιώτης ἀνέλαβε καὶ τὸ μάθημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

Τῷ 1862 ὁ Στρατούλης προχειρισθεὶς ἀρχιμανδρίτης, διορίσθη ἐφημέριος τῆς ἐν Λιβεροπούλῃ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ ταύτῃ πόλει ὁ Στρατούλης ἐδίδασκε τὰ ἑλληνικά γράμματα. Ἀκολούθως, τῷ 1882, ἐξελέγη ἐπίσκοπος τῶν Κυθῆρων, ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 4 Μαρτίου τοῦ 1892 ἔτους, καὶ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν θέλησίν του, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γαβριήλ, ἔφερε τὸ λείψανόν του εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὸ ἐνεταφίασε παρὰ τοῖς ἐπιφανέσι Ζακυνθίοις ἀρχιερεῦσι Λάττα, Κατραμῆ καὶ Χαριάτη. Ἀπόδειξις ὅτι ὁ Στρατούλης ἠγάπησεν εὐκρινῶς τὴν Ζάκυνθον, ὅτι ἐπροτίμησε νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πατρίδα Λευκάδα.

Ὁ Κυθηριὸς Διονύσιος Σ. Ἀλθανάκης ⁽²⁾ εἰς τὸν κατάλογόν του τῶν γνωστῶν κυθηρίων ἐπισκόπων γράφει ὅτι ὁ Στρατούλης ἦτο: «ἀνὴρ σοφὸς καὶ ρήτωρ ἐκκλησιαστικὸς ἀριστος, λησμονήσας ὅμως τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, αἵτινες δέον νὰ κοσμῶσι τοὺς ἱεράρχας καὶ γενόμενος δοῦλος τοῦ χρήματος, οὐδὲν φειδὸν σημείον τῆς δράσεως αὐτοῦ κατέλιπεν. Ἀποθανὼν ἀφῆκε περιουσίαν 500,000 περίπου δραχμῶν εἰς τοὺς ἀνέμους».

* *

(2) Ὁρα Σπ. δὲ Βιάζη: Λησμονηθεὶς Ἀρχιεπίσκοπος Νικόλαος Κατραμῆς ἐν «Κρητικῇ Στοῆ» τοῦ 1909 σελ. 19-24.

3) *Κυθηραϊκῆ Ἐπετηρὶς*. Ἔτος Α'. 1909. Σελ. 37-38.

Ὁ Στρατούλης διεκρίνετο πάντοτε διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὸν ζῆλον καὶ διὰ τὴν γλωσσομάθειαν. Ἦτο κάτοχος ὄχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Λατινικῆς, Ἰταλικῆς, Ἀγγλικῆς, Γαλλικῆς καὶ Γερμανικῆς.

Λαβὼν τὸ δίπλωμα ἐξηκολούθει μελετῶν σοβαρῶς, διότι ἐν αὐτῷ ἦτο ἔμφυτος ἡ φιλομάθεια. Ὁ καλλίτερος αὐτοῦ φίλος ἦτο τὸ βιβλίον, δι' ὃ εἶχεν ἀποκτήσει πολὺτιμον βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία, δυστυχῶς, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ διεσκορπίσθη ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ πολλὰ βιβλία τῆς ἐτελείωσαν εἰς τὰ μπακάλικα. Ὁ μακαρίτης δὲν ἐφρόντισε νὰ τὴν ἀφίση εἰς τινὰ δημοσίαν βιβλιοθήκην.

Ἡ φύσις τὸν εἶχε προικίσει μὲ ἕκτακτον μνημονικὸν καὶ τοῦτο συνετέλεσε πολὺ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, εἰς τὸ κηρύττειν ἀπὸ ἄμβωνος καὶ εἰς τὸ διδάσκειν ἀπὸ ἔδρας.

Ἦτο εὐειδῆς τὴν μορφήν, γλυκύφωνος, εὐγλωττος, εὐφυῆς, εὐγενῆς τοὺς τρόπους καὶ ἄβρός, καθ' ὅλα τυπικώτατος, ταπεινός, ἀκαταπόνητος ἐργάτης τοῦ καθήκοντος, καὶ εἰς ἄκρον φειδωλὸς καὶ οἰκονομολόγος. Ἡ φιλαργυρία του πολὺ τὸν ἔβλαψε.

Βεβαίως ἔστερεῖτο τῆς κρίσεως ἐκείνης, ἥτις παράγει ἔργα σοφὰ καὶ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως, ἥτις παράγει ἔργα μεγάλα.

*
**

Ἐλθωμεν τώρα εἰς τὰ φιλολογικὰ αὐτοῦ ἔργα.

Τῆ 6 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1852 αἱ δημόσιαι ἐξετάσεις τοῦ λυκείου Ζακύνθου ἐγένοντο μὲ πολλὴν ἐπισημότητα, παρόντων τοῦ Ἀρμοστοῦ, τοῦ Μητροπολίτου, τοῦ ἐπὶ τῆς παιδείας δημοτικοῦ συμβούλου, τῶν λοιπῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ ἀνδρος τῆς κοινωνίας. Ἐν τῇ περιστασίᾳ ταύτῃ ὁ Στρατούλης ἐξεφώνησεν ἕκτενῆ λόγον ἢ μᾶλλον *πραγματεῖαν περὶ Ὁμήρου*, ἥτις καὶ ἀμέσως ἐδημοσιεύθη ἐν Ζακύνθῳ τύποις Σ. Χ. Ραφτάνη.

Τῷ 1854 ἐξεφώνησε ἐν τῇ Ζακυνθιακῇ Μητροπόλει *Δόγον εἰς τὰ Πάθη τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*.

Δημοσιεύσας αὐτὸν ὁ Στρατούλης, ἀναφέρει ἐν τῇ προσφωνητικῇ ἐπιστολῇ τῷ Μητροπολίτῃ Ζακύνθου, καὶ τινὰς τῶν γραψάντων ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας.

Μετὰ τὴν ἀφιέρωσιν εἶναι *βραχεῖα εἰσαγωγή*, ἐν ἣ πραγματεύεται ἀρκετὰ καλὰ καὶ συντόμως περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς ἐπ' ἄμβωνος ρητορικῆς.

Τῷ 1856 ὁ μακαρίτης Στέργιος Ραφτάνης ἐδημοσίευσεν τοῦ γνωστοῦ Χίου Γεωργίου Κορρυσίου τὴν ἀνέκδοτον *ἀκολουθίαν ἁσματικὴν τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Θεοφίλου τοῦ Ζακυνθίου*, μαρτυρήσαντος ἐν Χίῳ τῇ 24 Ἰουλίου τοῦ 1635 ἔτους.

Ἡ ἀκολουθία αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐπιστασίᾳ καὶ διορθώσῃ τοῦ Στρατούλη, ὅστις καὶ ἐστόλισε τὴν ἔκδοσιν διὰ μιᾶς μελέτης αὐτοῦ τι-

λοφορουμένης: *Περὶ μαρτυρίου ἐν γένει καὶ ὀρθοδόξου πίστεως μετὰ ὑπομνήματος βιογραφικοῦ εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Θεοφίλον*. Ὁ ἴδιος Ραφτάνης, τῷ 1883, ἀνεδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις τὴν ἀκολουθίαν ταύτην, τῇ προσθήκῃ ἄλλης, τοῦ ἰδίου μάρτυρος Θεοφίλου, ἀκολουθίας ποιηθείσης ὑπὸ τοῦ ἱερομονίχου Νικηφόρου, Χίου τὴν πατρίδα.

Ὅταν ἐφθασεν εἰς Ζάκυνθον ἡ θλιβερὰ εἰδησις τοῦ θανάτου τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ Σολωμοῦ, ἐτελέσθη τῇ 16 Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1857, ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ μνημόσυνον, καθ' ὃ ὁ Στρατούλης ἐξεφώνησεν ὠραιότατον λόγον, ἄξιον καὶ τῆς σήμερον ἀναγνώσεως. Ἐδημοσιεύθη καὶ οὗτος ἐν Ζακύνθῳ.

Τῷ 1857 ἐδημοσίευσεν ἐν Ζακύνθῳ ἐπίσης, τὸ καλλίτερον αὐτοῦ ἔργον, τὸ: *Δοκίμιον Καλλιλογίας, ἥτοι Στοιχεῖα αἰσθητικῆς*. Δὲν εἶνε ἔργον πρωτότυπον, ἀλλ' ἔργον καλὰ μελετημένον. Τοιοῦτον εἰς τὴν γλώσσάν μας δὲν ὑπῆρχε καὶ ἠθέλησεν εἰς 282 σελίδας νὰ διδάξῃ τῇ νεολαίᾳ τὸ σπουδαῖον τοῦτο μάθημα τῆς καλλιλογίας καὶ ἐπέτυχε καθότι ὁ μὴ γνωρίζων ξένας γλώσσας, δύναται νὰ λάβῃ ὀπωσδήποτε ἀρκετὰς γνώσεις περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης τοῦ καλοῦ, ἥτις εἶναι τόσον ἀπαραίτητος μελέτη εἰς πάντα εὐπαιδευτον ἄνθρωπον. Καὶ ὅμως παρ' ἡμῖν, δυστυχῶς, εἰσέτι παραμελεῖται.

Εἰς τὰς σελίδας 281 - 282 ἀναφέρει καὶ τοὺς τότε συγχρόνους ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας. Δὲν ἐλησημόνησε λ. χ. τὸν Γεώργιον Κανδιάνον Ῥώμαν καὶ τὸν Γεώργιον Λαγουϊδάραν. Ἐλησημόνησεν ὅμως τὸν *Ἀνδρέαν Κάλβον!* Φαίνεται ὅτι ἔνεκε τῆς γλώσσης καὶ τοῦ μέτρου, ἴσως ἐνόμιζεν, ὅτι ἦτο ἀνάξιος ἀναγραφῆς! Τὸ ἔργον τοῦτο ὁ Στρατούλης ἀφιέρωσεν εἰς τὸν τότε Ἀρμοστὴν *Young*.

Τῷ 1860 ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ ὁ σοφὸς Μουστοξύδης καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν Ζακύνθῳ ὠραίαν νεκρολογίαν. Εἰς τὸν Μουστοξύδην ὁ Στρατούλης ὄφειλε πολλὰ, τοῦ εἶχεν ἐπαινέση καὶ τὴν *Καλλιλογίαν* του. Τῷ ἰδίῳ ἔτει ἀπέθανεν εἰς Ζάκυνθον ὁ Ἰωάννης Δράμεσις κοινῶς καλούμενος Ἀτσάραντος, διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, μέλος τῆς φιλικῆς ἐταιρείας καὶ φίλος τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ Νικήτα. Ὁ Στρατούλης ἐξεφώνησε λόγον, πού ἐδημοσίευσεν, ἀφιερωμένον τῷ Μουστοξύδῃ.

Τῇ 7 Δεκεμβρίου τοῦ 1860 ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐπαύλει Σολωμοῦ ἐν Ἀκρωτηρίῳ Ζακύνθου ὁ Ῥώσος καθηγητῆς Κωνσταντῖνος Ἀτσακῶφ. Ὁ Στρατούλης ἐξεφώνησε λαμπρὸν ἐπικήδειον, τὸν ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1861. Ὁ Ἀτσακῶφ μετὰ συγκινήσεως καὶ δακρύων, καθ' ἃ ἱστορεῖ ὁ Στρατούλης, ἀπεστήθιζε τὸν ὕμνον τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ Ῥώσος οὗτος εἶχε δημοσιεύσει τὴν ἱστορίαν τῆς Ρωσίας, τὸ δράμα: *Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Μόσχας κατὰ τὸ 1812*, τὴν κωμῆδιαν: *Ὁ Πρίγκηψ Λουποβίτσιγγ*, ποιήσεις, φιλολογικὰ, γραμματικὴν τῆς Ρωσικῆς γλώσσης καὶ διατριβὰς εἰς Γαλλικὰ περιοδικά.

Ἦτο δημοσιογράφος καὶ φιλελεύθερος πολιτευτής. Ἀπέθανεν ἐτῶν τεσσαράκοντα τριῶν. Ἡ γενέτειρα αὐτοῦ πατρίς ἦτο ἡ Μόσχα. Λόγω ὑγείας ἦλθεν εἰς Ζάκυνθον. Οἱ ἰατροὶ τὸν εἶχαν ὑποβάλλει εἰς τὴν θεραπείαν τῶν σταφυλῶν. Τὸ σῶμά του ἐταριχεύθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Μαρκεσίνη καὶ μετεφέρθη εἰς Μόσχαν.

Τῷ 1865 ἐδημοσίευσεν ἐν Ἀθήναις τὴν *Πραγματεῖαν Φιλοσοφίας*. Πραγματεύεται περὶ τῆς ψυχολογίας, Καλοῦ καὶ περὶ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας.

Ἦτο ἐπίσης συνεργάτης τοῦ *Εὐαγγελικοῦ Κήρυκος* Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ὁποίῳ ἐδημοσίευσεν πραγματείας περὶ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὡς φιλοσόφου καὶ περὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

Τοιοῦτος εἶναι, ἐν ὀλίγοις ὁ Στρατούλης, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐφάνη ὡφέλιμος καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς γραφίδος.

Ζάκυνθος.

Σπ. δὲ Βιάξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΣΩΘΗ ΤΟ ΧΩΡΙΟ

[Τὸ κατωτέρω εὐθυμογραφικὸν διήγημα τοῦ ἐν Ἀθήναις φίλου καὶ συνεργάτου μας κ. Στ. Σταματίου πολὺ νόστιμα σατυρίζει τοὺς ἀχρεῖους πολιτικοὺς τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ὅπως κάθε ζήτημα οὕτω καὶ τὸ γλωσσικὸν ἐκμεταλλεύονται διὰ τοὺς σκοτίους σκοπούς των].

Κορῶνα τοῦ χωριοῦ καὶ καύχημα ὁ Δήμαρχος ὁ Γούλας ὁ Χοχτούλας. Αὐτὸς ἐξηγοῦσε κάθε Κυριακὴ τὸν ἀπόστολο στὴν ἐκκλησίᾳ, αὐτὸς ἐδιάβαζε στοὺς χωριανούς τῆς ἐφημερίδες, — ξηγῶντας κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ κόμματος αὐτὰς — αὐτὸς μονάχα εἶχε ρολόγι σ' ὅλη τὴν περιοχὴ καὶ ἔλεγε τῆς ὥρας, αὐτὸς ἦταν κοσμογυρισμένος ἄνθρωπος, πού πῆγε καὶ εἰς τὴν Ἀθήνα καὶ εἶδε καὶ τὸ Βασιλεῖα, αὐτὸς ἐφιλοξένησε καὶ τὸν Δεσπότη, αὐτὸς ἔχει γυαλιὰ πού φέρνουν ὅλα τὰ πράγματα κοντὰ καὶ σηκώνουν τὸ βουνὰ ἀπὸ κεῖ πού εἶναι, — *Μήστητί μου Κύριε!* — αὐτὸς ὁ Γούλας ὁ Χοχτούλας, πού εἶχε εἴκοσι χρόνια Δήμαρχος καὶ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου Δήμαρχος θάναί πάντα! . . .

Κι' ὁ Γούλας ὁ Χοχτούλας μόνη του ἔννοια εἶχε τῆς ἀνάγκης τοῦ χωριοῦ καὶ μόνη του ἐπιθυμίᾳ τὴν πρόοδον τοῦ τόπου:

— Ἄ! Παρισάκι θὰ τὸ κάνω τὸ χωριό! . . .

Κι' ἄρχισε τὸν ἐκπαρισιανισμόν ἐγκαταστήσας Ἐθνικὸν φωτισμόν καὶ θέσας λάμπες οἰνοπνεύματος σ' ὅλα τὰ «γκαλντερίμια»! — Τὸ μέγα τοῦτο γεγονός ἐπεδέχθη μὲ χαρὰ μεγάλη ὅλο τὸ χωριό καὶ ἐξενύχτισε τὸ πρῶτο βράδυ καμαρώνοντας τὰ φανάρια του, πού σκορποῦσαν ἄσπρο ὠραῖο φῶς, ὡς τὸ πρῶτ' οὐ σβύσανε . . .

— Οὐ Θιὸς κι' οὐ Δήμαρχος! . . .

Σὲ μιὰ βδομάδα ὅμως πᾶνε . . . ἡ λάμπες, τὰ φανάρια καὶ τὸ φῶς, ὁ θαυμασμός καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐτυχία τῶν ἀφελῶν κατοίκων! . . . Χέρι κακὸ τὰ ἔκλεψε κι' ἀφῆκε τὸ χωριό εἰς τὸ βαθὺ σκοτάδι! Ποιὸς τὰ πῆρε; Ἄγνωστον! Εἴκοσι λάμπες οἰνοπνεύματος πρὸς δέκα δραχμὲς ἢ μία, μᾶς δίνοννε διακόσιες δραχμὲς, περιουσία δηλαδὴ

γιὰ τὸ χωριό ὀλόκληρος καὶ γαργαλιστικωτάτη! Κανένας ὅμως χωρικός τέτοιο κακὸ ποτὲ εἰς τὴν πατρίδα του δὲν θάκανε! . . . Μὰ ποιὸς τῆς πῆρε τὸ λοιπὸν; Ξένος εἰς τὸ χωριό δὲν φάνηκε! Ἀπὸ τοὺς χωρικούς κανένας δὲν τῆς πῆρε! . . . Πού θὰ τῆς ἐκρυπτε! Ἐρευναι ἔγειναν παντοῦ, ὡς καὶ στὰ ρεύματα ἀκόμη! Τίποτε! . . .

Ὁ Δήμαρχος ὁ δυστυχὴς πῆγε νὰ σκάση ἀπὸ τὸ κακὸ του. Ἐφώναξε, ἔτρεξε, ἐχάλασε τὸν κόσμο. Τίποτε! . . .

Κ' εἶχε δίκην ὁ καυμένος καὶ μεγάλο μάλιστ'! Αὐτὸς νι φικιάνη καὶ οἱ ἄλλοι νὰ χαλοῦν! Τότε ἄς πᾶη τὸ λοιπὸν στὸ διάβολο, ἄς πᾶη ἐτοῦτο τὸ χωριό ὅπου τὸ καλὸ δὲν πιάνει τόπο διόλου . . .

Μόν' ἓνας τρελλὸς πού νυχτογύριζε, ὁ Ναοῦμ ὁ Παπάσαβας, εἶπε πῶς τὴν νύκτα τῆς κλοπῆς εἶδε τὸν Δήμαρχο «τὸν ἴδιο κι' ἀπαράλλαχτο» νὰ γυρίζη καὶ νὰ πέρνη, βοηθούμενος ἀπὸ τὸν φανοκόρο, τῆς λάμπες τοῦ οἰνοπνεύματος! . . .

Τὸ χωριό οὔτε ν' ἀκούση αὐτὸ δὲν ἤθελε! Πῶς γλύτωσε ἀπὸ τὸ ξυλοκόπημα ὁ Παπάσαβας εἶναι θαῦμα! . . .

— Φθάνει πού κοπιᾶζει γιὰ μᾶς ὁ Δήμαρχος, μὰ νὰ τὸν συκοφαντοῦμε κιόλας! . . .

Κ' ἔτρεξαν ὅλοι στὸ σπίτι του νὰ τὸν ζητωκραυγάσουν καὶ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην των.

— Οὐ Θιὸς κι' οὐ Δήμαρχος!

— Εὐχαριστῶ, εὐγενέστατε καὶ εὐφρέστατε λαὸ τοῦ χωριοῦ τούτου, εὐγενέστατε, λέγω, λαέ, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς σημερινῆς στάσεώς σου ἔδειξες πόσον εἶσαι ἀντάξιος ἀπόγονος ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔκτισαν τοὺς Παρθενῶνας καὶ τὰς Σαλαμίνας . . .

Ἐκείνον τότε τὸν καιρὸν, ἐφάνη καὶ νέος δάσκαλος εἰς τὸ χωριό. Ἐνας ὄχρὸς νεανίας κ' εὐγενέστατος τελειόφοιτος τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν, αἰσθηματίας νέος, ἀπὸ τὴν ὑπόδουλον πατρίδα, πτωχὸς ὅμως, πάμπτωχος, ἀναγκασθεὶς νὰ ζητήσῃ οἰανδήποτε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον θέσιν, ἔστω καὶ γραμμαιστοῦ, διὰ νὰ ζήσῃ!... Καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τὸν ἔστειλε εἰς τοῦ Δημάρχου τὸ χωριό, ὅπου ἡ μοναδικὴ τοῦ διδασκάλου θέσις, ἐχίρσεν ἀπὸ ἐτῶν, καὶ διότι οὐδεὶς ἐπεθύμει νὰ ὑπείγῃ ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ διότι ὁ Δήμαρχος, διὰ τῶν βουλευτῶν τοῦ τόπου, ἠμπόδιζε πάντα διορισμὸν τοιοῦτον:

— «Γιατὶ τὰ γράμματα παλαβῶνουν τοὺς ἀνθρώπους!»

Καὶ συνεβούλευε τοὺς χωρικοὺς νὰ μὴ στέλλουν τὰ παιδιὰ τους στὸ σχολιὸ «γιὰ νὰ τὰ στραβώσουν οἱ δασκάλοι», ἀλλὰ νὰ τὰ κρατοῦν στὸ σπίτι ἢ νὰ τὰ πέρνουν στὰ χωράφια τῶν:

— «Γράμματα! ἀκοῦς γράμματα! Μὰ δίνου-
ναι ψωμί τὰ γράμματα μαθές! Σκουληκαντέ-
ρες τοῦ διαβόλου ποῦ χαλάσανε τὴν πλάσι!...»

* *

Φιλότιμος ὁ νέος δάσκαλος, εἶχε μεγάλην ὄρεξιν νὰ ἐργασθῇ καὶ βλέπων τὴν ἀμάθειαν καὶ τοῦ πτωχοῦ κοσμάτη, ἐσκέφθη νὰ ὀμιλῇ κάθε Κυριακὴ καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς, νὰ τοὺς ἐξηγῇ διάφορα πράγματα καὶ νὰ τοὺς ἀφαιρῇ τὰ ψεῦδη καὶ τὰς πλάνους μὲ τὰς ὁποίας ὁ Δήμαρχος τελείως τοὺς ἐσκότισε διὰ νὰ τοὺς ἔχη πάντα ὑποχείριους!...

Τοὺς εἶπε τί ἐστὶ πολίτης, τί δικαιώματα ἔχουν ὡς Ἕλληνες κ' αὐτοὶ, ποῦ μέναν μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, τοὺς ὑπέδειξε τρομερὰς ἐλλείψεις στὸ χωριό καὶ χίλια δυὸ πράγματα τὰ ὁποία ἐκμεταλλεῦόμενοι μποροῦσαν νὰ γείνουν εὐκατάστατοι καὶ νὰ παύσῃ αὐτὴ ἡ πενία ποῦ δέρνει καὶ τοὺς κατήντησε πτώματα κινούμενα, ἀναίσθητα τομάρια, σκιὰς συμφορᾶς καὶ δυστυχίας!...

Τοὺς εἶπε πῶς τὸν κομήτη πέρουσι δὲν... ἠμπόδιζε ὁ ἀντίθετος βουλευτὴς νὰ φανῇ εἰς τὸ χωριό, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ χωριανοὶ στὴς ἐκλογὰς τὸν μαύρισαν, οὔτε τὸν λίθα ἐφέτος τὸν ἔστειλε ὁ Βενιζέλος νὰ τοὺς ξηράνῃ τὰ σπαρτά, ἐπειδὴ ἦσαν μὲ τὰ κόμματα, οὔτε πῶς ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε νὰ πέρνῃ «κεφαλιάτικο» ἀλλὰ ἠμπόδιζε ὁ Δήμαρχος — ἔτσι τοὺς ἐξηγοῦσε τὴν λέξιν **κεφάλαιον** ὅπου τὴν ἔγραφαν οἱ ἐφημερίδες — τοὺς εἶπε ὅτι τὰ γράμματα δὲν εἰν' τοῦ Σατανᾶ «σκουλήκια» οὔτε δαιμονικὴ ἐφεύρεσις καὶ χίλια δύο ἄλλα ὅπου κατέπληξαν τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ σκέπτονται καὶ κρυφὰ νὰ συζητοῦνε...

Αὐτὰ δὲν ἤρσαν διόλου στὸν Δήμαρχο, ὅστις δὲν ἔβλεπε πῶς νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸ χωριό τὸν Δάσκαλο ποῦ ἄρχισε νὰ τοῦ χαλάῃ τὴς δουλιές του.

Στὴν ἀρχὴ διέδοσε πῶς εἰν' «Μασσῶνος» καὶ ἐπιστεύθη ἡ διάδοσις εἰς τρόπον ποῦ κανεὶς νὰ

μὴ τὸν πλησιάζῃ!.. Ἡ θρησκευτικότης ὅμως τοῦ διδασκάλου, τὸ τακτικόν του ἐκκλησίασμα, τὸ σέβας του πρὸς ὃ, τι ἱερὸν καὶ θεῖον, ταχέως ἐξετόπισαν τὴν Δημορχιακὴν συκοφαντίαν καὶ ὁ φτωχὸς νέος ξαναγύρισε ἀγαπητὸς εἰς τὴς καρδιὰς τῶν χωρικῶν.

Ὁ Δήμαρχος ἐμαίνετο :

Γιὰ νὰ τὸν διώξῃ τίποτε δὲν εὑρίσκε κ' ἂν ἔμενε αὐτὸς ἀκόμη ἕνα χρόνον μποροῦσε νὰ τοῦ ξυπνήσῃ καὶ νὰ τοῦ ἐπαναστήσῃ τὸ χωριό... Ἀξαφνα μιὰ ἡμέρα τὸν ἄκουσε στὸ καφενεῖο νὰ ὀμιλῇ περὶ γλώσσης καὶ νὰ ζεσταίνῃ τὴς καρδιὰς τῶν χωρικῶν γιὰ τὴ «Δημοτικὴ» τὴ γλῶσσα ποῦ μιλοῦσαν καὶ ὄχι ἐκεῖνη «μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς ἐκορόιδεν ὁ Δήμαρχος!»

— Εἶναι **μαλλιαρός**, εἶπεν ὁ γιὸς τοῦ Δημάρχου, μόνος καὶ μοναδικὸς τοῦ χωριοῦ φοιτητὴς τῆς Νομικῆς, μείνας δύο μῆνας εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀποκομίσας εἰς τὸ χωριό μίαν βίτσαν λεπτὴν καὶ δεκαῆξι λέξεις Γαλλικὰς καὶ ταύτας μισοφαγωμένας, τὰς ὁποίας πάντοτε, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν στοὺς χωρικοὺς μετεχειρίζετο :

— Εἶναι πατέρα, μαλλιαρός. Προδότης τῆς πατρίδος!..

Τοῦτο ἤθελε κ' ὁ Δήμαρχος, καὶ δι' ἀποκλειστικῶν του φίλων ἐσκόρπισε εἰς τὸ χωριό τὴν εἶδηση!

— Μωρὲ τὸν εἶδες τὸ Μαλλιαρό, ποῦ ἦρθε νὰ μᾶς καταστρέψῃ τὴ θρησκεία!...

Καὶ σὰν ἐρπετὸν διεισήλθε στὰ μαγαζάκια τοῦ χωριοῦ, στὴς ταπεινὰς καλύβες, στὰ λιθοσκεπάστια σπητάκια καὶ στῶν ψηφοφόρων του τὰ καπνισμένα φτωχικά, στάζων πράσινα δηλητήριον καὶ βδελυρὰς συκοφαντίας!...

— Καλὲ εἶνε μαλλιαρός! Δὲν τὸν εἶδες τὴ ἀγράμματος ποῦ εἶνε!... Πῶ! πῶ! ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ τὸ χωριό, φωτιά θὰ ρίξῃ ὁ Θεὸς γιὰ νὰ μᾶς κάψῃ!...

— Τὶ λές, κύρ Δήμαρχε!...

— Αὐτὸ ποῦ σᾶς λέω! ἔχουμε τὸν καταραμένον στὸ χωριό ποῦ ἦρθε νὰ μᾶς μαγαρίσῃ... Καλὲ ποῦ βρέθηκε δάσκαλος αὐτὸς!... Αὐτὸς δὲν ξεύρει ἑλληνικά... Αὐτὸς εἶναι μαλλιαρός καὶ ἦρθε γιὰ νὰ «κολάσῃ τὸ χωριό μας»!...

— Δὲν εἶναι, εἶπες, δάσκαλος;

— Καλὲ ποῦ βρέθηκε δάσκαλος, σᾶς εἶπα!... Δὲν εἶδες ποῦ δὲν ξεύρει νὰ μιλήσῃ; ὅλο καὶ χωριάτικα μιᾶ!... Εἶδατε δάσκαλο ποτὲ νὰ μιλήῃ σὰν καὶ τοῦτον!...

Ὁ Δήμαρχος εἶχε δίκαιον!... Ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦνται οἱ χωρικοὶ δάσκαλο καὶ νὰ μὴ λέῃ «Ἑλληνικοῦρες»!

-- Γιὰ νὰ προσέξουμε καλλίτερα!..

-- Καλὲ ἐγὼ θὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω!...

Θὰ τὸν προσκαλέσω αὔριο στὸν καφενὲ καὶ θὰ ἰδῆτε πῶς εἶναι μαλλιαρός καὶ Βούλγαρος καὶ δὲν ξεύρει τὴν Ἑλληνικὴ τὴ γλῶσσα!... Θὰ τὸν ξεσκεπάσω γιὰ καλὰ!...

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἐπεδέχτο καμμίαν δυσπιστίαν πειά! Ὁ Δήμαρχος θὰ τ' ἀπεδείκνυε τὴν

Κυριακή στὸν Πλάτανο μόλις θὰ ἐσχολοῦσε ἡ ἐκκλησία! . . .

— Εἰδοποιήστε ὄλο τὸ χωριό, κανέννας νὰ μὴ λείψῃ!

— Ἐννοια σου, κύρ Δήμαρχε! . .

* *

Τὴν Κυριακή ὄλο τὸ χωριό ἦταν στὸν πλάτανο ἀπὸ κάτω, ἔχον εἰς τὸ μέσον γαυριῶντα πειὰ τὸν Δήμαρχον, μὴ κρατούμενον, καὶ χτυπῶντα τὸν πόδα καταγῆς ὡς νὰ ἀδημονοῦσε γιὰ τὴ μάχη! . . .

Ἄργος, ὠχρός, ὡς πάντοτε, σύννους καὶ μελαγχολικός ἦρθε κι' ὁ δυστυχῆς ὁ δάσκαλος, μόνος του, ἐντελῶς κι' «ἀπομόναχός του».

— Τὸ νοῦ σας, εἶπεν ὁ Δήμαρχος ὅταν τὸν εἶδε, τὸ νοῦ σας καὶ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ τὸν πιάσουμε.

Κ' ἔπειτα μεγαλοφώνως :

— Καλῶς τὸν Δάσκαλο! Ἔλα δάσκαλε, νὰ πιῆς ἕναν καφέ!

— Εὐχαριστῶ. Δὲν πίνω!

— Δὲν μοῦ λές, δάσκαλε, κάτι ποῦ θὲ νὰ σὲ ρωτήσω;

— Μετὰ χαρᾶς! . .

— Τί θὰ πῆ δάσκαλε, «ἀγνοῶ»;

— Δὲν ξέρω, ἀπήντησεν ἀφελῶς ὁ δυστυχῆς διδάσκαλος.

Εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Διδασκάλου ὁ Δήμαρχος ἐστράφη πρὸς τὸ πλῆθος τῶν χωρικῶν, κλείων ἐμφαντικῶς τὸ μάτι του καὶ φέρων τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ μετώπου του, σὰν νᾶλεγε : «Δὲν σᾶς τὰ ἔλεγα ἐγώ! . . Ὁ Δάσκαλος εἶναι ἀγράμματος τελείως! . .»

— Δὲν μοῦ λές, κύρ δάσκαλε: «οὐ γινώσκω» τί θὰ πῆ;

— «Δὲν ξέρω», ἐξήγησε καὶ πάλιν ἀφελῶς ὁ δάσκαλος.

— Ἄμ' «οὐκ οἶδα» τί σημαίνει;

— «Δὲν ξέρω»!

Ὁ Δήμαρχος ἐστράφη πάλιν μορφαῖζων πρὸς τοὺς χωρικούς: «Τὰ βλέπετε, πῶς εἶναι μαλλιαρός; Τίποτε «δὲν ξέρει» λείει! . . Σᾶς τὰ ἔλεγα ἐγώ ἢ δὲν σᾶς τὰ ἔλεγα;».

Οἱ χωρικοὶ ἀνειαράχθησαν ἀπὸ ὀργή, καὶ βῆ ἀπειλητικῆ ἠγέρθη. Ὁ Δήμαρχος λάμπων ὄλος ἀπὸ χαρὰ, ἀκτινοβολῶν ἀπὸ τὴν νίκη, ἐναθρονομένος γιὰ τὸ κατόρθωμά του, ἐξηκολούθησε.

— Δὲν μᾶς λές κύρ δάσκαλε, καὶ ἕνα ἄλλο;

— Ὅ,τι θέλετε.

— Τὸ «οὐκ ἐπίσταμαι» εἶναι ἑλληνικὸ ἢ ὄχι;

— Ἐλληνικὸ εἶναι!

— Δὲν μᾶς τὸ ξηγᾶς;

— «Δὲν ξέρω» ἐξήγησεν καὶ πάλιν ὁ φτωχὸς διδάσκαλος!

Ὁ Δήμαρχος ἐστράφη πρὸς τοὺς χωρικούς, κλείων πάλιν τὸ μάτι καὶ συνοδεύων τὴν φορὰν αὐτὴν τὸ νόημα καὶ μὲ κίνημα τῆς κεφαλῆς πολλὰ σημαῖνον καὶ τινάσσων τὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ σακκάκι του, σὰν νᾶλεγε : «Μωρὲ τί φοβερὰ πράγματα εἶναι τοῦτα! . . .»

Τότε ἐξέσπασε καὶ ἡ κοχλάζουσα ὀργὴ στῶν

χωρικῶν τὰ στήθη! . . Μαγγοῦρες σηκωθῆκαν ἀπειλητικὰ καὶ ἔπασαν στὴν πλάτη τοῦ φτωχοῦ τοῦ νέου! Κῆμα ἀνθρώπινο ἐρρίχτηκε ἀπάνω του, τὸν συνεπῆρε καὶ τὸν ἐταλάνιζε, σὰν «κόπελο» μέσα σὲ φουρτοῦνα!

— Φύγε δάσκαλε, ἀπ' τὸ χωριό! Φύγε ἀγράμματα, ποῦ μᾶς στράβωσες τὰ παιδιὰ μας ἐδῶ πέρα!

— Τὸ πρωῖ, προδότη, ἐδῶ νὰ μὴ σὲ βρῆ . .

. . . . .

Σὲ λίγη ὥρα ὁ Δήμαρχος δὲν εἶχε ποῦ νὰ βάλῃ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὸ πλῆθος ποῦ ἔτρεξε νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, ποῦ ἔσωσε τὸν τόπο ἀπὸ τὸ κακό :

— Εὐγενέστατε καὶ περινούστατε λαέ, εὐφυνέστατε λαέ, ὁ ὁποῖος τῆς πατρίδος κινδυνευούσης, ὑμεῖς τὴν ἐσώσατε, ἀποδείξαντες πόσον εἰσθε ἀντάξιοι ἀπόγονοι τῶν ἡμιθέων καὶ ἡρώων ποῦ ἔκτισαν τοὺς Παρθενῶνας καὶ τὰς Σαλαμίνας . .

— Νὰ μᾶς ζήσης Δήμαρχε!

Ἄνεκραξεν ὁ εὐφυνῆς καὶ περινούστατος λαός, ὑψῶν στὰ χέρια καὶ περιφέρων τὸν Δήμαρχόν του, τὸ «καύχημα» καὶ τὴν «κορῶνα» του.

Ἔτσι ἐσώθη ἡ πατρίς, τὸ χωριό, ἡ θρησκεία, ἡ γλῶσσα καὶ . . . . ὁ Δήμαρχός του! . .

Ἄθῆναι.

Σταμ. Σταματίου

ΦΕΓΓΑΡΟΒΡΑΔΥΑ

Θάλασσα, γῆ, ὄλα τᾶχεις μαγεμμένα
μὲ τὸ γλυκύτατο φῶς σου, φεγγάρι.
Θαρρεῖς τῆς Πλάσης τὴ ψυχὴ ἔχεις πάρει
πᾶ σιὰ φτερά σου τὰ φωτοπλεμμένα.

Σὰ σὲ ὄνειρο βυθίζονται ὀλοένα
τὰ συννεφάκια τ' οὐρανοῦ οἱ κουρσάροι
ποῦ στέκουν πέρα σὰν ὀλίσπροι γλῶροι
πάνω ἀπ' τὰ πέλαγα τὰ κοιμισμένα.

Τὸν ὕμνον ἄκου ποῦ γλυκὸν σοῦ ἀτλῶνει
σὲ κῆμα ἀνάλαφρον ἀπὸ τὰ φύλλα
τοῦ φιλόξενου δέντρου τὸ ἀηδόνη.

Ὁ πόνος τοῦ ἀπ' τὰ μάγια σου ἐγλυκάθη
κι' ἀνιστορεῖ μὲ νέα ἀνατριχίλα
τῆς πικραμένης τοῦ καρδιάς τὰ πάθη.

B. Ἐλεγᾶς.

ΜΟΙΡΑ

Κόλασες χίλες με παιδέψανε,
 χίλιες άνεμικές με δείραν'
 λαός τὰ μίση οὐρλιάξαν γύρω μου,
 σκληρὰ καταφρόνια με πήραν.

Καὶ μέσ στοῦ διωγμοῦ τὴ μαύρη ἀντάρα,
 στὸ ἀστραποσύγνεφο τοῦ Πόνου,
 κάτι σὰν νὰ εἶδα νὰ θαμποφέγγη,
 σάμπως μαχαίρι κάποιου φόνου...

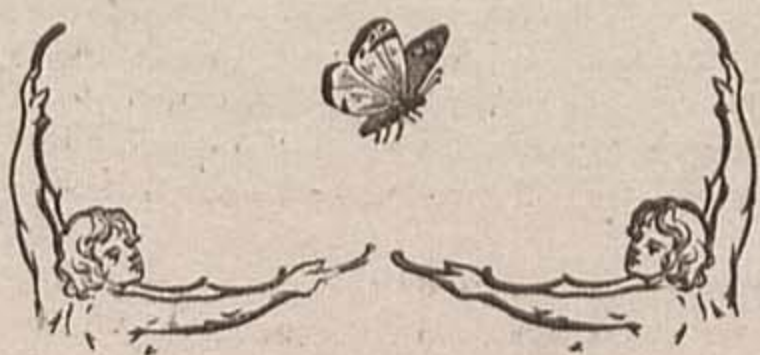
Κ' εἶπα «ἄς χαράξῃ ἡ αὐγή, ἡ ἐλπίδα,
 κ' ἄς με χαϊδέψῃ τὸ κάποιο φῶς,
 ὅτι κ' ἂν εἶν', ματιὰ παρηγορήτρα
 κἂν ἄλλος νέος πόνος κρυφός».

Κ' ἄλοι μου! Σκίσθη τὸ μαῦρο γνέφος,
 ξερνώντας φόνισσαν ἀστραπή
 τάνεμόδαρτο λυγώντας κορμί μου.
 Κ' ἀστραποσωριάστηκα στὴ γῆ.

Καὶ τώρα, τὰποπαῖδι τῆς ἐλπίδας
 στὰ βάθια τοῦ Πόνου σκυμμένος,
 τὴν παράμερη ἀργοσέρνω Ζωή μου,
 Πάντα, πάντα, ἀστραποκαμένος.

Μυτιλήνη.

Σ. Μ.

ΧΩΡΙΑ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ - Ο ΜΟΥΥΒΟΣ

FRANÇOIS DE NION

Η ΑΓΩΝΙΑ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

(Σκηνογραφία τῆς πρώτης πράξης).

ΣΚΗΝΗ Α΄

Τζών, Ροαγιάν, Ἀνρύ.

Ἀνρύ. (Στὸν Ροαγιάν.) — Εἴχετε εἶταν πολὺ **chic**, σὰν καμιὰ προσωπικότης. Θὰ γίνῃ λόγος γι' αὐτὸν στὴ χώρα.

Τζών. — Τὸ πιστεύω· ὑπῆρχαν ἄνθρωποι ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἐκτὸς ἀπὸ Γάλλους· μάλιστα κ' ἓνας Ἀφγανός!

Ἀνρύ. — Εἶναι Ὑψηλότης· εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἐμίρη.

Τζών. — Καὶ τὸν καλεῖτε Ἐκλαμπρότατον καὶ ἡ Αὐτοῦ Βασιλικὴ Ὑψηλότης. Ἐνα Ἀφγανόν!

Ἀνρύ. — Δὲν ὑπάρχουν δὲ καὶ τόσες βασιλικὲς Ὑψηλότητες στὰ χρόνια ποῦ ζοῦμε!

Τζών. — Ὑψηλότητες! Μὰ ἀπεναντίας αὐτὲς μόνον ὑπάρχουν. Εἶδαμε καὶ τὸν Κο καὶ τὴν Κα Μαρούλ, πρόσωπα πολὺ καθῶς πρέπει.

Ροαγιάν. — Πιστεύετε ὅτι ἡ Κα Μαρούλ μ' ἐρώτησε ἂν ἤξερα νὰ παίξω — νὰ παίξω εἶπε — κυνηγετικὴ σάλπιγγα; Δὲν ἐφροντίσατε, Ἀνρύ, νὰ γίνετ' πολὺ γερός στὸ κυνήγι ἢ στὸ μπιλιάρδο, αὐτὸ σᾶς δείχνει ἓναν ἄνθρωπο ὃχι κοινόν. Εἶναι κάτι τι, γιὰ ἓναν Παρισινό, τὸ νὰ νικᾷ σ' αὐτά.

Τζών. — Περίεργο!

Ροαγιάν. — Ἡ ποικιλία, ἀγαπητέ μου Τζών, ἐδῶ εἶναι τὸ πᾶν σ' ἐποχὴ ὅπως τῆ δική μας, δὲν μπορεῖ κανεὶς πιά νὰ κάνῃ διαιρέσεις, ἀλλὰ ποικιλίες, ποικιλίες ἀπειρες. (Δείχνει τὸν Ἀνρύ.) Ἐτοῦτος ἐδῶ, τίς ξέρετε θαυμάσια, οὐτ' ἓνα λάθος ὀρθογραφικό!

Τζών. — ὦ, ἀγαπᾶτε πολὺ τὸν Ἀνρύ!

Ροαγιάν. — Μὰ γιὰτί ὄχι; (Ὁ Ἀνρύ ποῦ πῆγε ὡς τὸ παράθυρο, γυρίζει.) Μονάχα ἔχει ἄδικο νὰ φιλοξενήσῃ τὴν οἰκογένεια τῶν Μαρούλ. Τὶ κάνει ὁ σύζυγος;

Ἀνρύ. — Νομίζω πὼς εἶναι στὸ χρηματιστήριο.

Ροαγιάν. — Οὐμ! ποιό;

Ἀνρύ. — Ἀγαπητέ μου μαρκήσιε, εἶναι ἄνθρωπος ποῦ μπορεῖ νὰ μοῦ ἀγοράσῃ τὸ Μοντοῦρ στὴ διπλῆ ἀξία του, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἔχη τὴν τιμὴ νᾶναι γείτονάς σας.

Τζών. — Ἄ! νὰ λοιπὸν γιὰτί θέλει νὰ τοὺς καλέσουμε στὴν Ὀγκέττη. Εἶναι μοναδικός!

Ροαγιάν (συμβιβαστικά.) — Μὰ ὑπάρχουν ἐδῶ καὶ οἱ Λαμελρέ, οἱ Μωζερὸν, οἱ Σενμεγκρέν· Ὅπως μὲ τὴ δική μας συντροφιά, θὰ εἶταν καλά.

Τζών. — Τὸνομάζετε αὐτὸ ἀπλῶς συντροφιά, ἐσεῖς. Ἐπιτέλους ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ εἶταν τοῦ Ἀνρύ, φαίνεται πὼς δὲν ἠμποροῦσε, παρὰ νὰ εἶναι καλά.

Ἀνρύ. — Δὲν ξέρω τί ἔχει ἐναντίο μου ὁ Τζών, ἐδῶ καὶ λίγος καιρὸς, μὰ δὲν ἀφίνει εὐκαιρία γιὰ νὰ μοῦ πῆ κάτι τι δυσάρεστο.

Ροαγιάν. — Ἐλάτε δά! Πόσον νόστιμοι εἶναι οἱ σημερινοὶ ἄντρες. Μὰ δὲν ἤρθαμ' ἐδῶ γιὰ ὅλ' αὐτά. Τζών, ποῦ εἶναι τὸ μπαλκόνι; Τί ἔχει; (Πλησιάζουν τὸ παράθυρο.)

Τζών. — Ὅχι, ὄχι, μὴν πλησιάζετε. Βλέπετε; τὰ στηρίγματα ποῦ τὸ βαστάζουν καὶ τὰ κάγκελλα εἶναι θαῦμα πὼς στέκονται. Λιγάκι νᾶκουμπήσῃ κανεὶς ἀπὸ πάνω, μπορεῖ νὰ συμβῆ τρομερὸ δυστύχημα.

Ροαγιάν. — Εἰδοποίησες τὴν Ἰωάννα τοῦλάχιστο; Τώρα μάλιστα ποῦ δὲν σαλεύει πιά ἀπὸ ἐδῶ;

Τζών. — Μάλιστα, τὴν εἰδοποίησα... μὰ εἶναι δεκαπέντε μέρες τώρα ποῦ σᾶς τῶδειξα αὐτό.

Ροαγιάν. — Ὁ Λεφόρ ἔχει παραπάνω δουλειά, θὰ τοῦ παραγγείλω νᾶρθῇ· μπορεῖ ὅμως καὶ νᾶργήσῃ ἴσως. Μὰ ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ Ἰωάννα;

Ἀνρύ. — Συνόδεψε σπιτί της τὴν Κα Λαμελρέ, μὰ τώρα πρέπει νὰ γύρῃ· πάω νὰ τὴ φωνάξω. (Βγαίνει.)

Τζών. — Μάλιστα, μάλιστα.

ΣΚΗΝΗ Β΄

Τζών, Ροαγιάν.

Ροαγιάν. — Μά τι έχεις λοιπόν έναντιόν του;

Τζών. — Μ' ερεθίζει! Τι κάνει και κάθεται ἐδῶ! Στὴ ζωὴ μου σὰς λέγω, αὐτὸ τὸ δειλινό, μὲ νευρίασε!.. Καλεῖ ἄτομα ποὺ δὲν γνωρίζουμε γιὰ νὰ ρεκλαμάρη τὴ σαραβαλιασμένη του βίλλα, μεγαλοπιάνεται, διευθύνει ἐδῶ!.. Τι σημαίνει αὐτὸ τὸ μεγάλο θάρρος, ἢ τόση στενὴ οἰκειότης;

Ροαγιάν. — Εἶναι γείτονας, φίλος, σχεδὸν συγγενής... Γιατὶ σοῦ φαίνεται παράξενο;

Τζών. — Γιατὶ μοῦ φαίνεται παράξενο;.. Γιατὶ θέλει νὰ μοῦ πάρη τὴ γυναῖκα μου, αὐτός!

Ροαγιάν. — Τί; Εἶσαι τρελλός!

Τζών. — "Ὁχι τόσο, ὅσον αὐτός! Τὸν κοιτάζω, ἐδῶ καὶ λίγες μέρες, δίχως νὰ λέω τίποτε, μὰ τώρα εἶμαι βέβαιος πὼς εἶναι ἔραστὴς τῆς Ἰωάννας.

Ροαγιάν. — Ἐραστὴς τῆς Ἰωάννας!... Τηνὲ γνωρίζει ἀφότου γεννήθηκε!

Τζών. — "Ἐ, καλὰ! Ἄμ' ἐγώ; Κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο, τὴν γνωρίζω ἀφότου... Μήπως αὐτὸ μποδίζει... "Ἄλλως τε, ἀφοῦ ἤθελε νὰ τὴ νυμφευθῆ ἄλλοτε..."

Ροαγιάν. — Λόγια τοῦ ἀέρα!.. "Ὁχι, ποτὲ δὲ θὰ μοῦ ἤρχονταν ἢ σκέψη πὼς μοιροῦσε ποτὲ ὁ Ἄνρὺ νὰ εἶναι ἔραστὴς τῆς Ἰωάννας... Καὶ τὸ κάτω-κάτω, ἂν τὴ νοστιμεύεται λιγάκι, εἶναι φυσικὸ αὐτό, γιατί εἶναι ὠραία ἢ κόρη μου. Τὶ θὰ ἔβγαينه μ' αὐτό;.. Δὲ θὰ ὑποπτευθῆς βέβαια τὴ γυναῖκα σου!

Τζών. — Δὲν ὑποπτεύομαι τὴ γυναῖκα μου, ὄχι βέβαια... μολονότι...

Ροαγιάν. — Τί;... τί θὲς νὰ πῆς;

Τζών. — Μὰ δὲν παρατηρεῖτε λοιπὸν πὼς εἶναι πάντα μαζί, πὼς δὲν ἀφίνει ὁ ἕνας τὸν ἄλλον;.. Πῆγε νὰ τὴ φωνάξη, λέει. Τί κάνουν τόση ὥρα καὶ δὲν ἔρχονται ἐδῶ;

Ροαγιάν. — Μὰ φίλε μου!... μὰ σοβαρὰ μοῦ τὸ λὲς αὐτό;

Τζών. — Ναί, σοβαρὰ.

Ροαγιάν. — Τότε, εἶσαι θεότρελλος! "Ὁχι! ἢ γυναῖκα του! ἢ Ἰωάννα! Ἡ κόρη μου ποὺ μόλις παντρεύτηκε! Νὰ τὴν ὑποπτεύεται, νὰ τὴν κατηγορῆ!.. Μὰ ἔπρεπε νὰ θυμώσω, ἂν δὲν πρέπει νὰ γελάσω!

Τζών. — Ἐγὼ δὲν γελῶ.

Ροαγιάν. — Μά, ἀγαπητό μου παιδί, μὲ πληγώνεις!.. γιὰ συλλογίσου λιγάκι.

Τζών. — Συλλογοῦμαι πολὺ. Ἐπιτέλους θέλετε νὰ σὰς πῶ;..

Ροαγιάν. — Τί ἀνοησία μελετᾶς νὰ μοῦ πῆς;...

Τζών. — Ἡ Ἰωάννα δὲ μ' ἀγαπᾷ πιά!..

Ροαγιάν. — Δὲ σ' ἀγαπᾷ; Εἶσαι βέβαιος;

Τζών. — Βέβαιος!.. Καὶ μὲ τὴν καλύτερη ἀπόδειξη.

Ροαγιάν. — Ἀπόδειξη; Ἐχεις ἀπόδειξη;

Τζών. — Τὴν καλύτερη, σοῦ εἶπα... μονάχα ποὺ δὲν εἶναι νὰ σὰς ἐξηγηθῶ... οὔτε εὐκολο,

οὔτε εὐχάριστο...

Ροαγιάν. — Πῶς, φτωχέ μου Τζών, εἶναι ἢ πρώτη φορὰ ἐδῶ ἀφότου μιλοῦμε, ποῦ σ' ἀκούω μὲ τὰ σωστά μου... Ὑπάρχει κάτι στὴν ἀπειλή σας;

Τζών. — "Ὁχι, ἀκριβῶς, δὲν ὑπάρχει τίποτε πιά!

Ροαγιάν. — Δὲν ἐννοῶ.

Τζών. — Ἄπο τὴ βραδεῖα ποὺ ἐγυρίσαμε ἐδῶ... ἀπο τὴν καταραμένη ἐκείνη ὥρα ποὺ μ' ἔσπρωξε ἀπο τὴν ἀγκαλιά της, ἔτσι σκληρὰ, ἔ, ἀπο τότε...

Ροαγιάν. — Μίλησε!..

Τζών. — Ἐ λοιπὸν, ἢ Ἰωάννα δὲν εἶναι πιά γυναῖκα μου... Καταλαβαίνετε τώρα;

Ροαγιάν. — Δὲν εἶναι πιά; ἢ Ἰωάννα!... Τί μοῦ ψάλλεις ἐκεῖ;

Τζών. — Δὲν ψάλλω... μόνε κλαίω!.. Ναί, κλαίω ἀπο λύσσα, ἀπο ταπείνωση, ἀπο θλίψη... γιατί ξέρω πολὺ καλὰ, ὅτι τελείωσε, τὸ πᾶν ἐτελείωσε.

Ροαγιάν. — Ἐλάτε, ἐλάτε!.. Στὴ ζωὴ δὲν ὑπάρχει τίποτε τελειωτικὸ ἐκτὸς ἀπο τὸ θάνατο... Καὶ πάλι, δὲν ξέρει κανεὶς!.. "Ὁχι, δὲν ἐτελείωσε τὸ πᾶν... μονάχα... μονάχα αὐτὸ εἶναι γελοῖο... μάλιστα γελοῖο. Ὡστε ἢ Ἰωάννα, ἢ γυναῖκα σου... τί; Δὲν εἶναι πιά;... Εἶμαι πατέρας της.. Ἡμπορεῖς νὰ μοῦ τὰ πῆς ὅλα.

Τζών (ξεσπάζοντας σὲ δυνατὴ φωνή). — Δὲ θέλει πιά νὰ εἶναι δική μου, νά...

Ροαγιάν. — Μήπως... μήπως τὴν ἐμάλλωσες;

Τζών. — "Ὁχι δά!

Ροαγιάν. — Φιλονεικήσατε διόλου;

Τζών. — Οὔτε.

Ροαγιάν. — Τότε δὲν ἐννοῶ τίποτε. Ἐλα, διηγῆσου με...

Τζών. Μὰ εἶναι ἀπλούστατο· ἀφότου ἤρθαμε ἐδῶ, ἢ Ἰωάννα, μὲ γλυκὸν τρόπο τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ μὲ ὄση μπορεῖ τέχνη καὶ πονηριὰ, βρῖσκει τὸ μέσο νὰ... νὰ μὴν ἔχη πιά καμιὰ σχέση μαζί μου.

Ροαγιάν. — Μά, εἶναι καμιὰ δεκαπενταριά μέρες ποὺ εἶμαστε ἐδῶ;

Τζών. — Μάλιστα.

Ροαγιάν. — Γιὰ νὰ δοῦμε, ἄς συζητήσουμε λιγάκι... Λοιπὸν, ἀγαπητέ μου Τζών... κατὰ τὸ ταξίδι τῶν γάμων σας ἢ τότε ποὺ μένατε στὸ Παρίσι πρὶν ἐρθῆτε ἐδῶ, ἐπιτέλους σὰς ἔδειξε διόλου ἕνα τέτιο πρᾶγμα ἢ Ἰωάννα;

Τζών. — Μὰ καθόλου ἴσα-ἴσα, ἀπεναντίας...

Ροαγιάν (τὸν διακόπτει). — Δὲ σοῦ ζητῶ ἐκμυστηρεύσεις.. Τέλος πάντων, ἔχει ἀλλάξει τώρα;

Τζών. — "Ἄ! Μάλιστα! ἔχει ἀλλάξει!

Ροαγιάν. — Καμιὰ ἰδιοτροπία θάναι· θὰ περάσῃ!..

Τζών. — "Ὁχι, δὲν εἶναι ἰδιοτροπία!... "Ἄχ! ἂν μποροῦσα νὰ σὰς πῶ! μὰ πῶς νὰ μιλήσῃ κανεὶς γι' αὐτὰ τὰ πρᾶγματα;

Ροαγιάν. — Ἀγαπητό μου παιδί, νᾶχης πεποιθήση στὴν πείρα ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ γήρασε μὲ τὰ γλέντια καὶ ποὺ γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα, γνωρίζει κατὰ βάθος τὰ βάσανα τῆς ζωῆς: ἢ ἀ-

νόητη και χοντρή παράδοσις τῆς αἰσχροτήτος καὶ τῆς κτηνωδίας πού ὑπάρχει μέσα στὸν ἔρωτα, αὐτὴ εἶναι πού κάμνει ἕναν ἄνθρωπο, ὅπως ἐσένα τώρα νὰ ντρέπεται νὰ μιλήσῃ... Ὁ ἔρωτας σ' ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις του, ἀκούς; εἶναι δουλειά θλιβερὴ καὶ δύσκολη. Δὲν μπορεῖ καν. ἰς νὰ γελάσῃ... Καὶ ξέρεις πολὺ καλά πὼς τὸ γέλιο εἶναι πού λερώνει τὸ πᾶν.

Τζών. -- Ἐχετε δίκιο... Λοιπὸν ἐγὼ βλέπω σὰ νὰ παλαίῃ μὲ τὰ αἰσθήματά της ἡ Ἰωάννα, σὰ νὰ ἔχη τύψεις. Θέλει νὰ μ' ἀγαπήσῃ, κι' ὡς τόσο δὲν μπορεῖ... Κάτι μᾶς χωρίζει... Εἶναι στιγμὲς πού τὴν αἰσθάνομαι, ὅπως ἄλλοτε, δλό-τελα δική μου, στὴν ἀγκαλιά μου, καὶ κατόπιν... θαρρεῖς πὼς συνέρχεται ἀπομακρύνεται, μὲ ἀποδιώχνει....

Ροαγιάν. -- Ρώτησέ την... ξέτασέ την γιατί;

Τζών. -- Ἄμα τὴν ῥωτήσω ἀποκρίνεται: «Δὲν ξέρω... δὲν ξέρω...» καὶ κλαίει...

Ροαγιάν. -- Αὐτὸ δὲν εἶναι φυσικό.

Τζών. -- ὦ! εἶναι φυσικώτατο καὶ τὸ μάντευμα ἐγὼ πολὺ καλά. Ἰδοῦ: δὲν ὑποπτεύοταν πὼς ἀγαποῦσε τὸν Ἀνρὺ μὲ παντρεύτηκε χωρὶς νὰ τὸ καλοστοχαστῇ, ἔτσι καθὼς εἶναι μικρὸς καὶ χαριτωμένος ἄγγελος καὶ... ἀφότου ξαναεἶδε τὸν ἄνθρωπον αὐτόν, κατάλαβε πὼς αὐτὸς ἔπρεπε νᾶναι ὁ σύζυγός της, ὁ ἀγαπημένος της... ἡ σάρκα της!... Ὑποφέρειν τώρα, ντρέπεται μὰ τὸ αἰσθημα αὐτὸ εἶναι δυνατώτερο· διόλου δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ.

Ροαγιάν. -- Ἡ Ἰωάννα, νᾶγαπᾷ τὸν Ἀνρὺ!... Ποιὲ δὲ θὰ τὸ πιστέψω αὐτό... Ξέρω πολὺ καλά πὼς οἱ γυναῖκες εἶναι ἄστατες! Μὰ ὄχι, οὔτε νὰ τὸ σκεφθῇ αὐτὸ μπορεῖ ὁ Ἀνρὺ!... Ἡ Ἰωάννα ἐρωμένη τοῦ Ἀνρὺ!

Τζών. -- Σταθῆτε, τοὺς ἀκοῦτε; (Ἀκούονται οἱ φωνὲς τῆς Ἰωάννας καὶ τοῦ Ἀνρὺ στὴ σκάλα).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τζών, Ροαγιάν, Ἀνρὺ, Ἰωάννα.

(Ἡ Ἰωάννα καὶ ὁ Ἀνρὺ μπαίνουν ἀπὸ τὴ δεξιὰ πόρτα).

Ροαγιάν. -- Ἀπὸ ποῦ μὲ τὸ καλὸ ἔρχεσαι, Ἰωάννα;

Ἰωάννα. -- Συνόδεψα τὴν κυρία Μελρὲ ὡς τὴ μικρὴ πόρτα τοῦ πάρκου. Θέλησε νὰ γυρίσῃ περὶ ὄλομόναχη.

Τζών. -- Στὴν ἡλικία της... χωρὶς συνοδό...

Ἰωάννα. -- Εἶναι τόσο κοντά... (Ὁ Ἀνρὺ τὴ βοηθεῖ νὰ βγάλῃ τὶς καρφίτσες τοῦ καπέλλου της).

Τζών (στὸ Ροαγιάν). -- Κοιτάχτε τους... Πᾶω νὰ τοὺς μπατοῦσω!

Ροαγιάν. -- Κρατήσου ψύχραιμος.... Τὸν παίρνω αὐτὸν ἀπάνω μου ἐγὼ... Μὰ κοίταξε λοιπὸν τὴ γυναῖκα σου, μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποπτευθῇ μιὰ τέτοια ὑπαρξή;

Τζών. -- Τότε πάρτε τὸν ἀπὸ δῶ, θέλω νὰ τῆς μιλήσω... Ἐχω ἀρκετὰ νὰ τῆς πῶ.

Ροαγιάν. -- Ἐσο φρόνιμος παιδί μου, ἔσο πονηρός· μὲ τὶς γυναῖκες βλέπεις, ἀκόμη καὶ μὲ τὶς πιὸ τίμιες, πρέπει νᾶναι κανεὶς λίγο πονηρός... ἴσως μάλιστα μὲ τὶς τίμιες γυναῖκες προ-

πάντων. (Στὸν Ἀνρὺ Μιρβίλ). Ἀνρὺ! Ἐρχεστε ἤθελα νὰ σᾶς δείξω τὸ ἄλογό μου πού μοῦ φαίνεται πὼς ἔχει τὸ λαιμό του πρησμένο.

Ἀνρὺ (στὸν Τζών καὶ τὴν Ἰωάννα). -- Σὲ λίγο ἔρχομαι.

Τζών (μανιώδης). -- Σὲ λίγο....

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Τζών, Ἰωάννα.

Τζών. -- Ὁρισμένως, εἶστε ἀχώριστοι πιά μὲ τὸν Ἀνρὺ.

Ἰωάννα. -- Εἶναι τόσο πολὺ καλὸς νέος. (Θέλει νὰ βγῇ, μὰ ὁ Τζών τὴν ἐσταματᾷ).

Τζών. -- Ὅχι, ὄχι, μὴ φεύγῃς· ἔχω νὰ μιλήσω μαζί σου.

Ἰωάννα. -- Μὰ περιμένω κάποιον ἐδῶ καὶ ἤθελα νὰ πῶ....

Τζών. -- Ποιὸν λοιπὸν; Καὶ ἔπειτα τόσο τὸ χειρότερο, ὅταν αὐτὸς ὁ κάποιος ἔρθῃ, τότε φεύγω ἐγὼ ἂν εἶναι ἀνάγκη. Λοιπὸν εἶναι καλὸς νέος ὁ Ἀνρὺ; Κ' ἐγὼ; Δὲν εἶμαι καλὸς νέος ἐγὼ;

Ἰωάννα. -- ὦ! Τζών, βέβαια, εἶσαι καλὸς νέος, μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράμα.

Τζών. -- Βέβαια δὲ θὰ εἶταν τὸ ἴδιο πράμα, ἂν μ' ἀγαποῦσες ἀκόμα.... Γιατὶ δὲ μ' ἀγαπᾷς πιά;

Ἰωάννα. -- Ἀκόμα!... ὦς τόσο, ξέρεις καλά πὼς σ' ἀγαπῶ!

Τζών. -- Ὅχι. Νοιώθω πὼς κάτι ἔχεις μαζί μου. Μήπως σὲ δυσαρέστησα δίχως νὰ τὸ θέλω;

Ἰωάννα. -- Πῶς ἔμπορῶσες νὰ μὲ δυσαρεστήσῃς;

Τζών. -- Δὲν ξέρω πῶς. Ξέρω μονάχα πὼς δὲν εἶσαι πιά ἢ ἴδια μαζί μου ἀφότου εἴμαστε ἐδῶ.

Ἰωάννα. -- Μὰ ὄχι ἢ ἴδια εἶμαι πάντα. Βέβαια, ἐδῶ ἔχουμε κόσμο, ἐνασχολήσεις, δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε πάντα μαζί καθὼς τὶς πρώτες μέρες.

Τζών. -- Καταλαβαίνεις πολὺ καλά τί θέλω νὰ πῶ. Νομίζεις κανεὶς πὼς σοῦ προξενῶ τρόμο, πὼς μὲ συχαίνεσαι.

Ἰωάννα. -- Ἄ! Τζών. (Τὸν ἀγκαλιάζει).

Τζών. -- Αἰσθάνομαι πὼς κάτι ἀδιόρατο ὑπάρχει ἀνάμεσό μας.

Ἰωάννα. -- ὦ! Τζών, τί εἰν' αὐτὰ πού λές;

Τζών. -- Λέγω, πὼς ὁ γάμος δὲ θὰ πῇ, μοῦ φαίνεται, τὸ νὰ εἶναι δυὸ ἄτομα σύζυγοι μονάχα, ἀλλὰ νὰ νοιώθουν τὸν ἑαυτὸ τους πὼς εἶναι ἐρασταὶ καὶ φίλοι συγχρόνως, πὼς εἶναι ὑπάρξεις, πού μονάχα στοὺς δυὸ τους ἀνήκουν. Κ' ἐμεῖς προπάντων γνωρίζομαστε ἀπὸ τόσον καιρὸ. Γιατὶ δὲ μὲ θέλεις πιά; θὰ τὸ λέω καὶ θὰ τὸ ξαναλέω αὐτὸ πάντα, θὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω ὡς πού νὰ πεθάνω.

Ἰωάννα. -- Μὰ Τζών, ἀγαπητέ μου!....

Τζών. -- Εἶσαι κακὴ καὶ δὲ μ' ἀγαπᾷς πιά.... Ἀλλὰ ξέρω ἐγὼ ἀπὸ ποῦ πηγάζει αὐτὸ.... καὶ ξέρω πολὺ καλά ποιὸς εἶναι ἡ αἰτία,

Ἰωάννα. -- Πῶς!

Τζών. — Λέ μ' ἀγαπᾶς πιά, γιατί ἔννοιω-
σες πὼς εἶχες γελαστῆ καὶ πὼς ἄλλον ἀγαποῦσες.

Ἰωάννα (κατάπληκτη). — Ἄλλον, Τζών; ἄ-
λον;

Τζών. — Μάλιστα, ἐκείνον πὺ δὲν ξεκολλᾷ
ἀπὸ τὸ πλευρό σου, πὺ σ' ἀκολουθεῖ σὰν τῆ
σκιά σου, πὺ εἶναι παντοτεινὰ ἀνάμεσό μας·
πὺ μᾶς χωρίζει καὶ στίς κάμαρές μας καὶ στὰ
κρεβάτια μας ἀκόμα.

Ἰωάννα. — Τὶ λὲς ἐκεῖ; Κάποιος ἄλλος ἀ-
νάμεσό μας! Ποιός; Μὰ ποιὸς λοιπόν;

Τζών. — Αὐτὸ ὅμως θὰ πάρη τέλος. Δὲ θὰ
ὑποφέρω ἐγὼ νὰ μὲ περιφρονοῦν κατὰ πρόσω-
πο... θά...

Ἰωάννα. — Τὶ θέλεις; Τὶ σκέπτεσαι;

Τζών. — Θὰ πάω νὰ βρῶ τὸν Ἄνρῦ· θὰ
τοῦ πῶ πὼς ἡ παρουσία του ἐδῶ καθόλου δὲ
μ' ἀρέσει. Ἐλπίζω νὰ μὲ καταλάβῃ.

Ἰωάννα. — Τὸν Ἄνρῦ! Ὁ Ἄνρῦ λοιπὸν
εἶναι πού... Ζουλεύεις τὸν Ἄνρῦ!

Τζών. — Ἀπορεῖς γι' αὐτό;

Ἰωάννα. — Μὰ πὼς μπορεῖς;... (Συλλογιζεται).
Ἄ! μάλιστα καταλαβαίνω Τζών· δὲ θὰ κάμης
ὅ,τι εἶπες πρὸ ὀλίγου, δὲ θὰ κάμης αὐτὴ τὴν
ἀδικία σ' ἓνα φίλο... καὶ σ' ἐμένα αὐτὴ τὴν
προσβολή...

Τζών. — Φοβᾶσαι λοιπὸν μήπως δὲν χτυ-
πηθοῦμε; Ξέρω ἐγὼ πολὺ καλὰ πὼς νὰ τὸν
ἐξαναγκάσω!

Ἰωάννα. — Θέλεις νὰ χτυπηθῆς μὲ τὸν
Ἄνρῦ; Μὰ εἶναι βλακεία αὐτό, εἶναι τρέλλα!

Τζών. — Ἀφοῦ δὲ μ' ἀγαπᾶς πιά, σημαίνει
πὼς αὐτὸν ἀγαπᾶς.

Ἰωάννα. — Μὰ δὲν ἀγαπῶ παρὰ ἐσένα! Μὰ
σ' ἀγαπῶ... ἄχ! ἂν ἤξερες πόσο σ' ἀγαπῶ!

Τζών. — Λοιπόν;

Ἰωάννα. — Λοιπόν! Μάλιστα, αὐτὸ εἶναι.
Μὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτὸ γιὰ σᾶς
τοὺς ἄνδρες στὸν ἔρωτα; μονάχα αὐτὴ ἡ ἀ-
πόδειξη;

Τζών. — Εἶναι ἡ πιὸ ἀσφαλισμένη, ἡ μόνη
ἄδολη καὶ νόμιμη. Ὅλες οἱ διαβεβαιώσεις δὲν
ἀξίζουν ἓνα φίλι...

Ἰωάννα. — Ἔστω! Κάμε ὅ,τι θέλεις, κύριος
εἶσαι.

Τζών. — ὦ! ὄχι, ὄχι ἔτσι... ὄχι ἀπὸ φόβο
ἢ ἀπὸ οἶκτο, ἢ γιὰ νὰ μποδίσῃ καίς ἓνα
σκάνδαλο!

Ἰωάννα. — Τζών μὲ βρίζεις. Μοῦ μιλᾶς σὰ
νὰ εἴμουν ἄλλη γυναῖκα... Ἐχεις ἄνικο. Θεέ
μου, ἡ ἀγάπη σου λοιπὸν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τόσο
λίγο πρᾶγμα;

Τζών. — Ἡ ἀγάπη μου ἐξαρτᾶται ὀλίγελα
ἀπὸ σένα τὴν ἴδια, ἀπὸ τὴν ὑπαρξή σου, ἀπὸ
τὸ λογισμό σου, ἀπὸ τὴν ὁμορφιά σου...
κι' ὅταν συλλογοῦμαι πὼς μοῦ τᾶρνέισαι ὄλ'
αὐτά!... Γιατί;... Γιατί;... γιὰ ἓναν ἄλλον...
γιὰ ἓναν ἄλλον... ὦ!... αὐτὸς ὁ ἄλλος... ἀκοῦς;
αὐτὸς ὁ ἄλλος... Τόσο τὸ χειρότερο! Δὲν ἀνή-
κουμε πιά στὴν ἡρεμία ἢ κάλλιο στὴ μαλ-
θακότητα καὶ τὴν ἀνανδρία τῶν σημερινῶν
ἀνδρῶν, τῶν τζέντελμαν. Ἄς γυρίσουμε πίσω

μέσα στὴν ἀνθρωπότητα, στὸν καιρὸ τῶν καυ-
γάδων καὶ τῶν μονομαχιῶν... δὲν ὑπάρχουν
παρὰ δυὸ ἄνδρες πὺ θὰ διαφιλονεικήσουν μιὰ
γυναῖκα. (Κάνει νὰ φύγῃ).

Ἰωάννα. — Μείνε... θέλω νὰ σοῦ πῶ...

Τζών. — Νὰ μὲ πῆς τί; Ἐχεις κάτι νὰ
μοῦ πῆς; (τρομερός;) καμὴν ὁμολογία ἴσως!

Ἰωάννα. — Ναι κάτι θὰ σοῦ ὁμολογήσω.
ὦ! ὄχι αὐτὸ πὺ νομίζεις, δύστυχέ μου φίλε,
μείνε ἡσυχος... Ἄλλὰ πρὶ νὰ σοῦ πῶ λέξη, ἄ-
κουσέ με καλὰ· σοῦ ὀρκίζομαι, ἀκοῦς; σοῦ ὀρ-
κίζομαι στὴ ζωὴ σου, στὴν ἀγάπη μου, στὰ δυὸ
ἱερώτερα πὺ ἔχω σ' αὐτὸ τὸν κόσμο: ποτὲ δὲν
ἀγάπησα, ποτὲ δὲ θ' ἀγαπήσω ἄλλον ἀπὸ ἐσένα.

Τζών. — Τότε, τί πρέπει νὰ περιμένω; Μί-
λησε, (τὴ στιγμὴ αὐτὴ, ἡ Κα Κλώδη ἀνοίγει τὴν
πόρτα καὶ λέγει μερικὲς λέξεις πολὺ σιγανά στὴν Ἰωάν-
να. Ὁ Τζών μανιώδης;) Πὼς ἐπιτρέπεται νὰ μᾶς
ἐνοχλοῦν ἔτσι;

Ἰωάννα. — Ἡ Κα Κλώδη μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι
ἦρθε ὁ παπᾶ Φεριέρος πὺ τοῦ ἐμήνυσα πρὸ ὀ-
λίγου.

Τζών. — Ἄς ξανάλθῃ ἄλλη ὥρα. Δὲν ἔχει
νὰ κάμῃ τίποτε σ' αὐτὰ πὺ μιλοῦμε οἱ δυὸ μας
αὐτὴ τὴ στιγμὴ.

Ἰωάννα. — Ἀπεναντίας, ὁ Παπᾶς εἶναι ἴ-
σως ἡ σωτηρία.

Τζών. — Δὲν καταλαβαίνω μὲ τρομάζεις...

Ἰωάννα. — Τζών, ἂν λίγο μ' ἀγάπησες, ἂν
μ' ἀγαπᾶς ἀκόμα, σ' ἐξορκίζω στὸν ἔρωτά μας,
στὴν εὐτυχία μας ἀφησέ με μονάχη ἐδῶ μαζί του.
Θὰ ἔλθῃς σὲ μισὴ ὥρα καὶ ἴσως τότε... Σοῦ
ὑπόσχομαι πὼς μετὰ τὴ συνέντευξη αὐτὴ, δὲ
θαμφιβάλλῃς πιά γιὰ μένα, ὅ,τι κι' ἂν γίνῃ.
Σὺ τώρα, ὀρκίσου με πὼς δὲ θὰ κάμῃς τίποτε,
τίποτε. Ὀρκίσου.

Τζών. — Καλὰ, σοῦ δίδω τὸ λόγο μου.

Ἰωάννα. — Πήγαινε, πήγαινε! (Ὁ Τζών
βγαίνει ἀπὸ τὰ δεξιά. Ἡ Ἰωάννα μένει γιὰ μιὰ στιγ-
μὴ ἀκίνητη καὶ ναρκωμένη· ὁ Παπᾶς μπαίνει ἀπὸ
τάριστερά.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἰωάννα, ὁ Παπᾶς.

Ἰωάννα. — Πατέρα μου.

Ὁ παπᾶς. — Σὲ βλέπω πολὺ ταραγμένη
κόρη μου.

Ἰωάννα. — Μὰ ἐδῶ καὶ λίγες μέρες, ἀφότου
σᾶς μίλησα, θὰ μαντεύετε σὲ τί φρικώδη
ἀμφιβολία βρίσκεται τὸ λογικό μου. Δὲ θε-
λήσατε νὰ κούσετε τὴν ἐξομολόγησή μου, παρὰ
μὲ διατάξατε νὰ συλλογιστῶ ἀκόμα καὶ νὰ ἐξε-
τάσω καλὰ τὸν ἑαυτό μου. Σᾶς ἄκουσα. Ἄλλὰ
σήμερα, κατάλαβα πὼς ἔφτασα σὲ μιὰ στιγμὴ
τρομερὴ, σὲ μιὰν ἀπόφαση ἀναπόφευκτη. Νὰ
γιατὶ εἶχα τὴν ἀδυναμία νὰ σᾶς καλέσω.

Ὁ παπᾶς. — Κόρη μου, πρῶτο ἀπὸ ὅλα,
σᾶς συστήνω τὴν ἡρεμία. Συλλογιστῆτε ὅτι
μιὰ ἀπὸ τίς μεγαλύτερες πονηριὲς τοῦ διαβό-
λου εἶναι πολλὲς φορὲς νὰ μᾶς μεγαλοποιεῖ

τὰ σφάλματα ἢ τίς συζητήσεις γιά νά μᾶς κυριεύσει εὐκολώτερα.

Ἰωάννα. — Μὰ γι' αὐτό θέλησα ν' ἀπευθυνθῶ πρὸς ἐσᾶς. Γιατί ἀρνηθήκατε νά μ' ἀκούσετε;

Ὁ παπᾶς. — Ἡ θέση μου εἶναι πολὺ δύσκολη.... Εἶμαι ἐδῶ ἕνας διαβατικὸς ξένος, ποὺ μὲ φιλοξενοῦν ἀπὸ οἶκτο....

Ἰωάννα. — Ἡ ἰδιότης σας εἶναι ὡς τόσο πάντι ἱερή, πατέρα μου, πρέπει νά μ' ἀκούσετε ἀμέσως, ἐδῶ μάλιστα.

Ὁ παπᾶς. — Αὐτὸς ὁ τόπος ἐδῶ εἶναι ἀρμόδιος γιὰ τέτοια συνδιάλεξη;

Ἰωάννα. — Κινδυνεύει ἡ ζωὴ δυὸ ἀνθρώπων καὶ ἴσως ἡ σωτηρία μιᾶς γυναίκας.

Ὁ παπᾶς (διστάζει ἀρκετά, βλέπει τὴν ἀγωνία τῆς Ἰωάννας καὶ ὑποχωρεῖ). — Καλά, κόρη μου, σᾶς ἀκούω.

Ἰωάννα. — Πατέρα μου, ἀγαπῶ τὸν ἄντρα μου, κι' αὐτὸς ἐπίσης μ' ἀγαπᾷ, εἴμεθα παντρεμένοι ἀπὸ δέκα μηνῶν ἐπὶ ἕξη μῆνες, κάθε μέρα εἴτανε μέρα εὐτυχίας.... ἕως τὴ στιγμή πού.... ἕως πού ἔφτασα ἐδῶ.

Ὁ παπᾶς. — Ἐξακολουθήστε, κόρη μου, ἀφοῦ ἀπαιτήσατε αὐτὴ τὴν ἐξομολόγηση, δὲν ἔχετε πιά τώρα τὸ δικαίωμα νά μοῦ κρύψετε τίποτε.

Ἰωάννα. — Ἐκαμα μιὰ φρικώδη ἀποκάλυψη... στεναχωριέμισι νά τὴν πῶ, ντρέπομαι.

Ὁ παπᾶς. — Μονάχα στὸ ἀμάρτημα εἶναι ἡ ντροπή.

Ἰωάννα. — Καὶ ὅταν τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ δὲν εἶναι δικό σας;.... Μάλιστα, πατέρα μου, πιστεύω, ἀναγκάζομαι νά πιστέψω, μὲ ἀπελπισία, ἀλλὰ σχεδὸν μὲ βεβαιότητα ὅτι δὲ μποροῦμε πιά νά ζήσουμε μαζί ὁ ἄνδρας μου κι' ἐγώ, ὅτι δὲν πρέπει πιά.

Ὁ παπᾶς. — Μιλοῦσατε γιά κάποια ἀποκάλυψη;

Ἰωάννα. — Μάλιστα, ἡ τύχη, τὸ πεπρωμένο... ἡ θεία Πρόνοια ἴσως μοῦ ἐπιτρέψανε ν' ἀνοιξῶ τὸ συρτάρι ἐνὸς ἐπίπλου κλεισμένου ἀπὸ χρόνια. Στὸ ἐπίπλο αὐτὸ βρισκόντανε ἕνα ἡμερολόγιο, γράμματα μυστικά... Οἱ πρῶτες γραμμὲς ποὺ διάβασα ἄθελα μοῦ ἀποκαλύψανε. Ἄχ! Πατέρα μου...

Ὁ παπᾶς. — Παιδί μου!...

Ἰωάννα. — Μπορῶ νά σᾶς τὸ ἀποκαλύψω κι' αὐτό;

Ὁ παπᾶς. — Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲ σᾶς ἀκούω ἐγώ, σᾶς ἀκούει ὁ Θεός!

Ἰωάννα. — Πατέρα μου, ἡ αἰμομιξία εἶναι ἀμάρτημα;

Ὁ παπᾶς. — Βέβαια.

Ἰωάννα. — Ἐν τούτοις οἱ γιοὶ καὶ οἱ κόρες τοῦ Ἀδάμ νυμφευθήκανε.

Ὁ παπᾶς. — Εἶναι πολὺ μακρινὴ ἐποχή. Καὶ ἔπειτα τότε ὁ Θεὸς εἴτανε πολὺ σιμὰ τους.

Ἰωάννα. — Ἔ, λοιπόν...

Ὁ παπᾶς. — Σᾶς ἀκούω.

Ἰωάννα. — Μπορεῖ νά εἶμαι ἡ ἀδελφὴ τοῦ συζύγου μου.

Ὁ παπᾶς. — Πῶς;!

Ἰωάννα. — Ὁ πατέρας του... μάλιστα, θαρρῶ πὼς εἶναι κι' ἐγὼ πατέρας μου. (Σιωπὴ).

Ὁ παπᾶς. — Πῆτέ μου πῶς μπορεῖτε νά βεβαιώσετε τόσο παράτολμα ἕνα πρᾶγμα τόσο σοβαρό; Καὶ πρῶτα σκεφθῆτε τὴν ἀγιότητα τῶν ἀναμνήσεων ποὺ σκοπεύετε νά ἐπικαλεσθῆτε, τὴ σοβαρότητα τῶν κατηγοριῶν ποὺ θὰ καταθέσετε. Τὰ τεχνάσματα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς κακίας ἐνωθήκανε γιά νά μᾶς βεβηλώσουν τίς πιὸ ἀγαπητὲς μας μὲς ὑπάρξεις.

Ἰωάννα. — Ἐπιθυμοῦσα πολὺ νὰ μφιβάλω κι' ἐγώ. Μὰ τὸ ἡμερολόγιο ἐκεῖνο ποὺ ἐδιάβασα, οἱ ἐπιστολὲς ἐκεῖνες ποὺ ξεφύλλισα... γιατί, μετὰ τὴν πρώτη ἐκπληξη, ἐνόμισα πὼς τὸ καθῆκον μου εἴτανε νά φωτισθῶ, καὶ ἄρχισα νά διαβίζω.... Καὶ ὕστερα στοχάστηκα πὼς εἴταν ἐγκλημα νά προχωρήσω περισσότερο καὶ δὲν ἐξακολούθησα.... Μὰ ὁ λόγος εἶναι γιά ἕνα παιδί ποὺ καὶ οἱ δυὸ τους ἀγαποῦνε, ποὺ τοὺς ἀπασχολεῖ... καὶ ποὺ δὲν μπορεῖ νά ναι ἄλλο παρὰ ἐγώ!

Ὁ παπᾶς. — Κόρη μου, μ' αὐτὸ ποὺ μὲ πληροφορορεῖτε, μὲ λυπεῖτε ὁμολογῶ πὼς ἡ ταπεινὴ μου κρίση σισματᾷ μπρὸς τὴν τόση σοβαρότητα τοῦ προβλήματος...

Ἰωάννα. — Ὡστε δὲν μπορεῖτε νά μ' ἀποκριθῆτε;... Τότε, ὅλα μ' ἀφήνουν, ἀκόμα κι' ὁ Θεός!

Ὁ παπᾶς. — Ἐνας ταπεινὸς παπᾶς ἀδυνατεῖ νά λύσῃ ἕνα πρόβλημα τόσο σοβαρό. Δὲν μπορῶ νά κρίνω ἔτσι ἀπρόοπτα... Θὰ κοιτάξω τὰ εὐχολόγια καὶ τὰ θρησκευτικὰ βιβλία, θὰ μελετήσω τοὺς θεολόγους, θὰ συμβουλευθῶ ἴσως τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχή....

Ἰωάννα. — Καὶ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα;

Ὁ παπᾶς. — Τί;...

Ἰωάννα. — Δὲν τὰ ξέρετε ὅλα... Μὰ δὲν τὰ μαντεύετε λοιπόν; Αὐτὸ τὸ ρᾶσο ποὺ φορεῖτε ἔχει καταργῆσει μέσα σας ὅλη τὴν ἀνθρώπινη φύση; Ὁ ἄντρας μου μ' ἀγαπᾷ, πατέρα μου, καὶ δὲν μπορεῖ νά καταλάβῃ γιατί ἀρνοῦμαι νά τοῦ ἀνήκω... Κ' ἐγὼ δὲν μπορῶ νά τοῦ πῶ τὸ γιατί, δὲ θὰ τοῦ τὸ πῶ ποτέ, ὅτιδῆποτε κι' ἂν γίνῃ... Καὶ ξέρετε τώρα τί συμβαίνει; Ὁ κ. Δεδιέν, ἐξωφρενισμένος ἀπὸ τὴ ζούλια, θαρρεῖ πὼς εἶμαι ἐρωμένη τοῦ κ. Ἀνρὺ Μερβίλ... καὶ ἂν... ἂν δὲν τοῦ ἀποδείξω πὼς αὐτὸ εἶνε ψέμμα, οἱ δυὸ ἄντρες θὰ χτυληθοῦν, θ' ἀλληλοσπαραχθοῦν χωρὶς ἄλλο... Ἡ συνδιάλεξί μας αὐτὴ τὴ στιγμή, ἐπιβραδύνει μονάχα μιὰ τρομερὴ ἐκρηξη.

Ὁ παπᾶς. — Εἶναι τρομερό! τρομερό!

Ἰωάννα. — Ὁ σύζυγός μου μ' ἀγαπᾷ, κι' ἐγὼ ἀποφεύγω τὸν ἔρωτά του, δὲ δέχομαι τὴν τρυφερότητά του. Μὰ δὲν μπορῶ πιά. Ὁχι, δὲν μπορῶ πιά. Πρέπει νά χωρισθῶ ἀπ' αὐτόν! Τὶ λόγο ἔχω νά τοῦ δώσω; Ποτέ, ποτέ δὲ θὰ ξεσκεπᾶσω τὸ σφάλμα τῆς μητέρας μου, νά τὴν δισφημῆσω δημόσια, ἐγώ, ἡ κόρη της. Ἀποκριθῆτε μου.

Ὁ παπᾶς (στεναχωρημένος). — Δὲν μπορῶ νά σᾶς ἀποκριθῶ.

Ἰωάννα.-- Μπορεῖτε μολαταῦτα ἐσεῖς καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον.

Ὁ παπᾶς.-- Τί θέλετε νὰ πῆτε;

Ἰωάννα.-- Δὲν ἀκούσατε ἐσεῖς τὴν τελευταῖα ἐξομολόγησι τῆς μητέρας μου;

Ὁ παπᾶς.-- Κόρη μου! τί λόγο τολμήσατε νὰ ξεστομίσετε! Ξέρετε πολὺ καλὰ πὼς τὸ μυστικὸ τῆς ἐξομολογήσεως εἶναι τὸ ἱερώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μυστικόν. Τίποτε στὸν κόσμον δὲν μπορεῖ νὰ τὸ φανερώσῃ. Κ' ἔπειτα ὅ,τι εἰπώθηκε στὸ δικαστήριον τῆς Μετανοίας δὲν ἐμπιστεύθηκε μονάχα σ' ἕναν παπᾶ... κεῖνος τὸ λησμόνησε ὁλότελα... καὶ ὁ Θεὸς μονάχα μπορεῖ νὰ τὸ θυμηθῇ.

Ἰωάννα. — Δὲ σᾶς ζήτησα νὰ μοῦ ἀποκαλύψετε . . .

Ὁ παπᾶς. — Ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού μπήκετε νὰ σᾶς ἔλθῃ στὸ κεφάλι μιὰ τέτοια ἰδέα, δὲν πρέπει πιά τίποτε νὰκούω. (Σηκώνεται.) Βλέπετε, παιδί μου, πὼς τὸ ἀμάρτημα, πὼς καὶ μόνη ἡ ὑπόθεσίς του ρίχνουν τὴν ἀταξία καὶ τὴ σύγχυσι στὶς ψυχές, τί εἶδους ταραχὴ φέρνει καὶ ἐς κείνους ἀκόμη πού μὲ τὴ φλογερώτερη ἐπιθυμία ζητοῦν τὴν ἀλήθεια καὶ θέλουν τὸ καλόν!

Ἰωάννα. — Πατέρα μου, ἐδῶ πρόκειται ὄχι μόνο γιὰ ζωὴ καὶ γιὰ θάνατον, ἀλλὰ γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν αἰωνιότητα.

Ὁ παπᾶς. — Ἰσα-ἴσα τὴ σωτηρία μου καὶ τὴν αἰωνιότητα μοῦ ζητᾶτε. Ὅχι, ὄχι, ἂς τᾶφήσουμε αὐτό, θὰ χειροτερέψουμε τὸ πρᾶγμα καὶ οἱ δύο μας. Σπρώχνουμε στὸ ἔσχατον ὄριον μιὰ περίπτωση πὺρ ἀτιλούστερη παρ' ὅσο φαίνεται. Ἐγγίζουμε ἕνα πρόβλημα πού δὲν ἀνήκει οὔτε στὸν ἕνα οὔτε στὸν ἄλλο νὰ τὸ λύσῃ. Πρέπει νὰ προσευχηθοῦμε, κόρη μου, γιὰ νὰ μᾶς ἐπισκιάσῃ ἡ γαλήνη καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ.

Ἰωάννα. --- Θεέ μου! Θεέ μου! Μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε, μπορῶ νὰ μάθω μιὰ λέξη, ἕνα σημάδι ἀπὸ σᾶς θὰ μ' ἐλευτέρωσῃ . . . Ἄ! δὲν εἶστε ἄνθρωπος ἐσεῖς!

Ὁ παπᾶς. — Ὅχι, εἶμαι παπᾶς . . . Μὰ σᾶς εἶπα πὼς δὲν εἶτανε λόγος γι' αὐτό.

Ἰωάννα. — Ποιὰ ἐλπίδα μοῦ μένει; πού εἶναι τὸ καθῆκον μου;

Ὁ παπᾶς. — Ἴδου τί ἔπρεπε νὰ μοῦ ζητήσετε ἀπὸ τὴν ἀρχή . . . Δὲν πρόκειται ἐδῶ γιὰ ἐλπίδα, πρόκειται γιὰ καθῆκον.

Ἰωάννα. — Πῆτε μου λοιπὸν τὸ δικόν μου...

Ὁ παπᾶς. -- Δυὸ πράγματα ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε σὶς ὁμολογίες πού μοῦ κάματε πρὸ ὀλίγου. Πρῶτα δὲν βλέπω ἀπόλυτη βεβαιότητα γιὰ τὴ φοβερὴ αὐτὴ συγγένεια. Ἐδιαβάσατε ἐπιστολή, διατρέξατε ἀναμνήσεις, ἀλλὰ ἔσταματήσατε -- καὶ καταλαβαίνω αὐτὸ τὸ αἶσθημα -- πρὶν μπορέσετε νὰ σχηματίσετε μιὰ πεποίθησι. Ἔτσι δὲ μοῦ εἶπατε;

Ἰωάννα.-- Μάλιστα.

Ὁ παπᾶς. -- Δεύτερο καὶ ἂν ἀκόμα ἡ συγγένεια αὐτὴ σᾶς φανερώνοταν ξάστερα, εἶναι δυνατὸν ἡ δύναμη τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου νὰ συγχωρηθῇ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ὡς ἀνώτερη Ἄρχή...

Ἰωάννα.-- Καὶ μολαταῦτα, μολαταῦτα!

Ὁ παπᾶς. -- Ὁ σύζυγός σας ζητᾶ, ἀπαιτεῖ ἀπὸ σᾶς... ἐκεῖνο πού τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἀπαίτησῃ... Ὑποκύψατε.

Ἰωάννα. -- Τί! Παρ' ὅλα ταῦτα;

Ὁ παπᾶς.-- Ὑποκύψατε. Ὁ ἄνδρας σας ἀγνοεῖ. Δὲν εἶναι ἔνοχος. Ἡ λύσις τῆς σιωπῆς μονάχα θὰ δημιουργοῦσε τὸ ἀμάρτημα γι' αὐτόν. Ἄ! παιδί μου, τίποτε δὲν εἶναι τόσο μεγάλο, τίποτε δὲν εἶναι τόσο κοντὰ στὸ Θεὸ ὅσον ἡ σιωπή!

Ἰωάννα.-- Σᾶς ἐννοῶ.

Ὁ παπᾶς. -- Καὶ ἔπειτα, ἂν ἀκόμα δειλιάζετε, φτωχὸ μου παιδί, τότε ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς μάθω ἕνα πρᾶγμα πού προσπαθοῦμε νὰ τὸ κρύψουμε, μὰ πού ἐπιτρέπεται σὲ πολλὰς περιστάσεις νὰ τὸ φανερώσουμε: Μάθετέ το, κόρη μου, αὐτὸ τὸ σαρκικὸ ἀμάρτημα, πού ὁ κόσμος τὸ θεωρεῖ ὡς τὸ μεγαλύτερον, αὐτὸ τὸ σφάλμα ἐναντίον τῆς ἀγνότητος πού ἐμεῖς οἱ ἴδιοι καταδικάζουμε τόσο αὐστηρῶς, ἐν γένει, εἶναι τὸ ἐλαφρότερον πταῖσμα μπροστὰ στὸ Θεόν.

Ἰωάννα.-- Τί! πατέρα μου!

Ὁ παπᾶς. -- Σὲ λίγες μέρες θὰ ἔχω ἀπάντησι στὸ πρόβλημα πού δὲν μπορῶ νὰ λύσω....

Ἀπὸ τώρα...

Ἰωάννα.-- Ἴδου ὁ σύζυγός μου, πατέρα μου, ἀπὸ τώρα;...

Ὁ παπᾶς. -- Νὰ ἀγνοεῖτε ὅτι ὑπῆρξε μεταξὺ σας παρελθόν, παιδί μου, Μονάχα ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ παρελθόν νὰ μὴν ὑπάρχῃ· γιὰ τὸ Ἄπειρόν του συγκεντρώνει καὶ τὰ τρία εἶδη τοῦ χρόνου. (Τὴν εὐλογεῖ καὶ βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Ἰωάννα, Τζών.

Τζών.-- Μιλήσατε πολλὴν ὥρα;

Ἰωάννα. -- Ναί!

Τζών.-- Καὶ τώρα ἔχεις τὴν ἄδεια νὰ μ' ἀγαπήσῃς;

Ἰωάννα.-- Δὲν μοῦ χρειάζεται αὐτό, Τζών. (Κλαίει).

Τζών.-- Τί ἔχεις;

Ἰωάννα.-- Σ' ἀγαπῶ! Σ' ἀγαπῶ!

ΑΥΔΑΤΑ

Μετάφρ. Δ. Π. Ἀλβανοῦ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἐπὶ τὸν τίτλον οἱ «Ἀγωνισταί, Τριλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου» ὁ Μαυρίκιος Χουλέτ ἐπεχείρησε τολμηρῶς καὶ ἐπέτυχε θαυμαστῶς νὰ πραγματευθῆ κατὰ τὰς νεωτέρας σκέψεις καὶ πεποιθήσεις (ἂν καὶ τοῦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας φαίνεται κάπως ἀναχρονιστικόν) τὸ αἰώνιον ζήτημα τῆς πάλης τῶν ἠθικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων καὶ τὴν προσπάθειαν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομοιώσεως αὐτοῦ πρὸς ἣν τείνει πάσῃ δυνάμει.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶνε τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον τοῦ δράματος. Ἀλλὰ καὶ τὸ ποίημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε πολὺ δυνατὸν καὶ ἀρμονικώτατον, ἡ δὲ στιχογραφία ἐξαίρετος. Προξενεῖ μεγάλην αἴσθησιν ἀναγινωσκόμενον μεγαλοφώως.

Ἴδου τί λέγει ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἐν τῷ προλόγῳ.

«Προσεπάθησα νὰ ἐκθέσω ποιητικῶς εἰς τὸ δράμα μου τὸ ὁποῖον σύγκειται ἀπὸ τὰ ἐξῆς τρία μέρη: «Μίνως ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης», «Ἀριάδνη τῆς Νάξου» καὶ ὁ «Θάνατος τοῦ Ἴππολύτου», συλλήβδην καὶ εἰς τὰ καθέκαστα τοὺς συμπαραομαρτοῦντας κατὰ τὰς ἀρχαίας θεωρίας καὶ ἀντιλήψεις δόλους εἰς τὰς σχέσεις τῆς θεότητος πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Παραδεχόμεθα ὅλοι ἀπὸ κοινῆς ὅτι αἱ κυριώταται ιδιότητες τοῦ Θεοῦ εἶνε ἡ Δύναμις, ὁ Ἔρως καὶ ἡ Γνώσις καὶ μετροῦμεν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ μέρει τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς τὰς θείας. Κατὰ ταῦτα ἐποίησα εἰς ἕκαστον μέρος τῆς Τριλογίας δρῶντα ἓνα τύπον ἐκπεπτωκότος ἀνθρώπου ἢ δαίμονος δι' ἔλλειψιν παρ' αὐτοῖς μᾶς τῶν ρηθειῶν ιδιοτήτων.»

Τὸ πρῶτον μέρος διαλαμβάνει τὴν φρικώδη ἀρχαίαν ἱστορίαν τοῦ θανάτου τῆς βασιλίσσης Πασιφάης καὶ εἰσάγει τὴν τιμωρὸν τοῦ οἴκου τοῦ Μίνως Νέμεσιν.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐξιστοροῦνται τὰ τοῦ ναυαγίου τοῦ Θησέως καὶ τῆς Ἀριάδνης ἐν Νάξῳ, τῇ νήσῳ τοῦ Διονύσου. Μετὰ μίαν ἀμίμητον ἐρωτικὴν σκηὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐραστῶν ἐμφανίζεται ὁ Βάκχος καὶ ἔξαλλος ὑπ' ὀργῆς προστάσσει τὸν Θησέα ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἀριάδνην νὰ ἀποπλεύσῃ. Εἶτα στρέφεται πρὸς τὴν Ἀριάδνην «μαῦρος ὡς ὁ οἶνος, ἀσπλαγχνος ὡς ἡ βροχὴ» καὶ μολονότι ἐκείνη ἀντιτάσσει ὅτι:

«Δὲν εἶνε οὔτε αὐτοῦ οὔτε ἑαυτῆς ἀλλὰ ἐκείνου ὅστις ἀνέδειξε δέσποιναν τὴν πρὶν παρθένον, τὴν ἄπειρον κόρην»,

κατορθώνει νὰ τῆς ἐμπνεύτῃ ἔρωτα ὥστε εἰς τὸ τέλος ἡ Ἀριάδνη ἀναφωνεῖ:

«ὼ Βάκχε, ἑταῖρε τοῦ χοροῦ, τραγικέ, σκοτεινέ, ἀνεξερεινήτε. Ἐκστατικὴ ἡγοῦμαι τοῦ χοροῦ τὸ αἷμά μου κοχλάζει. ὦ δέσποτα, ὁ ἀσπασμὸς σου ἄς καταπνίξῃ τοὺς λυγμοὺς τοῦ στήθους μου.»

Ἐνταῦθα ἄρχεται ἡ τραγωδία τοῦ Θεοῦ. Κύριος τοῦ σώματός της τὴν ἀπαιτεῖ καὶ τὴν ψυχὴν της:

«ὦ γύναι, δός μου τὴν καρδιά σου! Δός μου τὸ πᾶν διότι ἄλλως μοῦ φαίνεσαι φάντασμα, σκιά ἀσύλληπτος, ἀνέφικτος. Τὴν καρδιά σου, γύναι, τὴν καρδιά σου! Λάβε ὀπίσω τὰ φιλήματα σου, ἀπόσυρε τὰ χεῖλη σου, περὶ τειλον τοὺς βραχίονάς σου ὅπου μοὶ προσκολλήθησαν λικνίζοντές με. Τὴν καρδιά σου! Δὲν ἐννοεῖς πῶς ὁ Θεὸς λακτίζει πᾶσαν σάρκα ἐνδεῖ ψυχῆς καίτοι βεβαρυνμένος ἀπὸ ψυχὴν ἣν δὲν θερμαίνει ἢ σὰρξ καὶ ἀδημονῶν εἰς τὰ β-σίλειά του δι' ἔρωτα θνητοῦ.»

Κατόπιν φεύγει διὰ τὴν Δῆλον ἵνα εὐχηθῆ εἰς τὴν Ἄρτεμιν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ νὰ τοὺς ἐλιήσῃ, ἐνῶ ἡ Ἀριάδνη συναισθανομένη τὸ ἀμάρτημά της ὅτι ἔπεσεν εἰς τοῦ θεοῦ τὰ δίκτυα αὐτοχειριάζεται.

Τὸ τρίτον μέρος «ὁ θάνατος τοῦ Ἴππολύτου» ἀφιερῶνται εἰς τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς Φαίδρας ὅστις ἔδωκε τροφήν εἰς τόσους τραγικούς. Ἴδου ἡ ἀποστροφή τῆς Φαίδρας πρὸς τὴν Ἐκδικήτριαν Ἄρτεμιν:

«Ἄκουσον λοιπόν, Θεά! Δὲν σὲ φοβοῦμαι, μὰ τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου. Ὅτι ἔπραξα εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρός μου εἶχε σπαρῆ πρὸ χρόνων τὸ ἴδιον δὲ εἶχε συμβῆ καὶ εἰς τὴν μητέρα ἐκείνην. Δὲν εἶμεθα ἡμεῖς οἱ σπορεῖς, ἀλλ' ὠθούμενοι διὰ βουκέντρων ὡς κτήνη ὠρμήσαμεν εἰς τὴν καταδίκην τὴν προαιώνιον. Οὐδόλως σφάλλομεν ἡμεῖς -- δεσμῶται τῆς εἰμαρμένης -- ὡς σύνθλασμα παρασυρόμενοι ὑπὸ ρεύματος ποταμίου φερομένου πρὸς τὸν Ὠκεανόν. Ἐμπρός, κτύπησε ἀμέσως».

Ὁ θάνατος τοῦ Μίνως ἐν τέλει εἶνε λίαν μεγαλοπρεπής.

Τὸ ποίημα τελειώνει μὲ τὸ ἐξῆς χορικὸν ᾄσμα:

«Τι ἐστὶ Σοφία Θεοῦ ἄνευ Θεοῦ Δυνάμεως; τί δὲ Σοφία καὶ Δύναμις ἄνευ Ἔρωτος ὅστις ὑπάρχει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτοις μόνοις; Οἱ κύριοί μας μᾶς ποδοπατοῦν καὶ μᾶς μωλοπιζοῦν μέχρι αἱμάτων. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἐπανεέλθῃ ὁ Ἔρως ἀφοῦ ἡ Σοφία ὑπέταξε τὸν Πόθον, ἡ δὲ Ἴσχυς διεσκόρπισεν αὐτόν; Θὰ ὑπάρξουν ἄραγε ποτε θεοὶ ἐρώντες ὡς θνητοί, ἢ οἱ ἄνθρωποι θὰ θρέψουν τὸν ἔρωτα εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν μετὰ Συνέσεως καὶ Σοφίας ὡς Θεοὶ καὶ Δυνάμεως ὡς Θεοὶ; Μαστιγούμενος καὶ τυπτόμενος διὰ ράβδων, καταρώμενος καὶ μισούμενος εἰς μάτην, δύναται ἄραγε ὁ Θεὸς - Ἄνθ. ὦπος νὰ γίνῃ κύριος ἑαυτοῦ καὶ τῆς ὥρας, συνενῶν εἰς ἓν ἀρμονικὸν Σοφίαν καὶ Δύναμιν καὶ ἔρωτα;

Τότε ὁ Οὐρανὸς θὰ ἔκυπτε νὰ ἀσπασθῆ τὴν Γῆν!»

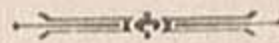
Νέα Ὑόρκη.

Δ. Ε. Β.

Ο ΦΑΡΦΟΥΛΑΣ

Ο Φαρφουλᾶς ὄρμησε στὸ δρόμο.

Ἐνας ἀλλαλαγμὸς τρομερὸς ἀκούσθηκε πάλι μόλις ἔκανε λίγα βήματα.

-- Χωρὶς ἄλλο κάτι σοβαρὸ εἶναι!..... εἶπε καὶ ἄρχισε νὰ μισοτρέχει.

Ἐνας μάγκας φάνηκε νὰ ἔρχεται τρέχοντας. Ἐρχόταν ἀπ' τὸν θόρυβο καὶ ἔτρεχε σὰν ἄγγελός του χτυπώντας δυνατὰ μὲ τὰ γυμνά του πόδια τὶς πλάκες.

Θέλησε νὰ τὸν ρωτήσῃ, ἀλλὰ πρὶν ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, αὐτὸς εἶχε περάσει. Στὸ στοίψιμο τοῦ δρόμου πέταξε τὸ σκοῦφο του ψηλὰ φωνάζοντας :

— Ζήτω!....

Καὶ χάρθηκε.

-- Ζήτω!.... Τίνος ζήτω ; εἶπε μὲ ἀπορία ὁ Φαρφουλᾶς τρέχοντας μὲ φόβο μὴ δὲν προφτάσῃ.

Καὶ ὁ θόρυβος κάποτε ἔλεφτε σὰ νὰ μάζευε τὰ φτερά του καὶ κάποτε τὰ ἀπλωνε καὶ φτερούγιζε δυνατὰ.

Στὴ γωνιὰ τοῦ μεγάλου δρόμου τῆς ἀγορᾶς στάθηκε. Κόσμος, πλῆθος μανιακὸ φώναζε, πηδοῦσε, χόρευε κυτίζοντας τὰ δένδρα τοῦ δρόμου, πὺν στὰ κλαδιά τους ἦτανε κρεμασμένα κάτι.

-- Σκυλιά!!

Εἶδε ἕνα κόκκινο μὲ μακρὺς τρίχες σκύλο, νὰ κρέμεται μὲ τὴ γλῶσσα στραβὰ βγαλμένη ἔξω..... ἄλλο πὺν πέρα, ἕνα μικρὸ κατσαρὸ ἄσπρο, κουνιότανε σιγὰ σὲνα κλαδί ἀδύνατο, μιᾶς ἑληᾶς, λυγισμένο πολὺ, σὰ νὰ ἔκανε κούνια....

Τὸ πλῆθος ξέσπασε σὲ μιὰ φωνὴ ἄγρια πάλι:

— Κάτω οἱ φόροι!....

Τὰ δένδρα τὰ στολισμένα μὲ τὰ σκυλιὰ τὰ κρεμασμένα στὰ κλαδιά τους, ὁ κόσμος, πὺν πηδοῦσε ἀπὸ κάτω, χόρευε, φώναζε, ἢ μαζεμένος ἐκύταζε τὰ δένδρα, τοῦ φάνηκαν σὰν ἑ-

ορτὴ ἀγρίων. Ἐνας τὸν γνώρισε καὶ τὸν χαιρέτησε:

— Ἐύπνησε ὁ λιός, κύριε Φαρφουλᾶ.

— Αὐτὸ βλέπω.

— Μὰ ἀκοῦτε φόρο στὰ σκυλιά!... Ὅλα θὰ τὰ κρεμάσουμε, ὅλα!... Δὲν θὰ φάσῃ κανένα, οὔτε γιὰ δείγμα! Καὶ ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχουνε πιά σκυλιά οὔτε μεις θὰ πληρώσουμε τὸ φόρο τους... Ἐτσι δὲν εἶναι;... ἀπὸ πολὺ προῖ... Πέρα ἔγινε μιὰ ταραχὴ καὶ ὁ κόσμος κινήθηκε πὺν ζωηρά.

-- Ἄλλο, ἄλλο....

Ἀρχίσανε νὰ τρέχουν. Τοὺς ἔσπρωξαν καὶ τοὺς ἐχώρισαν. Ἐνας μάγκας φάνηκε νὰ ὑψώνεται πάνω ἀπὸ τὸ μαζεμένο πλῆθος, κρατώντας ἕνα σχοινί.... Ἀρχισε νὰ τὸ δένη σ' ἕνα κλαδί δέντρου, πὺν σὲ ἄλλο κλαδί του κρεμότανε ἕνα μεγάλο μαῦρο σκυλί. Τὸ σχοινὶ κρεμάσθηκε ἕτοιμο μετὴ θελιά. Ἐγινε σιωπὴ σὰν οἱ φωνὲς νὰ σταματήσανε γιὰ νὰ δοῦνε καὶ αὐτὲς καὶ γιὰ νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ ἑνὸς σκύλου πὺν φέρνανε.

Κοντὰ σὲ τὸ μάγκα ἄλλη μορφὴ, ἀνδρῖκια αὐτῆ, ὑψώθηκε, ἔπειτα ἔσκυψε γιὰ λίγο καὶ πάλι φάνηκε ὄρθια κρατώντας ἕνα σκυλάκι.

Μόλις τὸ εἶδε ὁ Φαρφουλᾶς, γιὰ τὸ ἄνθρωπος ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὶς τὸ μέρος του. Τὸ εἶδε ὅμως σὲ λίγο νὰ κουνιέται σὲ τὸν ἀέρα....

Τὸ πλῆθος οὐρλιαξε :

-- Κάτω οἱ φόροι!

— Καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο!...

Πολλοὶ μάγκες φωνάζανε τρέχοντας πάνω κάτω μὲ τὰ γυμνά τους πόδια, δαίμονες τοῦ θορύβου.

— Ἐχει κλαδιά ἀκόμη!....

Ὁ τσαγκάκης ὁ Βολίδας περνοῦσε συντροφευμένος ἀπ' τὰ τρία σκυλιά του, κάτι μπολντῶν ἄγρια, γιὰ νὰ πάῃ στὸ ἀντικρινὸ πεζοδρόμιο, πὺν

σὲ μιὰ πόρτα μιᾶς ἀποθήκης εἶχε στήσει τὸ κατὰστημά του.

— Μαστρο Βολίδα, σὺ τώρα!

Ἐνας μάγκας τοῦ εἶπε γελαστά. Ὁ Μαστρο-Βολίδας ἔχαιρε σεβασμὸ ἀπ' ὄλους, εἶχε μιὰ φορὸ σκοιώσει ἄνθρωπο γιὰ τὸ τίποτα.

— Ἀκοῦς, ἀκοῖς!

Ἀπάντησε αὐτὸς χωρὶς νὰ στρέψῃ τὸ κεφάλι χαμυγελώντας ἓνα ψεύτικο χαμόγελο.

— Τί θὰ πληρώσης; τὸν ρώτησε ἓνας μεγάλος.

-- Εἶνε δική μου δουλιὰ!.. Ἐδῶ Ντόκ, Μίνα!..

Ὁ τσαγκάρης ἔσχισε τὸ πλῆθος καὶ κάθισε στὸ μικρὸ του πάγκο. Τὰ σκυλιὰ κοντὰ του, γύρω του καὶ σὲ λίγη ἀπόσταση τὸ πλῆθος. Ὁ τσαγκάρης πῆρε ἓνα παπούτσι παληὸ καὶ ἀφοῦ τὸ κύταξε, εἶδε καὶ τὸ πλῆθος. Ἄλλος θόρυβος πέρα. Ἐνα στυλὶ ἄσπρο καὶ μαῦρο, γνωστὸ στὸ Φαρφουλά, τὸ σκυλὶ τοῦ καφενεῖου, ποῦ σύχναζε, γνωστὸ τεμπέλικο, τίνιζε τὰ πόδια καὶ κουνώτανε στὸν ἄερα.

— Τὰ καῦμένα τὰ σκυλιὰ!.. εἶπε ὁ Φαρφουλάς.

Γύρω του παιδιὰ μὲ ποδιές, μπακαλόπαιδα, μάγκες ξεσκουφότοι καὶ μὲ γυμνὰ πόδια, παιδιὰ τοῦ σχολείου μὲ τὴ γραμματικὴ καὶ τὴν Ἱερά Ἱστορία στὴ μισχάλη, ἄνδρες ἔμποροι, ταξερνάρηδες, χασομέρηδες, κτηνηταί, μπεκρήδες, δάσκαλοι, ἀγωγιάτες καὶ καὶ... ὄλοι ἐνθουσιασμένοι, φώναζαν, οὐρλιαζαν.

Ἀπ' τὰ παράθυρα, τὰ μπαλκόνια πρόσωπα νέα, δροσερά, γεροντίστικα, κεφάλια ξανθὰ, μαῦρα, ψαρό, ἢ ἄσπρα κυτάζανε, φώναζανε καὶ λυπόntonσαν τὸ σκυλάκι ποῦ κρεμοῦσαν.

Δίπλα στὸν Φαρφουλά ἓνα μπακαλόπαιδο ἀπ' ἐκεῖνα ποῦ ὁ κόσμος λέει μπακαλόγατους, χονδρό, ἄσχημο, γεμάτο ὄμως ὑγεία, εἶχε τὰ μάτια καρφωμένα σ' ἓνα μπαλκόνι.

— Γιὰ κύττα κομμάτι!... εἶπε στὸν Φαρφουλά. Αὐτὸς τὸν κύταξε μὲ τὴν ἄρη τοῦ ματιοῦ του, ἄλλὰ μὲ τέτοιο τρόπο ποῦ ὁ μπακαλόγατος τὰ ἔχισε καὶ ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ γρήγορα.

Τὸν εἶδε, ὁ Φαρφουλάς, νὰ στέκεται κάτω ἀπ' τὸ μπαλκόνι καὶ νὰ φωνάζῃ μέσα στὴ βοή τοῦ πλῆθους ποῦ φώναζε γιὰ τοὺς φόρους καὶ τὰ σκυλιὰ, μὲ φωνὴ παθητικὴ.

— Μπρμπουνόρα μου!

Ὁ Πουλόπουλος ὁ ταβερνάρης, ἀνοίγωντας δρόμο μέσα στὸ πλῆθος, πλησίασε τὸν Μαστρο-Βολίδα τὸν τσαγκάρη.

— Γιὰ πές μου στὸ Θεό σου, Βολίδα, θὰ τὰφίσης εἶσι; Ἄλλοι σκοιῶνουν τὰ παιδιὰ τους γιὰ τὴν πατρίδα καὶ σὺ λυπᾶσαι τὰ σκυλιὰ; Θέλεις νὰ πληρώσης φόρο;

— Κάτω οἱ φόροι!

Τὸ πλῆθος φώναξε:

— Δόστα Βολίδα!...

Ὁ Βολίδας σηκώθηκε κρατώντας τὴ φαλτσέτα του.

-- Θὰ μὰφίσετε ἡσυχο;

Τὸ εἶπε μὲ εὐγένεια ποῦ ἔκρυβε φοβέρα. Τὰ

μπουλνιῶκ σηκώθηκαν ἄγρια. Πολλοὶ θελήσανε νὰ ὑποχωρήσουν, ἄλλὰ τοὺς ἔσπρωξαν οἱ πισινοί, καὶ ἔτσι ἀφοῦ κινήθηκαν λίγο πήγανε πρὸς τὰ ἔμπρός.

Τὰ μπουλνιῶκ ἐτοιμασθήκανε νὰ ὀρμήσουν καὶ ἡ φαλτσέτα, ἀφοῦ ἔκοψε ἀπρόσεχτα ἓνα κομμάτι ἀπ' τὸ παληὸ παπούτσι, κινήθηκε νευρικὰ σὲ χέρι τοῦ τσαγκάρη....

-- Μὴ σπρώχνετε ρέ!...

— Τὰ σκυλιὰ, τὰ σκυλιὰ!... οἱ πισινοὶ φώναζανε, καὶ ἔπειτα:

— Κάτω ὁ προδότης!

Οἱ μπροστινοί, ποῦ δὲν ἤθελαν νὰ τὰ βάλουνε μὲ τὴ φαλτσέτα τοῦ τσαγκάρη καὶ μὲ τὰ μπουλνιῶκ θύμωσαν....

Ὁ Φαρφουλάς δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ καὶ μῆν' ἔστη μέση.

— Μιὰ στιγμή! φώναξε.

Ἡ φωνὴ του εἶτανε δυνατὴ σὰ σάλπιγγα, ἔτσι τοῦ φάνηκε. Τὸν κυτάζανε. Μερικοὶ τὸν γνώρισαν.

— Ἴί λέτε, κύριε Φαρφουλά;

— Γιὰ ἀκοῖστε!.. Μοῦ φαίνεται ἔμένα, ὅτι αὐτὸ ποῦ κίνουμε, νὰ κρεμοῦμε τὰ σκυλιὰ, δὲν εἶνε τόσο καλὸ!.. Καλλίτερα, εἶνε ἡ γνώμη μου, θὰ κάναμε νὰ λέγαμε σὲ κείνους ποῦ βάζουνε φόρους.

— Θὰ σᾶς κρεμάσουμε ἂν δὲν βγάλετε αὐτὸν τὸν φόρο καὶ ἂν δὲν πάψετε πιά νὰ βάζετε φόρους!..

Τὸν κύκλωσαν. Εἶδε ὅτι τὸν ἄκουαν καὶ ξακούθησε νὰ μιλά.

Τοὺς εἶπε γιὰ τὰ κεφάλαια τῶν πλουσίων, γιὰ τὰ ἐπιτηδεύματα, ποῦ πέφτουνε βαρῶς στοὺς φτωχοὺς, γιὰ τὴν χαρίζονται στοὺς πλουσίους, καὶ ποῦ κυτάζονε νὰ ἀφαιροῦνε μ' αὐτὰ τὸ μικρὸ κέρδος, ἂν τύχη καὶ ἔχη, τοῦ δυστυχῆ οἰκογενειάρχου. Καὶ γίνεται ἔτσι τὸ Δημόσιό σύντροφος κακὸς στὰ κέρδη καὶ στὸ κεφάλαιο τοῦ φτωχοῦ χωρὶς νὰ ἔχη μέρος καὶ στίς ζημιές!.. Τοὺς ἀνέφερε γιὰ ὑπουργοὺς καὶ ἄλλους πολιτικούς, ποῦ τὰ μέγαρά τους φορολογοῦνται πιὸ λίγο, ἢ καθόλου, ἀπ' τὸ πιὸ μικρὸ σπιτάκι!.. Τοὺς εἶπε, τοὺς εἶπε...

Οἱ ἄνθρωποι ἐνθουσιάσθηκαν ἀκούγοντάς τον καὶ τὸ ὄνομά του ἀφοῦ ἔτρεξε στὰ στόματα καὶ στὰ αὐτιά ὄλων ἐσκάλωσε στὰ μπαλκόνια τὰ γεμισμένα ἀπὸ σώματα δροσερά καὶ μαραμμένα.

— Κλείστε! φώναξε τὸ πλῆθος.

Καὶ ἀρχίσανε τὰ καταστήματα νὰ κλείουν μὲ κρότους καὶ φωνές.

Ἐνα καρτσάκι ἀναποδογύρισε μὲ κρότο.

— Βάρδα πόδια!

Μιὰ ξυλένια σκάλα, κινητὴ, μακρὰ σὰ σκελετὸς κάποιου ἀγνώστου θηρίου, βρέθηκε στὴ μέση τοῦ δρόμου, καὶ μιὰ νταμειζάνα γεμάτη, κρασί ἴσω, στοὺς ὤμους ἐνὸς βασιτάζου, κινδύνευε σὰν πλοῖο σὲ τρικυμία νὰ περάσῃ.

-- Ἐ, ποῦ τὴν πᾶς!

-- Δῶ πατριώτη!... Κάνεις λάθος!

-- Ξέρω γώ;... Ναι ἔχετε δίκαιο.... Τώρα ἄμα γυρίσω σᾶς τὴν φέρνω!.... Νὰ πάρῃ ὁ

διάβολος!... Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος τὸν πατέρα σου... Ρε θὰ καθίσετε ἤσυχα ;...

Κάποιος μάγκας τοῦ εἶχε τσιμπήσει τὴ γυμνὴ γάμπα του.

-- "Ε, εἴ! Καὶ θυμούς!

-- Κατάσχεση!

-- Βρέ, ἄστε τὸν ἄνθρωπο!

-- Τὴν νταμετζάνα θέλουμε, τί νὰ τὸν κά-
νουμε αὐτόν;

-- Μὰ εἶναι ἄνθρωποι αὐτοί ;...

Γὰ μαγαζιὰ ἐκλείναν. Ἄλλος κόσμος ἔτρεχε νὰ ἐνωθῆ με τοὺς διαδηλωτάς, τοὺς ἐπιναστά-
τας ἀπὸ διαφόρους δρόμους, δρομίσκους...

— Ἐμπρός, ἔμπρός!

Ἡ πλημμύρα ἦταν ἔτοιμη. Ἀρπάξανε τὸν
Φαρφουλά καὶ προχωρήσανε.

-- Κάτω οἱ φόροι!

*
*
*

Τὴν ἄλλη μέρα μαῦρες σημαῖες κυματίζανε ἀπαίσιες παντοῦ. Στὰ μπαλκόνια, στὰ καταστή-
ματα, στοὺς στύλους τῆς ἀγορᾶς. Οἱ δρόμοι ἦ-
τανε γεμάτοι κόσμο, ποῦ φώναζε, ἔτρεχε, σχη-
μάτιζε κύκλους καὶ συζητοῦσε. Ἐλεγαν γιὰ τὴ
στάση τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντί τους, γιὰ τὴν
ἀπαίτησή τους. Καὶ ὅτι ἂν δὲν ἀκουγότανε θὰ
ἔτρεχε αἷμα καὶ αἷμα! Αὐτὸ τὸ εἶχε πεῖ καὶ
κάποιος μετὰ Χριστὸν προφήτης!...

Ξαφνικὰ τὸ ἀπόγευμα οἱ κιμπάνες ἀρχίσανε
νὰ χτυποῦνε πένθιμα!...

— Πᾶνε τὰ ψέμματα πιά!... Θὰ τρέξῃ αἷμα...
εἶπανε.

Καὶ ὅλο τὸ πλῆθος κινήθηκε με μιὰ ἀνατρι-
χίλα καὶ συναθροίσθηκε ἔξω ἀπ' τὴ μεγάλη ἐκ-
κλησιὰ τῆς ὁποίας τὴ μεγάλη καμπάνα χτυ-
ποῦσε ὁ κωδωνοκρούστης με οἶστρο! Ἄπ' ἐκεῖ
ὅλοι με βοή ἀρχίσανε νὰ προχωροῦνε σὰ μιὰ
μάζα, γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Φαρφουλά. Τὸ πλῆθος
ζητοῦσε τὴν ψυχὴ του!

ἘΦαρφουλάς μέσα στὸ δωμάτιό του εἶχε
τελειώσει μιὰ προκήρυξη στὸ λαὸ καὶ στεκότανε
κυτᾶζοντας τὴν εἰκόνα τοῦ Μαριέτου με συνα-
δελφικὸ μάτι.

-- Καλλίτερός σας θὰ γείνω! ἔλιγε. Κεῖνη
τὴ στιγμὴ ἐφθασε στ' αὐτιά του ἡ βοή τοῦ
πλήθους. Ἐνόησε ὅτι τὸν ζητοῦσανε καὶ βγή-
κε στὸ παράθυρο. Εἶδε τὸν λαὸ νὰ ἔρχεται, ὁ-
μοιο με θάλασσα, ποῦ τὴν ταράζονε Δαίμονες
καταστροφῆς.

Μόλις τὸν εἶδανε ξεσπάσανε σὲ μιὰ κραυγὴ
ἄγρια, ποῦ ὁ ἀέρας τὴν πῆρε τρομαγμένη γιὰ
νὰ τὴν σκορπίσῃ μακριὰ, στὰ ἄκρα τῆς πό-
λεως.

Αὐτὸς ὅμοιος με τὸν Ποσειδῶνα, ποῦ κα-
ταπαίει τὴν τρικυμία με μιὰ καὶ μόνη χειρονο-
μία του ἄπλωσε τὸ χέρι καὶ ἔκαμε τὸ πλῆθος
νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ σωπάσῃ.

— Πατριῶται!

Ἡ φωνὴ του φτερούγησε σὰ γλᾶρος πάνω
ἀπ' τὴ θάλασσα κείνη τῶν κεφαλῶν ποῦ εἶχε
ἀκόμα μιὰ κίνηση, μιὰ ταραχὴ, ὅπως ἔχει καλὸ,
δυνατὸ ἄλογο ὅταν σταματιέται ἀπότομα ἀπὸ
τὸ δυνατὸ χέρι τοῦ ὁδηγοῦ του.

Πέρα εἶδε στὴν ἄκρη πάνω ἀπὸ κεφάλια
ἓνα παιδί, ἓνα μάγκα γυμνόποδα, σκαρφιλω-
μένον σ' ἓνα φανάρι νὰ τὸν κυτᾶζῃ με ἀνοι-
χτὸ τὸ στόμα.

ἘΦαρφουλάς εἶχε ἀκούσει πολλές, πολλές
φορὲς πολιτικοὺς ἄνδρας, με ὄνομα μεγάλο νὰ
βγάζουν λόγο καὶ μιμήθηκε τὸν τρόπο τους.

-- Τί τιμὴ! στὸν τόπον αὐτόν!..., εἶπε, ποῦ
θρέφει... τέτοιον λαόν!... ὁ ὁποῖος ποῦτος...
ἀπ' τοὺς ἄλλους Ἑλληνας! ποδοπατᾶ!... τὰ
βλακώδη φορολογήματα, τὰ ὁποῖα... με τόσες
καὶ τόσες συνεδριάσεις!... καὶ ὠθώσανε νὰ βιά-
λουν καὶ νὰ ψηφίσουν οἱ ὀνομαζόμενοι πατέρες
τοῦ ἔθνους!...

-- Ζήτω!

Ἡ θάλασσα πέταξε ἄφρους καὶ βουή.

-- Μπράβο ἀηδονάκι μου!

— Νὰ μοῦ ζήσης ρήτορά μου.

— Καλὰ τὰ λές!

-- Κάτω οἱ τσανακογλύφτες!

— Γιά σου ρε βλαμάκη!

ἘΦορβύς ἔπαυσε λίγο καὶ ὁ Φαρφουλάς
ἐξακολούθησε.

— Σηκώσατε τὴ σημαία... ὄχι τῆς ἀνταρ-
σίας, ἀλλὰ τῆς τιμωρίας!... τῆς ἀληθινῆς δικαιο-
σύνης!... γιὰτὶ αὐτοῖ... αὐτοῖ εἶναι ἀπὸ καιρὸ
ἀντάρται καὶ ληστὰί μαζί! κλέπτοντες τὸν Δη-
μόσιο πλοῦτο... καὶ φορολογοῦντες τὸ φτωχὸ
λαὸ... χωρὶς νὰ φοβοῦνται καμμιὰ τιμωρία!...
Ἄλλὰ νὰ ἡ τιμωρία!... Ἡ τιμωρία εἰσθε αεῖς...

Καὶ ὁ Φαρφουλάς ἀφοῦ τοὺς εἶπε ἀρκετὰ γιὰ
τὴν τιμωρία καὶ τοὺς φόρους, τοὺς εἶπε ἔπειτα
ὅτι καμμιὸ θυσὶα δὲν ἔπρεπε νὰ τοὺς τρο-
μάζῃ καὶ τοὺς ὄρκισε νὰ εἶναι ὅλοι με τὴν ἴδια
ἰδέα καὶ σύμφωνοι, σύμφωνοι!...

-- Ναί, ναί, Μάλιστα!...

-- Ζήτω ἡ Ἐλευθερία!...

Μιὰ χονδρὴ φωνὴ ἀκούστηκε καὶ ἔπειτα μιὰ
ζητωκραυγὴ βροντερή.

-- Ναὶ αἷμα!

-- Θὰ τὸ δώσουμε!

-- Βάρτο μωρέ!... Ρίχτο!

Ἐνα χέρι ὑψώθηκε ἀπὸ πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια
κρατῶντας μιὰ πιστόλα. ἘΦαρφουλάς τὴν εἶδε
ἀλλ' ἔμεινε ἀτάραχος. ἘΠαλιόμης σκέφθηκε:

-- Μὰ κατὰ λάθος!

Καὶ κρύφθηκε πίσω ἀπ' τὸν Φαρφουλά. Ἡ
πιστόλα ἐβρόνιησε.

— Ἄντε!

— Αἷμα, αἷμα!

— Φωτιά στὴ φωτιά!

Ἡ χονδρὴ φωνὴ ἀκούσθηκε πάλι.

-- Κάτω οἱ τύραννο!...

ἘΟλος ὁ λαὸς ἐβοῦίξε.

-- Ἄ, Ἄ!... Κάτω!...

-- Ζήτω!...

ἘΦαρφουλάς ἄπλωσε τὸ χέρι του. Ἡθελε
καὶ ἄλλο νὰ πῇ.

-- Μὴ λησιμονῆτε καὶ ὅ,τι λέει ἔσας Γάλλος,
ὁ Βολταῖρος, νομίζω. Ὅτι ὁ κόσμος τότε θὰ
ἦσυχάζῃ ὅταν στὰ ἔντερα τοῦ τελευταίου πιπᾶ
κρεμασθῇ ὁ τελευταῖος βασιλιάς!...

Ἄλλη τρομερὴ ζητωκραυγὴ ἀπήντησε σ' αὐτά του τὰ λόγια, ἐνῶ αὐτὸς σκεπτότανε καὶ ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του :

— Δὲν ἔκανα καλὰ νὰ τὰ πῶ αὐτά, δὲν πήγαιναν! Πετάχθηκα ἄλλοῦ!...

Ἄλλ' ὁ κόσμος δὲν τοῦ ἔδωσε καιρὸ νὰ λυπηθῆ ἢ γι' αὐτὸ του τὸ λόθος, γιατί ὄρμησε πάνω νὰ τὸν ἀρπάξῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ γύρω στὴν πόλη.

Ἡ σκάλα τοῦ παληόσπιτου ἀσυνείθιστη ἀπὸ τέτοια βάρη, φώναζε, βογκοῦσε καὶ κάτω στὴν ἔξω πόρτα στριμωγμένη ἢ κυρὰ Ρηγιῶ ἢ κυρὰ τοῦ σπιτιοῦ, πάθαινε καὶ αὐτὴ μαζύ της ἀκούοντάς τὴν νὰ τρίζῃ ἔτσι.

— Ζήτω!

Τὰ καπέλα πεταχθήκανε ψηλὰ χαλῶντας τὶς ἀράχνες ποῦ στολίζανε τὶς γωνιὲς τοῦ διαδρόμου.

Κρατῶντας τὸν Φαρφουλᾶ στὰ χέρια ὠχρὸ καὶ σοβαρὸ σὰ νέο θεό, φανήκανε στὴν ἔξω-πορτα.

Ἀρχίσανε χειροκροτήματα.

Αὐτὸ ἦλθε ἀπ' τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα.

Μιὰ φωνὴ δυνατὴ.

— Ζήτω ὁ σωτήρας τοῦ λαοῦ!...

Ἐγείνε τότε ἔκρηξη σωστὴ ἡφαιστείου!

Τὸν βάλανε στὴ μέση κρατῶντας τὸν μὲ τρόπο, ποῦ τοῦ θύμιζε ἓνα παιχνίδι, ποῦ ἔπαιζε μικρὸς.

Ὁ ἥλιος φώτιζε στὰ μπαλκόνια τὰ κεφάλια ξεσκουφωτά, ἄλλα μὲ καπέλα καὶ φτερά καὶ κεφάλια μὲ μαντήλες. Εἶδε ἓνα χονδρὸ πρόσωπο φεσοφόρο νὰ γέρονη καὶ ἓνα μπράτσο χονδρὸ, ντυμένο σφιχτὰ σὲ μαβὶ ὕφασμα, νὰ σηκώνεται καὶ νὰ πετᾷ ἓνα λουλούδι.

Τὴ μυρουδιά του δὲν τὴν αἰσθάνθηκε, τὸ χτύπημά του ὅμως πολὺ.

Τὸν χτύπησε δυνατὰ στὸ σαγόνι. Προχωρήσανε. Στὸ δρόμο οὔτε σκιά στρατιώτη, ἢ ἄλλου φρουροῦ.

— Φωνὴ λαοῦ! σκέφθηκε.

Ἀφοῦ γυρίσανε θριαμβευτικὰ πολλοὺς δρόμους κάποιος ἔρριξε τὴν ἰδέα νὰ ὀρκισθοῦνε!

— Ναί, ναί! φωνάξανε ὅλοι.

Καὶ καθὼς τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ πέφτη προχωρήσανε γιὰ ἔξω, γιὰ τὸ νεκροταφεῖο, ποῦ τὸ ἐκλέξανε κατάλληλο γιὰ τέτοιους ὄρκους. Σιωπηλοὶ βαδίζανε σὰ μυριάδες Ἀρμόδιοι καὶ Ἀριστογείτονες... Ψηλὰ τὰ ἄστρα ἄναβε ἢ γρηὰ νύχτα.

Μόνο τὸ βῆμα τοὺς ἀκουγότανε καὶ αὐτὸ κοῦφο ἀπ' τὴ σκόνη τοῦ δρόμου. Καμμιά ὀμίλια πιά, καμμιά φωνή!

Ξαφνικὰ σταματήσανε.

Εἶχαν φθάσει στὸ νεκροταφεῖο κοντὰ καὶ μέσα στὸ σκοτάδι φαινότανε καλὰ οἱ μαῦρες γραμμὲς τῶν κυπαρισσιῶν.

Τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τὸ σιωπηλὸ σταμάτησε παρρημιόνοισ. Ἐνας παπῶς ξεφύτρωσε καὶ ἦλθε κοντὰ γρήγορος μὲ φουσκομένα τὰ ὄμματα, πῦ θύμιζε ἔτσι τὸ πλοῖο τοῦ Θεσέως.

— Γονατίστε! φώναξε μὲ φωνὴ ἄγρια πρὶν ἀκόμα φθάσῃ κοντὰ.

— Γονατίστε! ἀκούσθηκε καὶ ἡ παιγνιδιάρη ἤχῳ νὰ λέγῃ.

— Ἐνας σκύλος, ἀποκρίθηκε, ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο, μὲ ἓνα βραχνὸ γαύγισμα, σκουριασμένο...

Μὴ εἶταν ὁ παλῆος Κέρβερος;

Ὅλοι λυγίσανε τὰ γόνατά τοὺς στὸν παχὺ τάπητα τοῦ δρόμου, πῦ εἶχανε μὲ τόσο καὶ τόσο κόπο κάνει οἱ τόσοι τροχοὶ τῶν κάρρων καὶ τὰ τόσα πόδια τῶν ἀλόγων.

Ὁ σκύλος ἀκουγότανε νὰ γανγίξῃ· οἱ κορυφὲς τῶν κυπαρισσιῶν ἀρχίσανε νὰ κινοῦνται...

Ὁ παπῶς ἄρχισε νὰ λέγῃ ἓνα ὄρκο φοβερό, ποῦ οἱ ἐπαναστάται κίτρινοι τὸν ξαναεῖπανε.

— Ὀρκιζόμεθα!...

Καὶ τρεῖς χιλιάδες χέρια ὀπλισμένα μὲ μαχαῖρες, κουμπόρες, κόμες, ἀπλωθήκανε.

Ἐπειτα ἀφοῦ τοὺς ἔβγαλε καὶ αὐτὸς ἓνα λόγο γιὰ τοὺς φόρους, πρὸ πάντων ἐκείνους ποῦ βάζουνε στὰ ὄσπρια, τοὺς εἶπε νὰ ψάλουν ὅλοι μαζύ τὸν ὕμνο τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸ ἄρχισε πρῶτος νὰ τὸν τραγουδᾷ.

Τὸ πλῆθος τὸν ἐμιμήθηκε. Καὶ ἔτσι τὸ τραγουδί τῆς ἐλευθερίας ἄρχισε νὰ τραγουδιέται ἀπὸ φωνὲς βραχνές, χονδρὲς, λεπτές, φάλτσες, ἄλλες πιὸ ἔμπρὸς καὶ ἄλλες πιὸ πίσω... Τὸ σκυλὶ οὐρλιαζε στὴ μάνδρα σὰ νὰ εἶχε ἐνθουσιασθῆ καὶ αὐτὸ μὲ τὸ τραγουδί τῆς ἐλευθερίας.

Κάποιος εἶπε ἔξαφνα, ὅτι εἶδε ἓνα ἄσπρο πρᾶγμα, βρονκόλακα ἢ φάντισμα δίχως ἄλλο νὰ βγῆ ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο καὶ νὰ κρυφθῆ πίσω ἀπὸ ἓνα δένδρο τοῦ δρόμου.

Αὐτὸ γρήγορα γίνηκε πιστευτὸ καὶ τὸ τραγουδί κινδύνευε νὰ σβύσῃ, ὅταν ὁ παπῶς, ποῦ τᾶκουσε, τοὺς εἶπε ὅτι ἦταν αὐτὸ ὁ νεκροθάπτης ποῦ εἶχε βγεῖ μὲ τὰ νυχτικά του νὰ δῆ καὶ αὐτὸς τὶ τρέχει!...

Τὸ πλῆθος ἔφυγε. Ὁ Φαρφουλᾶς κύταξε τὸν οὐρανὸ, καθὼς προχωροῦσε στὴν πόλη. Εἶδε τὴν ἡμισέληνο νὰ ἔχῃ γείνει κόκκινη καὶ νὰ ἔχῃ στραφῆ σὰ φέτα καρπουζιοῦ βαλμένη σὲ ἀόρατο τραπέζι.

Τοῦ φάνηκε μεγάλο σημεῖο.

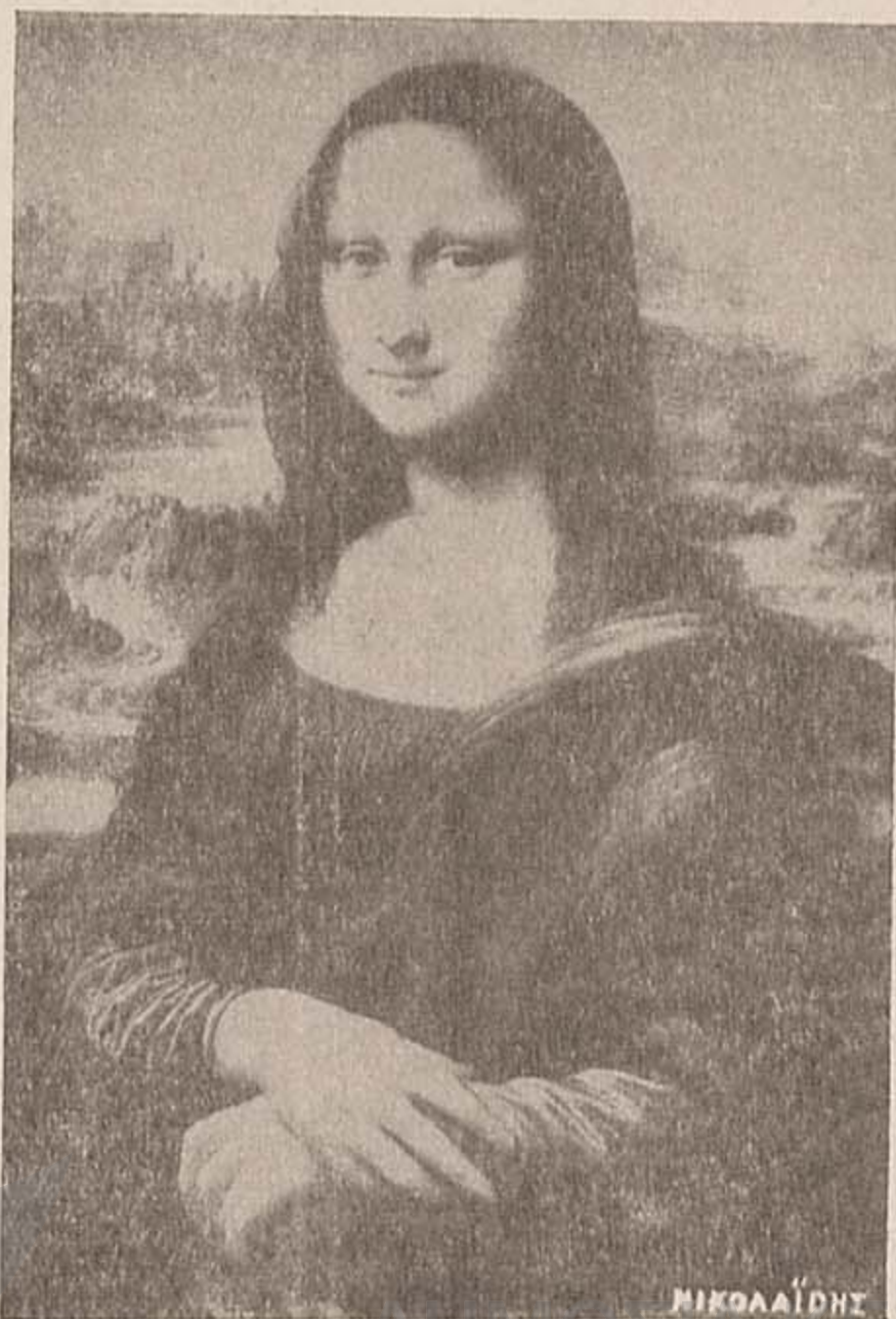
* *

Εἶχαν περάσει λίγες μέρες. Ἐνα ἀπόγευμα στὴν πλατεῖα ὁ μπαρμπέρης Μερμίγκης, κοντὰ στὸ κλειστὸ μαγαζί του, διάβαζε ἐφημερίδα κυκλωμένος ἀπ' τὸν Παλάβρα τὸν ταβερνιάρη καὶ ἄλλους πελάτες του, ποῦ περίμεναν νὰκούσουνε νέα, ποῦ θὰ τοὺς ἔλεγε ἅμα διάβαζε. Φαίνεται σ' ἓνα μέρος ἐνθουσιάσθηκε γιατί ἄρχισε νὰ λέγῃ:

— Μπράβο!... Μπράβο Ἀγγελάδη!... Ἔτσι! Ἄ!...

Οἱ ἄλλοι πλησιάσανε περισσότερο καὶ σκύψανε κυτάζοντας τὴν κατάφορτη ἀπὸ γράμματα ἐφημερίδα, χωρὶς νὰ βγάξουνε τίποτα. Ἐνας γνωρίζοντας ἀπὸ συλλαβισμό ἔκανε νὰ συλλαβίσῃ μιὰ ὀρεκλάμα, ἐνῶ ἓνας ἄλλος τράβηξε, χωρὶς νὰ ξέρῃ νὰ διαβάξῃ, τὴν ἐφημερίδα.

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ

(Τὸ ἐσχάτως ἐκ τοῦ Δούβρου κλαπέν ἔργον τοῦ Λεονάρδου Δαβίντση).

- Γιά!...
- Μωρὲ τί γιὰ καὶ γιὰ!... Ἐδῶ ἔχουμε μεγάλα πράγματα! Τὶ νὰ σᾶς πῶ, βρὲ παιδιί! Πάντοτε εἶχα μιὰ ἰδέα ὅτι ὁ Ἄγγελάδης εἶχε καρδιά, γιατί εἶχε σκληρὲς πολὺ τίς τρίχες. Χαλοῦσε δυό...
- Μὰ πές μας, ἀδελφέ, τί ἔκανε.
- Ἔ, νά! Στὴ Βουλὴ τὰ ἔβαλε μὲ σῦλους! Ἐβγαλε ἓνα λόγο παληκαρίσιο! καὶ τοῖς εἶπε νὰ μὴ στείλουνε στρατὸ γιὰ νὰ μὴ συμβοῦνε μεγάλα πράγματα!..
- Δὲν ἴπτε καὶ καμμιά ψευτιά!
- Ἐνας ψηλὸς ἀρματωμένος, τοῦ εἶχε σταθῆ καὶ ἄκουγε, εἶπε, φέροντας τὸ χέρι στὸ μουστάκι του τὸ κατάμαυρο. Ὁ κύκλος τῶν ἀκροατῶν ἀνοιξε διὰ νὰ τὸν δεγθῆ καὶ αὐτόν.
- Ὁ μπαρμπέρης ὅμως θυμήθηκε ὅτι αὐτόν πάντα τὸν ἔβλεπε σὲνα ἄλλο κουρεῖο, κεῖ κοντά, νὰ πηγαίνει, καὶ γιὰ τοῦτο δὲν τοῦ ἀπάντησε, ἀλλὰ ἔακολούθησε.
- Ναι! ὁ ὑπουργὸς ἀγρίεψε καὶ λέει τοῦ Ἄγγελάδης. Θὰ στείλω στρατὸ καὶ θὰ τοὺς κάμω καὶ θὰ τοὺς δεῖξω!
- Θὰ μᾶς κόψη τὰ πράσα!
- Δὲν ἔρχεται ὁ ἀσίκης αὐτός!
- Σωπάτε!.. Καὶ λέει πάλι ὁ Ἄγγελάδης

Μιὰ στιγμὴ!.. Ὁ Μυρμίγκης κύταξε τὴν ἐφημερίδα καὶ ἄρχισε νὰ διαβάξῃ.

— Ναι! τοῦ λέει, θὰ στείλῃς, ἀλλὰ θὰ μετανοιώσῃς γρήγορα, γιατί οἱ πιτριῶται μου δὲν εἶνε ἄνθρωποι, ποῦ πτοοῦνται!..

— Τί ἔχει νὰ πῆ τοοῦνται; ρώτησε σιγὰ ἕνας τὸν διπλανό του...

— Νά!.. δὲν πατιοῦνται! τοῦ ἐξήγησε ὁ ἄλλος, ποῦ δὲν τοὺς καβαλλᾷ κανεὶς!..

— Σωπάτε!.. Θὰ ἐρεθισθοῦνε περισσότερο καὶ θὰ δῆτε τρομερὰ πράγματα!.. Ὁ πρωθυπουργός... ἔχει ἓνα μεγάλο λόγο ἐδῶ αὐτουνοῦ!

Ἄλο γιὰ μᾶς λέει!..

— Καὶ τί λέει αὐτός;

— Πάνω κάτω σὰν τὸν ὑπουργό του. Νὰ στείλουνε στρατό!!

— Τὸν ἄτιμο τὸν πρωθυπουργό!

— Ἄς στείλουν!

— Καὶ μιὰ φορά, τὸν παληὸ καιρό, εἶχανε ἔρθει δὲν ξέρω πόσοι καβαλλαρέοι καὶ δὲν ἔμεινε ρουθοῦνι!

Ὁ Μυρμίγκης ἄρχισε νὰ κουνᾷ τὸ κεφάλι καὶ νὰ τραβᾷ κάμποσες τρίχες, ποῦ εἶχε μακρυνὲς κάτω ἀπ' τὰ χεῖλια του, κατὰ τὴ μόδα, ποῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς στὸν τράγο.

— Κακὸ πράγμα!... εἶπε. Αἷμα ἀδελφικὸ νὰ χυθῆ!... Ἄν ἔρθῃ ὁ στρατὸς;

— Ἄς ἔρθῃ!... Ποιὸς φταίει;.....

Ἔνας ψηλὸς ἄνθρωπος, μὲ ὑποδήματα ψηλά, περνοῦσε κείνη τῆ στιγμή βιαστικός.

— Ὁ Καμαῖκος! Θὸ ξέρῃ αὐτὸς κάτι νέο!.. Καμαῖκο! Ἔ, Καμαῖκο! Σσσσ....

Ὁ Καμαῖκος ἄκουσε ἐπιτέλους καὶ στράφηκε. Ὁ μπαρμπέρης ἀφίνοντας τοὺς ἄλλους, πῆγε γρήγορα κοντὰ του.

— Τί νέα;

— Κακά!! Στρατὸς πολὺς ἔρχεται! Ὑστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα θὰ εἶναι ἐδῶ!... Ἔνα τραῖνο γεμάτο τίγκα! Καὶ ἔρχονται μὲ ἀπόφαση νὰ χτυπήσουν.

Μιά ζητωκραυγὴ ἦλθε ἀπὸ μακρὰ καὶ ἕνας ὄγκος, ἕνα πλῆθος φάνηκε νὰ χύνεται στὸ δρόμο καὶ νὰ ἔρχεται πρὸς τὰ ἐκεῖ.

— Ὁ Φαρφουλάς!

Μαῦρες σημαῖες εἶχανε μαζύ τους. Ἦταν ἕνα πλῆθος ἀπὸ φουστανελάδες χωρικούς, μαθητιάς, ἐμπόρους καὶ διαφόρους ἄλλους, ποὺ πηδοῦσε, χόρευε, φώναζε, χειροκροτοῦσε σὰ μεθυσμένο. Καὶ ὅλοι ὀπλοφοροῦντες καὶ τὰ ἄρματα τους καθαρὰ, γυαλισμένα λαμποκοποῦσαν.

Στὴ μέση ὁ Φαρφουλάς ἄοπλος, μὲ μόνο τὸ ραβδί του σιὸ χέρι σὰ νὰ διεύθυνε κείνο τὸ πανδαιμόνιο.

* * *

Ὁ Φαρφουλάς εἶχε μάθει ὅτι στρατὸς δὲν θὰ ἀργοῦσε νὰ φανῆ, ἀλλὰ πότε δὲν ἤξερε. Εἶχε στείλει πολλοὺς ὀπλοφόρους νὰ φρουρήσουνε τίς γέφυρες μὲ τὴ διαταγὴ νὰ τίς τινάξουνε μὲ δυναμίτη μόλις φαινότανε ἀμαξοστοιχία μὲ στρατό!

Τὸ πλῆθος κείνη τὴν ἡμέρα εἶχε μαζευτῆ ἔνωρίς, ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι του, γιὰ τὴν συνηθισμένη διαδήλωση γύρω στὴν πόλη. Καὶ τὴν ἡμέρα κείνη εἶτανε πιὸ ὀρμητικὸ ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ. Ὁ Σαυρίδης, ὁ Παλούμης καὶ ἄλλοι τρέχανε πάνω, κάτω δίδοντας διαταγές.

Μέσα στὴν αὐλὴ λίγοι ἔμπαιναν. Ἔπρεπε κανεὶς νὰ εἶνε πολὺ ἐμπιστος καὶ μὲ κάποιο ἀξίωμα γιὰ νὰ τὸν ἀφίσουνε νὰ μπῆ καὶ νὰ μείνῃ στὴν αὐλὴ.

Πολλοὶ ὅμως ἀπ' τοὺς ἔξω ἀρχίσανε νὰ μουρμουρίζουνε γιὰ τίς προτιμήσεις καὶ ἐνῶ ἀκόμα δὲν εἶχε γείνει ἀρχὴ τῆς Δημοκρατίας παρουσιάζονται οἱ σοσιαλισταί, οἱ ἀντίθετοι.

Καὶ τὸ πλῆθος μαζευόταν ἔξω μὲ βουή, ζητώντας τὸν ἀρχηγό.

Ὁ Φαρφουλάς ἦτανε θυμωμένος μὲ τοὺς ὑπαρχηγούς του. Τοὺς εἶχε πεῖ νὰ ἀρχίσουνε τὰ γυμνάσια τῶν πολιτῶν στίς πλατεῖες, ἀλλὰ ἀπὸ νὰ δῆ, ὅταν ξαφνικὰ πῆγε μιὰ μέρα, τὸ πλῆθος ποῦ πίστευε, εἶδε πενήντα ἕως ἐξήντα ἀνθρώπους τοῦ ὄχλου στὴ γραμμὴ, τοὺς περισσοτέρους χωρὶς μουστάκια, ξυπόλυτους, μόλις ἔχοντας πάρει τὸ ἀπολυτήριο τῶν παιδιῶν τῆς ἀγορᾶς. Οἱ ἄλλοι; Δὲν εἶχε πάει κανεὶς! Τὰ ξέρανε, λέγανε, τὰ γυμνάσια. Ἀπὸ γυμνάσια ἄλλο τίποτα!

Ἀλλὰ δὲν τοῦ ἔφθανε αὐτὸ, νὰ καὶ ὁ γέρο

δάσκαλος ὁ Ἀχλάδας στὴ μέση! Αὐτὸν δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν ἐμποδίσουνε νὰ μπῆ γιὰτὶ κατοικοῦσε στὸ ἴδιο σπίτι.

— Ἔ σεῖς, πῶς πᾶτε; εἶπε μπαίνοντας στὸ δωμάτιο τοῦ Φαρφουλά. Πῶς διαδήλωση βλέπω! Μὰ μοῦ φαίνεται κύριε Φαρφουλά ὅτι ὁ λαὸς καὶ κοιμισμένος ποῦ εἶταν, πρὶν ξυπνήσῃ τὸ ἔκανε αὐτὸ πολὺ καλά!...

Καὶ τὰ μάτια τοῦ γέρου τὸν ἐνοχλοῦσαν φοβερὰ πίσω ἀπ' τὰ γυαλιά του καὶ τοῦ ἐρχότανε, τοῦ Φαρφουλά ἐπιθυμῶν νὰ διατάξῃ νὰ τὸν πετάξουνε ἔξω φορτώνοντας στὴ ράχι του κάμποσες ξυλιές!... Ἀλλὰ ὁ Παλούμης καὶ ὁ Σαυρίδης μπήκανε μέσα. Ἔπρεπε νὰ βγῆ ἐπὶ τέλους. Ὁ λαὸς περίμενε!...

Ἄκουσε τοὺς δυὸ συμβούλους του καὶ βγῆκε. Ὁ γέρο Ἀχλάδας τὸν προσπέρασε καὶ παρουσιάσθηκε πρῶτος ἔξω.

Μιά ζητωκραυγὴ τὸν ὑποδέχθηκε ἀπ' τοὺς προνομιούχους τῆς αὐλῆς. Ὁ γέρο Ἀχλάδας τοὺς χαιρέτησε μὲ εὐγένεια, ἐνῶ τὰ πονηρὰ ματάκια του τοὺς κυτᾶνε περγελαστικά.

Οἱ προνομιούχοι εἶδανε τὸ λάθος των καὶ πειραγμένοι θελήσανε νὰ τὸ μπαλώσουνε μὲ τὸ νὰ γελᾶσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.

— Εἶναι ἐμπιστος ἀπ' τοὺς πιὸ ἐμπίστους!... Πατριώτης σωστός!! εἶπαν.

Καὶ αὐτὴν τὴν ἡμέρα ἡ διαδήλωση ἦτανε πιὸ μεγάλη, πιὸ ὀρμητικὴ.

Εἶχε περάσει πολλοὺς δρόμους καὶ κατέβηκε στὴν ἀγορὰ, ὅπου ὁ Καμαῖκος ἄμα τὸν εἶδε ἔπεσε στὴ μέση, ἔσπρωξε, τὸν ἐντροῦξαν καὶ τὸν Φαρφουλά καὶ κατὰ τοῦ εἶπε. Ὁ Φαρφουλάς σήκωσε περισσότερο τὸ κεφάλι καὶ κίνησε νευρικά, γρήγορα τὸ ραβδί του.

— Τί τρέχει; τὸν ρωτήσανε πολλοί.

Στὴν ἄκρη τοῦ πεζοδρομίου ὁ μπαρμπέρης Μυρμιγκῆς ἔλεγε χωρὶς νὰ τὸν ρωτᾶνε.

— Ξέρετε; Στρατὸς ἔρχεται! Ἔχει ἀπόφαση νὰ χτυπήσῃ!

Πολλοὶ γεμάτοι ἐνθουσιασμὸ καὶ ἀγκαλιασμένοι σὰ νὰ τοὺς ἐρριχναν αὐτὲς οἱ λέξεις ἔσορκισμούς, χωρίζανε.....

Ὁ Φαρφουλάς εἶχε σταθῆ καὶ μιλοῦσε κυκλωμένος ἀπ' τὸ πλῆθος.

Ἔπρεπε νὰ τρέξουνε, νὰ μπεδίσουνε τὸν στρατὸ νὰ μπῆ στὴν πόλη!...

— Ἐμπρός!...

Κανένας δὲν τὸν ἀκολούθησε καὶ μόνο δυὸ, τρεῖς μάγκες, ἄοπλοι ἔκαναν νὰ προχωρήσουν... Οἱ ἄλλοι ἔμειναν καρφωμένοι στίς θέσεις των.

Ξαφνικὰ πολλοὶ ἄνθρωποι ξεφύτρωσαν ἀπὸ ἕνα δρόμο ἰσχύοντες.

— Ἐρχονται!... φώναξαν.

Μὲ μιὰς, τότε, ὅλος ἐκεῖνος ὁ λαὸς ταραχθῆκε, σκορπίσθηκε, χάθηκε σὸ μᾶζμα σκουπιδιῶν ἐλαφρῶν ἀπὸ δυνατὸ ἄνεμο!....

Σὲ λίγο ἀρκετὰ ὅπλα, σπάθες, πιστόλια καὶ ἄλλα διίφορα ἦταν σκορπισμένα στοὺς ἔρημους δρόμους καὶ στὴν πλατεῖα.

Ὁ Φαρφουλάς προσπάθησε νὰ τοὺς κρατήσῃ στὴν ἀρχή.

— Μὴ φεύγετε, μή...

Ἄλλ' ἡ σκόνη ποὺ σηκώνανε τὰ πόδια τοὺς ἀπάντησε στὰ λόγια του καὶ τὸν πλησίασε. Σὲ δυὸ ποὺ βράδυναν γιατί εἶχανε πέσει, θύμισε τὸν ὄρκο ποὺ εἶχανε κάνει.

Γύρισε καὶ τὸν εἶδε ὁ ἕνας καὶ χωρὶς νὰ μιλῆσῃ ἔτρεξε πιὸ γρήγορα γιὰ νὰ προφτάσῃ τὸν σύντροφό του.

Ἔμεινε μόνος. Ἡ πλατεῖα ἔρημη. Δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ. Μιὰ μεγάλη λύπη τὸν βάρυνε, τὸν βάρυνε, καὶ αὐτὴ τὸν ἔκανε νὰ θέλῃ νὰ τὸν συλλάβουνε γιὰ νὰ ξαλαφρώσῃ ἀπ' αὐτή.

Εἶδε τὸ στρατὸ νὰ ἔρχεται σιγὰ μὲ τὰ ὄπλα ἔτοιμα σὰν κυνηγοὶ ἐτοιμασμένοι γιὰ τὸ θήραμα. Τὸ σιῆθος εἶχανε γεμάτο φουσέκια καὶ βαδίζανε σιγὰ, σιγὰ χωρὶς φωνῆς μέσα στὴν πλατεῖα, πῦθ σὲ μιὰν ἄκρη τῆς βλέπανε μόνο ὄρθιο τὸν Φαρφουλά.

Δυὸ, τρεῖς καρτέκλες πεσμένες χάμω καὶ διάφορα ὄπλα, καπέλα καὶ ἄλλα πράγματα, ποὺ δῶ καὶ κεῖ μαυρίζανε τὸν ἄσπρο δρόμο μαρτυρούσανε τὸν ἀνεμοστρόβιλο ποὺ πέρασε.

Ὁ Φαρφουλάς τοὺς περίμενε ἀκίνητος σὰ μαρμαρωμένος, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα στὸ σιῆθος.

Πλησίαζαν. Ἐβλεπε, ὁ Φαρφουλάς τὰ πρόσωπα τῶν στρατιωτῶν ἄγρια, κίτρινα.... Ὅλοι τὸν κύταζαν. Ἐνας ἀξιωματικὸς τὸν πλησίασε.

— Εἶσαι ὁ Φαρφουλάς;

Κίνησε τὸ κεφάλι μόνο χωρὶς νὰ πῆ λέξη.

— Σὲ συλλαμβάνω!....

Γνώρισε ἕνα γνωστό του ἀξιωματικὸ, παλιὸ συμμαθητὴ του. Πόσες φορὲς τοῦ εἶχε ρίξει ξύλο στὸ σχολεῖό!...

Ὁ μπαρμπέρης μισοάνοιξε τὴν πόρτα τοῦ κουρείου καὶ ἀφοῦ κύταξε ἔξω γιὰ λίγο, τὴν ἔκλεισε πάλι.

— Τὸν ἀρπάξανε! εἶπε στὸ φίλο του τὸν ταβερνάρη, ποὺ βρισκότανε τρυπωμένος μέσα.

— Αὐτὸς θὰ πληρώσῃ γιὰ ὄλους.

(Ἀθῆναι).

Δημοσθ. Ν. Βουτυράς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΕΠΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ¹⁾

Ἦρχισαν αἱ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως Περγᾶμου ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ σοφοῦ ἀρχαιολόγου κ. Γουλ. Δαῖρπφελδ καὶ ὑπὸ τὴν συνεργασίαν τοῦ ἀρχιτέκτονος — μηχανικοῦ κ. Παναγ. Σούρσου καὶ τῶν ἀρχαιολόγων Ἴππελ Σάτσμαν καὶ ἄλλων.

¹⁾ Ἐξ ἀνεκδότου ἔργου «Ἱστορία Περγᾶμου» βιβλίον Βον.

Αἱ ἀνασκαφαὶ διενεργοῦνται ἐπὶ τοῦ Τεμένους τῆς Δήμητρος, τὸ ὁποῖον ἀνεκαλύφθη κατὰ τὴν παρελθούσαν περίοδον τῶν ἀνασκαφῶν.

Ὅπως εἰς τὰ περισσότερα κτίρια τῶν Ἐθνικῶν, οὕτω καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἐκτίσθη χριστιανικὸς Ναός, μετὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς θρησκείας ἡμῶν. Οἱ τότε πρόγονοι ἡμῶν Χριστιανοὶ μετὰ τὴν κτίσιν τῶν ναῶν τῶν κατέστρεφον καὶ πᾶν τὸ ἐθνικόν, ἰδίως ἔργα καλλιτεχνίας λέγοντες «τῆς εὐσεβείας ἐπικρατούσης ἐκριζωτέον τὰ τῶν εἰδώλων τεμένη».

Ὁ χριστιανικὸς ναὸς ἐκτίσθη πρὸ τοῦ Προπύλου τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ὁ ὁποῖος εἶνε μικρὸς τὸ σχῆμα καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ ἡμικύκλιον τοῦ ἱεροῦ μετὰ τῶν παραπλεύρως δύο κογχῶν φαίνονται.

Μόνον ὁ προσανατολισμὸς τοῦ ναοῦ τοῦτου δὲν φαίνεται κανονικὸς ὅσον πρέπει, ἀλλὰ κλίνει ὀλίγον πρὸς βορρᾶν καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν ὅτι οὗτος δὲν εἶνε χριστιανικὸς ναός, πάντως ὅμως τοιοῦτος θὰ ὑπῆρχεν εἰς ἄλλο μέρος τοῦ τεμένους. Ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου ἀνεκαλύφθησαν πολλαὶ ἐπιγραφαὶ χριστιανικαὶ ὡς καὶ μία μικρὰ εἰκὼν τῆς Παρθένου. Αἱ περισσότεραι τῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ἐπὶ ἐπιχρίσματος λιθίνων πλακῶν καὶ μία ἐπὶ μαρμάρου, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν εἶνε διὰ γραφῆς ἐρυθρᾶς, αἱ δὲ κεχαραγμέναι μετὰ διαφόρων σχημάτων οἶον σταυρῶν, πλοίων κ. τ. λ. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων φαίνεται ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ ὑπάρχουν τρεῖς μαρμάριναι πλάκες καὶ εἰς μιάν λιθίνην τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐν μέσῳ κύκλῳ.

Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐπιγραφῶν ἀναφέρονται τὰς ἐξῆς φυλάττοντες καὶ τὴν ὀρθογραφίαν των:

1) Ἰησοῦ Κύριε βοήθει Τίθη Αὐταρχίου καὶ τοῖς παιδίοις αὐτῆς.

2) † ΩΒΙΔ

Δ ΠΩΛΕΑ μοῦ τὸν ἀδελφόν, τὸν ἄνδρα τὶς μητρός μου τὸν ἰὸν τῆς γυνεκός μου. ΙΤCNI

3) † Νόημα

† Ἄλαλος ἐπιστολή, ἄλαλος ὁ ἀποφέφρον, ὁ δὲ λαβὸν ἐνόησεν †

4)

M

API

A

† ὑπὲρ εὐχῆς καὶ σωτηρίας Μαρκανοῦ διακόνου ἀνυκοδομήθη, ἀμήν.

Πέργαμος 7)βριος 1911.

Γεώρ. Κ. Χονδρονίκη.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

(Καθυστερήσασα).

- ΟΤΑΝ ΑΓΑΠΟΥΜΕ

Με τὸ τρίπρακτον τοῦτο δράμα, τὸ ὁποῖον παρεστάθη ἀπὸ τὴν Μαρτίαν Κοτοπούλη, παρουσιάζεται δευτέραν φοράν εἰς τὸ θέατρον ὁ κ. Ἡλ. Βουτιερίδης, λόγιος γνωστότατος εἰς τοὺς φιλολογικοὺς κύκλους ἀπὸ πολλὰ του ἔργα πρωτότυπα καὶ μεταφρασμένα. Τὸ πρῶτον θεατρικὸν του ἔργον «Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρας», ἔμμετρον λυρικὸν δράμα μὲ βάσιν τὸ ὁμώνυμον δημοτικὸν τραγοῦδι, μᾶς ἔδειξε ψυχὴν ποιητικὴν γεμάτην λυρισμὸν καὶ ρωμαντισμὸν. Σήμερον ὁ κ. Βουτιερίδης δεικνύεται καὶ ἐμπειρότατος ἀνατόμος τῆς κοινωνίας μας.

Εἰς τὸ προκείμενον. — Ὁ Πάνος, τέκνον πλουσίας οἰκογενείας, εἰς στιγμὰς φλογεροῦ ἔρωτος δὲν ἐδίστασε διόλου ν' ἀφαιρέσῃ καὶ οὕτην τὴν τιμὴν μιᾶς πτωχῆς κόρης, τῆς ὠραίας Βαρβάρας. Τώρα ὅμως, ποῦ ὁ πατέρας του ζητεῖ νὰ τὸν ὑπανδρεύσῃ μ' ἓνα πλουσιοκόριτσο, ἀρχίζει νὰ σκέπτεται διαφορετικὰ. Ἀγαπᾷ τὴν Βαρβάραν μὰ φοβεῖται καὶ τὴν ἀποκλήρωσιν. Ἐνῶ ἴσταται διστακτικὸς μεταξὺ τοῦ ἔρωτός του καὶ τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἓνα γράμμα ἀνώνυμον ἀποκαλύπτει εἰς τὴν πλουσίαν νύμφην τὰς σχέσεις του μὲ τὴν Βαρβάραν καὶ τὸ συνοικέσιον ματαιοῦται. Ἀργότερον μανθάνει ὁ Πάνος ἀπὸ τὸ στόμα τῆς ἐρωμένης του ὅτι αὐτὴ εἶχε στείλει τὸ γράμμα καὶ εἰς τὴν στιγμιαίαν ἔξαψιν του πυροβολεῖ κατεπάνω της καὶ τὴν πληγώνει. Ἀπὸ ἐδῶ ἀναμιγνύεται καὶ ὁ πλούσιος πατὴρ τοῦ Πάνου, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τὸν υἱὸν του μὲ χρηματικὰς ἀποζημιώσεις. Μὰ ὁ ἀδελφὸς τῆς ἠτιμασμένης κόρης, ὁ τίμιος καὶ ἱπποτικὸς Σπύρος, δὲν πωλεῖ τὴν τιμὴν του. Μ' αἷμα θὰ ξεπλύνῃ τὴν ἀτιμίαν. Ὅταν λέγῃ τὸ μαῦρον σχέδιόν του εἰς τὴν Βαρβάραν, αὐτὴ τὸν παρακαλεῖ νὰ λυπηθῇ τὸν πατέρα τοῦ παιδιοῦ της. Καὶ ὁ Σπύρος, ὁ ὁποῖος τρελλαίνεται γιὰ τὴν ἀδελφήν του, κάμπτεται μπροστὰ στὰ δάκρυα καὶ τὰς παρακλήσεις της. Μὰ δὲν θέλει νὰ μείνῃ καὶ στὸν τόπο τῆς ἀτιμίας καὶ φεύγει ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

Ἡ Βαρβάρα ἀπέσυρε τὴν δίκην καὶ ὁ Πάνος ἐβγήκεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν. Ὅμως ἀκόμη δισταίνει καὶ φοβεῖται τὸν πατέρα του καὶ ἡ Βαρβάρα δὲν βεσιᾶ πλέον καὶ τὸν διώχνει ἀπὸ τὸ σπίτι της. Τώρα ἔρχεται ὁ Σωτήρης, δικηγόρος φίλος τοῦ ξενητευμένου Σπύρου, καὶ ζητεῖ τὴν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς τοῦ φίλου του. Καὶ ἄλλοτε τὴν εἶχε ζητήσῃ κ' εἶχε περιφρονηθῇ. Τὴν φοράν ὅμως αὐτὴν ἡ Βαρβάρα συγκατανεύει νὰ γίνῃ γυναῖκά του. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔρχεται πάλιν ὁ Πάνος διὰ νὰ ναγαγγεῖλῃ εἰς τὴν ἐρωμένην του τὸ μάλλωμά του μὲ τὸν πατέρα του. Μὰ ἡ Σμαράγδα πάλιν τὸν διώχνει καὶ ὁ Πάνος εἰς τὴν ἀπελπισίαν του

ὀρμᾷ καὶ φονεύει τὸν Σωτήρη μ' ἓνα ψαλίδι, ποῦ βρῆκεν ἐπάνω στὸ τραπέζι. Ὁ ἔρως ἀναψε πάλιν εἰς τὴν καρδίαν τῆς Σμαράγδας, καὶ εἰς τὴν ἀστυνομίαν, ποῦ φθάνει σὲ λίγο, λέγει πὼς αὐτὴ ἔκαμε τὸν φόνον. —

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ «Ὅταν ἀγαποῦμε». Πόλεμος μεταξὺ δύο κοινωνικῶν τάξεων: τῆς μεσαιᾶς, εἰς τὴν ὁποίαν συγκεντρῶνται τὰ περισσότερα καὶ ἀγνότερα ἰδανικά τοῦ ἔθνους, καὶ τῆς ἀνωτάτης καὶ ἐκφύλου πλουτοκρατικῆς. Τίποτε νέον δὲν μᾶς λέγει ὁ συγγραφεὺς καὶ ὅμως ὅλα μᾶς τὰ λέγει μὲ νέον τρόπον. Ὅλα ψυχολογημένα ἀπὸ φωτισμένον ψυχολόγον. Ἡ διειργαφὴ τῶν χαρακτήρων πολὺ καλὴ. Μόνον ἡ σκηνικὴ οἰκονομία εἰς πολλὰ μέρη χωλαίνει.

Τὸ τέλος τῆς πρώτης πράξεως ἀπαρασκευάστον. Ἡ δευτέρα πράξις ἔξοχος. Ἡ τρίτη ἐντελῶς ἄτεχνος. Ἀδικόπως πηγαίνει νὰ τελειώσῃ καὶ δὲν τελειώνει. Ὅλα δεικνύουν μίαν στενοχωρίαν τοῦ δραματογράφου, ποῦ δὲν εἴμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸ τέλος.

Ὅμως καὶ μὲ τὰ ὀλίγα καὶ μικρὰ ἐλαττώματα τοῦ τοῦ δράματος τοῦ κ. Βουτιερίδου παραμένει ἔργον ἀληθινῆς τέχνης καὶ ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς ἐφετεινῆς ἐποχῆς. Καὶ τὰ καλύτερα εἶναι τρία: Τὸ «Μὲ κάθε θυσία» τῆς κ. Ψηλορείτου, τὸ «Ὅταν ἀγαποῦμε» τοῦ κ. Βουτιερίδου καὶ τὸ «Μαῦρο χεῖρι» τοῦ κ. Ταγκοπούλου.

- ΜΑΥΡΟ ΧΕΡΙ

Ἐνα μονόπρακτο δραματάκι γεμάτο ζωὴν, ὅπως εἶναι γεμάτος ζωὴν καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ κ. Α. Ταγκοπούλου, ὁ γνωστότατος συγγραφεὺς τῶν «Ἀλυσίδων» καὶ τῆς «Ὁξόπορτας».

Παρεστάθη δύο φορές: ἕως τῶρα εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυθῆλης, τὴν πρώτην ἐν συνδυασμῶ μὲ τὸν «Μπαμπᾶν τοῦ Συντάγματος» τῶν **Mônëjy-Fon et Durieux** καὶ τὴν δευτέραν μὲ τὸ «Χερουδεῖμ» τοῦ κ. Ξενοπούλου. Ὁμολογουμένως δὲ ἀπὸ τὸν δεύτερον συνδυασμὸν, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε σὸν ἓνα εἶδος συγκρίσεως, δὲν ἐβγήκε καθόλου ὠφελημένος ὁ συγγραφεὺς τῆς «Φατεινῆς Σάντρης».

— Ὁ Ντιντῆς Ζάρας, μανιώδης χαρτοπαίκτης, ἀφοῦ ἔπαιξε κ' ἔχασε πᾶν ὅ,τι εἶχε κ' ὅ,τι εἴμποροῦσε νὰ δανεισθῇ κ' ἀφοῦ κατήντησε νὰ γίνῃ κ' ἐραστὴς τῆς ὑπηρετρίας του διὰ νὰ τοῦ φέρονται χρήματα ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐραστὰς της, εὐρίσκειται μίαν ἡμέραν πνιγμένος εἰς τὰ χρέη καὶ τὰς ἀνάγκας. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν του δὲν δισταίνει νὰ ἐκμεταλλευθῇ καὶ τὴν Καίτην, τὴν ὠραίαν γυναῖκά του, καὶ μετὰ πολλὰς ἐκ μέρους αὐτῆς ἀντιστάσεις τὴν πείθει νὰ ζητήσῃ χρήματα ἀπὸ τὸν Διολῆν, ἓναν ἠλικιωμένον οἰκογενειακὸν τῶν φίλων. Ὁ Διολῆς εἶναι ἄνθρωπος τῆς ἡδονῆς, ἀγοράζει ὅμως μόνον τὰ κοσμιὰ ποῦ πωλοῦνται. Ἄλλοτε ἀγαποῦσε τὴν Καίτην, ὅταν ἦτο ἀνύπανδρος, μὰ τώρα τὴν σέβεται. Σὰν ἀληθινὸς πατέρας της τὴν συμβουλεύει, τὴν παρηγορεῖ, τῆς δίδει τὰ χρήματα καὶ φεύγει. Ἀμέσως ἔρχεται ὁ σ' ζυγὸς ἀπὸ τὴν κουζίαν, ὅπου ἐπερίμενον ἀνυπομόνως τὴν ἐκδασιν τῆς

υποθέσεως, καὶ μανθάνων παρὰ τῆς συζύγου του τὴν ἐπιτυχίαν πατῆ ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Ἡ Καίτη ὅμως ἀγανακτοῦσα μὲ τὴν ἀναισθησίαν του καυτηριάζει πικρότατα τὴν διαγωγὴν του καὶ τοῦ δίδει ἓνα ὠραῖον μάθημα ἠθικῆς. Οἱ λόγοι τῆς εἶναι γεμᾶτοι τραγικὴν εἰρωνίαν. Ὁ Ντιντῆ, θέλει νὰ δικαιολογηθῆ μὰ αἱ δικαιολογίαι του συναντοῦν τὴν περιφρόνησιν τῆς γυναίκος του, ἡ ὁποία φεύγουσα ἀκούεται νὰ λέγῃ: «Μὴ ξεχνᾶς, Ντιντῆ, ὅτι τὸ πιστόλι σου εἶναι πάντα γεμᾶτο στὸν τοῖχο». —

Αὐτὸ εἶναι τὸ «Μαῦρο χέρι» τῆς ἀνάγκης, ὅπως λέγει ὁ Ντιντῆς. Τὸ «Μαῦρο χέρι» τῆς ἀτιμίας, ὅπως λέγει ἡ σύζυγός του. **Tableau vivant.** Ὅλα κινοῦνται φυσικά, τεχνικά, δικαιολογημένα. Ἡ ψυχολογία τοῦ ἔργου εἶναι σωστὴ ἀνατομία τῆς σημερινῆς κοινωνίας μας. Ἡ σκηνικὴ οἰκονομία ἀβίαστος. Ὁ σκηνικὸς διάκοσμος ἀπέριττος. Τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ κολακεύουν τὸ κοινόν. Εἰς τὸν διάλογον μοναδικὸς καὶ ἀσύγκριτος ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Μαύρου χεριοῦ». Τὸ θέμα εἶναι κοινότατον μὲ ἀντίληψιν ὅμως πρωτοτυπωτάτην. Ἐνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν, ποὺ πολλοὶ μᾶς τὸ ἐπαρουσίασαν ἕως τώρα, μὰ ὅλοι ἀπὸ τὴν ἀνάποδον. Τὸ «μαῦρο χέρι» εἶναι ἡ καλὴ του ὄψις.

Ἐνας Ξερόπουλος μὲ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν θὰ μᾶς ἔκαμνεν ἓνα τρίπρακτον δράμα. Ὁ κ. Ταγκόπουλος μᾶς ἐπαρουσίασεν ἓνα δραματάκι μονόπρακτον, ποὺ ἡ παράστασις του δεν ἐδάσταξε περισσότερον ἀπὸ τὸ τέταρτον τῆς ὥρας. Τί μικρὸν ἀλήθεια ἔργον. Καὶ ὅμως πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ πολλὰ μεγάλα.

Δ. Π.

ΑΘΗΝΑΙ 22 Σεπτεμβρίου.

Ἐσχίτως παρετηρήθη ὑπερέντασις τῆς δυνάμεως τοῦ θεατρικοῦ πνεύματος. Εἰς διάστημα ἐνὸς καὶ μόνου μηνὸς ἐπαίχθησαν -- γεγονὸς πρωτοφανὲς εἰς τὰ θεατρικὰ χρονικά μας -- ἑνδεκα ἐν ὄλῳ πρωτότυπα Ἑλληνικὰ ἔργα. Ἐξ εἰς τὸ θέατρον τῆς Κυβέλης: «Μπλόφες», «Τὸ ἀεροπλάνον», «Οἱ ἐρασιτέχναι», «De effusis», «Ὅταν βραδυάζῃ», «Ἡ γυναῖκα». τέσσαρα εἰς τὸ Ἀττικόν: «Οἱ Μπαμπάδες τῆς Ἀφροδίτης», «Ἡ Ρίτα», «Τὸ Πανόραμα», «Ἡ λιμνη ποῦ φουσκώνει» καὶ ἐν εἰς τὴν Νέαν Σκηνήν: «Τὸ κοιμισμένο παλάτι». Ὅλα εἰσῆλθον εἰς τὸ θέατρον μὲ μεγάλας ἐλπίδας καὶ ἀξιώσεις, ἀλλ' ἀπ' αὐτὰ τὰ περισσότερα, — διὰ νὰ μὴ εἴπω ὅλα — παρουσίασαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὸ θέαμα σπασμωδικῶν κινήσεων τῆς ψυχορραγούσης θεατρικῆς περιόδου.

— ΜΠΛΟΦΕΣ — Θ. Συνοδινού, φάρσα εἰς πράξεις τρεῖς.

Μία γυναῖκα, ποῦ ἐπὶ πολὺ δὲν πιστεύει πῶς τὴν ἀπατᾷ ὁ σύζυγός της, εἰς τὸ τέλος τὸν ἀνακαλύπτει καὶ τὸν ἀπατᾷ καὶ αὐτὴ πρὸς ἐκδίκησιν μὲ τὸν ὑπηρέτην της.

Αὐτὴ εἶνε μὲ λίγα λόγια ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον — μετὰ τὰς ἐπιθεωρήσεις — ἐ-

σημείωσε ἐφέτος τὴν μεγαλυτέραν θεατρικὴν ἐπιτυχίαν χειροκροτηθὲν παταγωδέστατα εἰς δώδεκα συνεχεῖς παραστάσεις. Ἀπὸ ἓνα θέμα κοινὸν ἔγινε μιὰ φάρσα πρωτότυπος καὶ πνευματώδης, μὲ πολλὰς ἀρετὰς καὶ μὲ πολλὰς τεχνικὰς ἀτελείας. Ἡ πλοκὴ εἰς πολλὰ σημεῖα βεβιασμένη. Τὸ τέλος τῆς τρίτης πράξεως ἐντελῶς ἀτεχον προδίδον ἄγνοιαν τῆς λύσεως. Τὸ κωμικὸν πολλὰς φορὰς χονδροκομμένον. Μεγάλα τὰ τεχνικὰ λάθη. Μὰ καὶ μ' αὐτὰ οἱ «Μπλόφες» παραμένουν τέλειον ἔργον τῆς σκηνῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ κ. Συνοδινὸς παρουσιάζεται μὲ βαθεῖαν γνῶσιν τοῦ κόσμου καὶ τοῦ θεάτρου, δηλ. τὰ κυριώτερα προσόντα τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέως.

— ΤΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ — ΟΙ ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΑΙ — DE EFFUSIS — Μονόπρακτὰ τοῦ κ. Β. Κολοκοτρώνη.

Τὸ πρῶτον εἶνε **lever de rideau**, τὸ θεατρικὸν εἶδος τὸ ὁποῖον ἐσχάτως ἐκαλλιέργηθη πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν θέατρον, τὸ δευτέρον **σκίτσο** καὶ τὸ τρίτον **φάρσα**. — Εἰς τὸ «Ἀεροπλάνον» ἓνας φιλάργυρος σύζυγος ἐκλαμβάνων ὡς σοβαρότητα τὴν ἀστειότητα ἐνὸς φίλου του πιστεύει ὅτι ἡ γυναῖκα του παρήγγειλεν ἐν ἀεροπλάνον καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πολυδαπάνου αὐτῆς ἀγορᾶς ὑπόσχεται εἰς αὐτὴν νὰ τῆς ἀγοράσῃ ἐν αὐτοκίνητον. Ἀργότερα ἀνακαλύπτεται ἡ παρεξήγησις καὶ τὸ ἔργον τελειώνει μὲ τὰς προσπαθείαις τοῦ συζύγου νὰ πάρῃ πίσω τὴν ὑπόσχεσίν του. — Οἱ «Ἐρασιτέχναι» εἶναι μία σάτυρα τῶν ἐρασιτεχνικῶν παραστάσεων. Μερικοὶ ἐρασιτέχναι κατορθώνουν μὲ τὰς ἰδιοτροπίας των νὰ πείσουν ἓνα συγγραφεὴ νὰ σβύσῃ ὀλόκληρον τὸ ἔργον του «Τραγικὴ εἰρωνία». — Τοῦ «**De effusis**» τὸ μὲν ὄνομα εἶνε παρμένον ἀπὸ τὸ ἄρθρον τοῦ Ρωμαϊκοῦ ἀστυκοῦ δικαίου «**actio de effusis et de dejectis** = πράξις περὶ ἐκχυθέντων καὶ ἀπορριφθέντων» ἡ δὲ ὑπόθεσις πλέκεται τριγύρω εἰς μίαν λεκάνην νερό, τὴν ὁποίαν ἔχυσεν ὁ ὑπηρέτης ἀπὸ τὸ παράθυρον.

Περὶ τοῦ «Ἀεροπλάνου» καὶ τοῦ «**De effusis**» οὔτε λόγος νὰ γίνεταί. Ἄνοστα, σαχλά, κακογραμμένα, χωρὶς καμμίαν πλοκὴν καὶ μὲ τέχνην πρωτόγονον. Ὅσον ὅμως διὰ τοῦ «ἐρασιτέχνας» τὸ πρᾶγμα διαφέρει. Καὶ ἂν δὲν εἶνε τέλειον ἔργον τέχνης, ἔχουν ἀρκετὴν πρωτοτυπίαν καὶ τέχνην. Καὶ αὐτὸ μὲ ἀναγκάζει νὰ μὴ εἴπω ἀκόμη εἰς τὸν συγγραφεὴ τῶν τριῶν μονοπρακτῶν ν' ἀφίσῃ ἡσυχον τὸ θέατρον.

— ΟΤΑΝ ΒΡΑΔΥΑΖΗ — Γ. Δ. Κορομηλά, δράμα εἰς πράξιν.

Ἡ Ἀργυρῶ, σύζυγος καὶ μητέρα μεγάλων τέκνων, συλλογιέται συχνὰ πυκνὰ τὰ σαράντα χρόνια της καὶ τις ἄσπρες τρίχες τῶν μαλλιῶν της καὶ μελαγχολεῖ καὶ κλαίει ὅταν βραδυάζῃ. Ἐνῶ δὲ εὐρίσκειται εἰς τὴν ψυχικὴν αὐτὴν κατάστασιν ἔρχεται κάποιος παλαιὸς της ἐρωμένος ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τῆς ὑπενθυμίζει ἓνα βραδυνὸ τὰ περασμένα. Ἡ Ἀργυρῶ κλονίζεται πρὸς στιγμὴν καὶ κινδυνεύει νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας

τοῦ ἔρωμένου της, ὅποτε εἰσερχόμενος ὁ σύζυγος πρόλαμβάνει τὴν ἀτιμίαν. Καὶ τελειώνει τὸ δράμα μὲ τὴν ἀλληγορικὴν φράσιν τοῦ συζύγου «Ὅταν βραδυάζῃ ν' ἀνάπτης τὸ φῶς γιὰ νὰ φεύγῃ τὸ σκοτάδι». Τὰ λόγια αὐτὰ φέρουν εἰς τὴν Ἀργυρῶ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν ψυχικὴν γαλήνην.

Τὸ «Ὅταν βραδυάζῃ» εἶνε γραμμένον εἰς γλῶσσαν δημοτικὴν, μὲ τὴν ὁποίαν πλέκεται ἕνας φυσικώτατος δίσλογος.

Ἡ πλοκὴ τοῦ τεχνικωτάτη καὶ ἡ σκηρικὴ οἰκονομία τοῦ ἀμεμπτος. Τὸ μόνον ἐλάττωμά του εἶναι ὅτι δὲν συγκινεῖ, ἂν καὶ ἔχει ὅλα τὰ στοιχεῖα διὰ νὰ συγκινήσῃ. Καὶ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ κάποιαν δυσκολίαν τοῦ συγγραφέως εἰς τὸ νὰ μεταδώσῃ τὸ τραγικόν, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται πολὺ καλά.

Ὁ κ. Κορομηλάς, υἱὸς τοῦ συγγραφέως τοῦ «Ἀγαπητικοῦ τῆς Βοσκοπούλας» καὶ ἀρχισυντάκτης τῶν «Ἀθηνῶν», ἐφέτος πρωτοπαρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνήν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην του ἐμφάνισιν μᾶς ἀπεκάλυψε μεγάλην δύναμιν.

Καὶ ἀνσήμερόν δὲν ἐλέυχε τελείως δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐπιτύχῃ. Ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ λάβῃ ὑπ' ὄψιν μερικὸς θαυμαστάς του, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐθαύμασαν διὰ νὰ τοῦς θαυμάσῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὴν ἐφημερίδα του.

-- Η ΓΥΝΑΙΚΑ — I. Πολέμη κωμῳδία ἑμμετρος εἰς πράξιν.

Ἐνας φιλόσοφος ἀποπλανηθεὶς εἰς μίαν ἔρημον τῆς Τύνιδος εἰσερχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρσῶ καὶ τῆς Φατμῆ καὶ ἀρχίζει νὰ διαβάσῃ εἰς τὴν οἰκοδέσποιαν τὸ βιβλίον πὸν ἔχει γράψῃ διὰ τὴν γυναῖκα. Αἴφνης ἐπιστρέφει ἀπὸ τὸ κυνήγιον ὁ Φαρσῶ καὶ ἡ Φατμῆ ἐνθυμεῖται τὸ στοίχημα πὸν ἔχει βάλει μαζί του. Ἄν τὸν γελάσῃ, κερδίζει τὸ μαλαμματένιο γιορντάνι του. Κλειδώνει τὸν φιλόσοφον σὲ μιὰ κάσσα καὶ εἰς τὸν εἰσερχόμενον σύζυγόν της λέγει ὅτι μέσα ἐκεῖ ἔχει κλείσει τὸν ἔρωμένον της. Ὁ Φαρσῶ καταθυμωμένος ζητεῖ τὸ κλειδί. Ἐκείνη τοῦ τὸ δίνει ἀμέσως λέγοντάς του «γιάντιες!». Ὁ σύζυγος δίνει τὸ γιορντάνι του καὶ φεύγει καταχαρούμενος πὸν δὲν τὸν ἀπαιτᾷ ἡ γυναῖκα του. Βγαίνει καὶ ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τὴν κάσσα καὶ ρίπτων τὸ βιβλίον του εἰς τὰ πόδια τῆς Φατμῆ ἀπέρχεται ἀπογοητευμένος.

Ἐπὶ τρεῖς ὀλοκλήρους μῆνας μᾶς ἀνήγγελλε τὸ ἔργον τοῦ κ. Πολέμη. Ἀλλ' ὠδινεν ὄρος καὶ ἔτεκε μὺν. Ἡ «Γυναῖκα» εἴμπορεῖ νὰ εἶνε θεατρικὸν ἔργον κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ συγγραφέως της, ἀλλ' ὄχι καὶ κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς σημερινῆς τέχνης. Ἡ ὑπόθεσις σὰν ἕνα παραμῦθι τῆς Χαλιμᾶς στιχοποιημένο. Τὰ γνωμικὰ τοῦ φιλοσόφου παρμένα ἀπὸ τὸν κλύδωνα ὁ ὁποῖος κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μου θὰ συνέπεσε μὲ τὴν συγγραφὴν τῆς «Γυναῖκας». Ἡ Τύνις ὡς τόπος τῆς ἐξελέξεως τῆς κωμῳδίας κανένα ἄλλον λόγον δὲν εἴμπορεῖ νὰ ἔχῃ παρὰ τὸ ἐπίκαιρον τοῦ Μαροκηνοῦ ζητήματος. Καὶ τὸ κάτω κάτω

τῆς γραφῆς, στίχος καὶ μάλιστα ὁμοιοκατάληκτος εἰς σημερινὸν θεατρικὸν ἔργον σὰν πολὺ μεγάλος ἀναχρονισμὸς δὲν σὰ φαίνεται;

Τί καλά ποῦ θᾶκαμεν ὁ κ. Πολέμη ν' ἀφήσῃ τὸ θέατρον καὶ νὰ κυτάξῃ τὴν λύραν του, ποῦ καὶ αὐτὴ πάρα πολὺ ξεχρηδίστηκε τώρα τελευταῖα!

— ΟΙ ΜΠΑΜΠΑΔΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ. — Κωμῳδία εἰς πράξεις τρεῖς τῆς κ. Φούλας Δεριλύ.

Ἐνα γράμμα ἐρωτικὸν διὰ τὸν θεῖον Ζωγραφίδην, γεροντοπαλλήκαρον, πίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῆς γυναικὸς τοῦ ἀνεψιοῦ Ζωγραφίδου καὶ γεννᾷ σκάνδαλον οἰκογενειακόν. Αὐτὸ εἶνε τὸ κυριώτερον ἀπὸ τὰ πολλὰ μικροεπεισόδια τῆς πολυπλόκου ὑποθέσεως τῶν «Μπαμπάδων τῆς Ἀφροδίτης» ποῦ ἂν ἐπεχείρουν νὰ τὴν ἐκθέσω λεπτομερῶς θὰ διέτρεχον τὸν κίνδυνον ν' ἀντιγράψω ὀλόκληρον τὸ ἔργον.

Οἱ «Μπαμπάδες τῆς Ἀφροδίτης» εἶνε τὰ γεροντοπαλλήκαρα ποῦ θέλει νὰ σατυρίσῃ ἡ συγγραφεύς. Μὰ ἡ κεντρικὴ ἰδέα πνίγεται οχεδὸν εἰς τὰς παρεκβάσεις. Καὶ εἰς τὸ τέλος τὸ ἔργον τῆς κ. Δεριλύ ἀφίνει τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς φαρσοειδοῦς κωμῳδίας μὲ ὑπόθεσιν ἀσυνάρτητον καὶ μὲ πλοκὴν παιδαριώδη.

— ΠΑΝΟΡΑΜΑ — ΡΙΤΑ — Η ΛΙΜΝΗ ΠΟΥ ΦΟΥΣΚΩΝΕΙ — ΤΟ ΚΟΙΜΙΣΜΕΝΟ ΠΑΛΑΤΙ.

Τὸ «Πανόραμα» — Τίμου Μωραϊτίνῃ ἐπιθεώρησις εἰς πράξεις τρεῖς — πικρὰ πᾶσαν προσδοκίαν κατώτερον τῶν ἄλλων ἐπιθεωρήσεων καὶ ἀνάξιον τοῦ εὐτραπέλου καὶ σπινθηροδόλου πνεύματος τοῦ συγγραφέως του.

Τὴν «Ρίταν» τοῦ κ. Λαδοπούλου καὶ τὴν «Λίμνην ποῦ φουσκώνει» τοῦ κ. Ζ. Μακρῆ — δράματα τρίπρακτα καὶ τὰ δύο — δὲν τὰ εἶδον παριστανόμενα. Αἱ γνῶμαι τῶν παρευρεθέντων εἰς τὴν παράστασιν αὐτῶν διχάζονται. Ἄλλοι τὰ λέγουν ἀρκετὰ καλά καὶ ἄλλοι ἐντελῶς ἀνάξια λόγου.

Ὅσον ἀφορᾷ «Τὸ Κοιμισμένο παλάτι» — δράμα τρίπρακτον τοῦ κ. Γαλανοῦ — σὰς παραπέμπω εἰς ὅτι ἔχω γράψῃ εἰς τὴν προηγουμένην μου διὰ «Τὸ κρυφὸ σχολειό», ἔργον τοῦ ἰδίου συγγραφέως.

UN POETA ITALO-GRECO

(STEFANO MARZOKIS)

Ἔτσι ὀνομάζεται μία νέα πραγματεία περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ἐκ τῶν ἀρίστων ποιητῶν μας κ. Στεφάνου Μαρτζώκη, ἡ ὁποία ἐσχάτως μᾶς ἤλθεν ἀπὸ τὴν Ρώμην, γραμμένη εἰς ὠραίαν ἰταλικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸν διακεκριμένον Ἰταλὸν ἑλληνομαθῆ κ. **F. De Simone Brouwer**. Προηγεῖται λεπτομερῆς βιογραφία τοῦ Ἑλληνοποιητοῦ καὶ ἀκολουθεῖ μία ἀρκούντως ἐκτενὴς καὶ ἀπολύτως ἀμερόληπτος κριτικὴ τοῦ ποιητικοῦ του ἔργου. Ὁ βίος τοῦ κ. Στεφάνου Μαρτζώκη εἶναι γνωστὸς ἐν περιλήψει πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Χαράυ-

γῆς» ἀπὸ προηγούμενον φυλλάδιον. Δι' αὐτὸ καὶ θὰ περιορισθῶ ἐδῶ μόνον εἰς ὀλίγα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ κριτικὸν μέρος τῆς ἐν λόγῳ πραγματείας.

— Εἰς τὴν διάπυρον καρδίαν του, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ἡ φύσις ἔβαλε τὰς φλόγας τοῦ ἠφαιστείου, τὴν ἀνησυχίαν τοῦ σκεπτικιστοῦ, τὴν ἀφέλειαν τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸν βρυχηθμὸν τοῦ λέοντος, εἰς τὴν καρδίαν του τὴν δυνατὴν καὶ γεμάτην τρόμους, ἀνέβρυσεν ἀρκετὰ ἐνωρὶς ἡ πηγὴ τῆς ποιήσεως, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν χύνονται καὶ ἀναλύονται τὰ πολυσύνθετα αἰσθηματὰ τῆς ἐκλεκτῆς αὐτῆς ψυχῆς.

— Οἱ ἑλληνικοὶ του στίχοι ἤνοιξαν νέας ἀύλακας καὶ νέους ὁρίζοντας εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, ἡ ὁποία πολλάκις ἐπιπτεν εἰς παραδοξολογίας· τὴν ἐπανέφερον εἰς τοὺς κλασικοὺς ἑλληνορρωμαϊκοὺς τύπους, εἰσάγων ὅλα σχεδὸν τὰ Ἰταλικά μέτρα καὶ ἀποτυπῶνων τὴν ἀτομικότητά του μὲ τὸν πλέον χαριτωμένον καὶ τὸν πλέον σύντομον τρόπον.

— Μοναδικὸν παράδειγμα ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος ἀποτελεῖ ὁ Στέφανος Μαρτζώκης : ζωηρότατος, εὐαίσθητος, ἐκτάκτως εὐερέθιστος, ἀλλὰ μὲ δύναμιν θελήσεως ὄχι συνήθη καὶ κατὰ βάθος ἀσυγκρίτως ἀγαθός· δειλὸς τρόπον τινά ὄχι ἀπὸ φόβον ἀλλ' ἀπὸ ἀσυνείδητον καὶ φυσικὴν ἀπλότητα.

— Εἰς τὴν ποίησίν του ὑπάρχει βάθος σκέψεως καὶ τόλμη συλλήψεως : κατὰ μέγα μέρος ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν Λογοτεχνίαν, δὲν ἀφίνει ἐν τούτοις καὶ τὰς πλουσίας πηγὰς ὅλων τῶν μεγάλων πνευμάτων, τὰς ὁποίας μελετᾷ καὶ καρποῦται προσηθέων ὅμως πάντοτε τὴν σφραγίδα τῆς πρωτοτυπίας. Εἶνε μαζὶ κλασσικός, ἰδεαλιστής καὶ ρεαλιστής : εἰς αὐτὸν ἀφείλεται ἡ εἰσαγωγή τοῦ ρεαλισμοῦ εἰς τὰς φλέβας τῆς νέας Ἑλληνικῆς μουσῆς.

— Ἀπὸ τὴν λύραν του, ἡ ὁποία δὲν ἔχει μίαν μόνην χορδὴν, ἐξάγει πλουσιώτατα κύματα ἀρμονίας· ὅποιον δὲ τόνον καὶ ἂν πιάνῃ, πάντοτε εἶνε κύριος τῆς τέχνης του καὶ μεταχειρίζεται τὸ ὄργανόν του μὲ πλήρη βεβαιότητα καὶ πλούσιον χρωματισμόν. Ἄλλοτε πάλιν ἀφίνεται καὶ παρασύρεται ἀπὸ τὸν ἦχον μέχρι τοῦ σημείου νὰ παραμιλῇ ἢ νὰ ἐπιμελεῖται ὀλίγον εἰς τὴν πλοκὴν τῶν συλλήψεών του· τόσην αὐθόρμητον καὶ σταθερὰν μουσικότητα ἔχουν, οἱ στίχοι του, μουσικότητα ἡ ὁποία οὐχὶ σπανίως ἐπιτυγχάνει ἀξιόλογα ἀποτελέσματα.

— Ἀληθινὸν τέκνον τοῦ αἰῶνος, ὁ Μαρτζώκης εἶνε ἕνας ἀδιύλλακτος σοσιαλιστής. Μ' ὅλον τὸ κλασικὸν τῶν ὕψος πολλὰ ποιήματά του δὲν θὰ ἐπίστευε κανεὶς ὅτι συνετέθησαν ὑπὸ τὸν αἰθριον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς ἄλλον ὁρίζοντα τοιαῦτα εἶνε τὰ «*Αὐγή*», «*Πεῖνα*», «*Στὸν ἥλιο*», καὶ ἡ ὡραία ἀλλ' ἀγριωτάτη «*Συνωμοσία*», ὅπου ὁ ποιητὴς φαντάζεται εἰκόνας ἀληθῶς παραδόξους καὶ φοβερὰς.

— Μ' ὅλον τὸν ρεαλισμόν του ὁ Μαρτζώκης δὲν ἀποφεύγει καὶ τὰς συμβολικὰς παραστάσεις. Οὕτω εἰς τὸ *Antico Idillio* τὰ δύο

περιστέρια ἐπάνω εἰς τὴν χιονοσκεπῆ στέγην σημαίνουν τὰ λευκὰ καὶ ἀγνὰ ἰδανικὰ τοῦ ἔρωτος, τὰ ὁποῖα ἀναστήνονται ἀπὸ τὴν λησμονημένην φωλεάν. Ἄλλὰ τὰ φύλλα ποῦ καίονται ἐπάνω εἰς τὴν φωτιὰν παριστάνουν τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας μας· ὅπως αὐτὰ δὲν παύουν νὰ συρίζουν παρὰ ἀφροῦ γίνονται στάχτη, ἔτσι καὶ αἱ εὐχαὶ καὶ οἱ πόθοι τοῦ ἀνθρώπου δὲν εὐρίσκουν ἡσυχία παρὰ μέσα εἰς τὴν σκόνην τοῦ τάφου. Εἰς τὸ *Σήμαντρο* δὲν ὑπαινίττεται ὁ ποιητὴς τὸ σήμαντρον καμιμαῖς ἐτοιμορρόπου ἐκκλησίτσας, ἀλλὰ τὸ σήμαντρον τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς ζωῆς : τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως ποῦ ἀντηγεῖ κάθε ὥρα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν, τὸ φθαρτὸν σωματικὸν ἔνδυμα τὸ ὁποῖον μετὰ διεξαχθεῖσαν ἀγρίαν πάλιν ἐτοιμάζεται νὰ πέσῃ κατὰ γῆς μὲ ἓν μόνον κτύπημα.

— Μεταξὺ τῶν ποιητῶν τῆς συγχρόνου νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ὁ Στέφανος Μαρτζώκης εἶνε ἀναμφιβόλως ἕνας ἀπὸ τοὺς πλέον δυνατοὺς καὶ εἰλικρινεῖς. Τὰ ἔργα του ἔχουν ἀτομισμόν, ἀνεξίτητον φιντασίαν καὶ τέχνην ἀληθινήν. Μὲ τὴν ἡλικίαν δὲν ἔχασε τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐμπνεύσεως....

— Ὡς συγγραφεὺς δυνατὸς μὴ ἀρκοῦμενος μόνον εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ἔλκεται καὶ ἀπὸ τὸ μυστήριον τοῦ σύμπαντος· εἰς τὰς ὑψηλάς του δὲ ἐμπνεύσεις πλησιάζει τὸ Ἰταλικὸν πνεῦμα, ἔχει ὅμως τὴν ἐκφραστικὴν συντομίαν τοῦ Κάλδου καὶ τὸν ἀόριστον καὶ ἀρμονικὸν ἦχον τοῦ ἀθανάτου Σολωμοῦ.

Τὸ ὕψος τοῦ Μαρτζώκη εἶναι εὐγενὲς καὶ συνάμα ἀπλοῦν, χρωματισμένον, πλούσιον εἰς ὡραίας μεταφορὰς καὶ φύσει ἐμφαντικόν· εἰς αὐτὸν δέ, ὅσον εἰς κανένα ἄλλον, τὸ ὕψος εἶναι ὡς ἀνθρώπος καὶ ἀποκαλύπτει μὲ εἰλικρίνειαν τὴν προσωπικότητά του. Ἡ γλῶσσά του εἶναι καθαρὰ δημοτικὴ ἢ μετρικὴ του ποιικιλωτάτη, ἡ ὁποία χωρὶς δυσκολίας καὶ τεχνάσματα μεταμορφώνεται καὶ ἀνανεώνεται μὲ χιλίους τρόπους. Δὲν ἀνήκει δὲ εἰς κανὲν κόμμα καὶ θὰ ἤρμοζε νὰ λεχθῆ εἰς αὐτόν :

a te fia bello

Averti fatta parte per te stesso.

(Εἰς ἐσὲ εἶναι ὡραῖον, ποῦ ἔχεις κάμει κόμμα μὲ τὸν ἑαυτόν σου).

Αὐτὰ εἶναι τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἐν λόγῳ πραγματείας, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Δὲ Μπροῦδερ προσέφερε μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὰ ἑλλην. γράμματα καὶ ἡ ὁποία θὰ ἤξιζε νὰ μεταφρασθῆ ὀλόκληρος. Καὶ ὄχι μόνον αὐτή, ἀλλὰ καὶ ἡ *Geschichte der byzantinischen und neugriechischen Litteratur* καὶ *La Grèce littéraire d'aujourd'hui* τοῦ Philéas Lebesgue. Λυπηρὸν βέβαια εἶναι νὰ γνωρίζωμεν τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς ξένους, ἀλλ' αὐτὸ κατ' ἀνάγκην θὰ τὸ παθαίνωμεν ἐφόσον δὲν θέλομεν ἢ δὲν δυνάμεθα ν' ἀναγνωρίσωμεν τοὺς ἐκλεκτοὺς μας.

† ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Κερκυραίου ποιητοῦ Γερ. Μαρκοῦ ἐκλείπει ἕνας ἀκόμη ποιητικὸς ἀσπὴρ ἀπὸ τὴν ἑπτανήσιον ποιητικὴν πλειάδα, τῆς ὁποίας ἐξήρχεν ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Κάλβος καὶ τῆς ὁποίας μέλη ἦσαν ὁ Χριστόπουλος, ὁ Τερτσέτης, ὁ Πολυλάς κλπ. Ὁ Μαρκοῦς ἐγεννήθη τῷ 1826, ἐσπούδασε δὲ ἐν Κερκύρα καὶ ἐν Ἰταλίᾳ τὰ νομικά. Κατεγίνετο πάντοτε μὲ τὰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ μὲ τὴν ποίησιν ὑπῆρξε φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς τὴν ποίησιν.

Ἐγραψεν ἀρκετὰ λυρικά ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν εἰς δύο τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ποιητικὰ ἔργα» (1890) καὶ «Μικρὰ ταξείδια» (1898). Τὸ καλῦτερον τῶν ποιημάτων του, τὸ ὁποῖον κατέστησε γνωστότατον καὶ δημοτικώτατον τὸν ποιητὴν εἶναι ὁ «Ὅρκος», δημοσιευθὲν τὸ 1875.

Παραθέτομεν σήμερον ἕνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποιήματα τοῦ ἐκλιπόντος ποιητοῦ, τὸ «Παράπονο τῆς Πεδαμμένης».

Τὸ ποίημα τοῦτο ὁ ποιητὴς κ. Κ. Παλαμᾶς εἰς μίαν θαυμασίαν μελέτην, τὴν ὁποίαν ἔγραψε τῷ 1890 περὶ τοῦ Μαρκοῦ ἐν τῇ «Ἐστία» ὀνομάζει «μικρὸν ἀριστοῦργημα» καὶ κάμνει τὴν ἐξῆς μικρὰν ἀνάλυσίν του:

«Δεκατεσσάρων ἐτῶν παιδίσκη ἐγκατέλιπε τὴν ζωὴν ἴσι ἴσα καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζε νὰ γλυκοχαράξῃ μέσα τῆς ἡ ζωῆς ὑπὸ τὴν γλυκυτάτην ἐκδήλωσιν αὐτῆς, ὄχι μὲ τὸ αἰσθημα, ἀλλὰ μὲ τὸ προαίσθημα τοῦ ἔρωτος. Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀνοιξέως τὸ ζωογονοῦν «καὶ τὴν ὄψι καὶ τ' ἀπόκρυφα τῆς γῆς ἐξανάπτει καὶ μέσα εἰς αὐτὸ τὸ μνῆμα τὴν λαχτάρα τῆς ζωῆς». Καὶ ὁ Μαρκοῦς μᾶς ψιθυρίζει, μᾶς ἐκμυστηρεῖται τὸ «Παράπονο τῆς Πεδαμμένης», τὸ ὁποῖον μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς καρδίας».

Τὸ παράπονο τῆς πεδαμμένης.

Κόσμε ὦραιε, μὲ πόση λάβρα
Σ' ἔχω τώρα στὴν καρδιά!
Τ' Ἀπριλιοῦ σου ἀκούω τὴν αὔρα
Καὶ στὸ λάκκο μου βαθειά!

Μ' ὄσα ὀλοῦθε ἡ γῆ φυτρώνει
Νᾶταν, Θεέ μου, βολετὸ
Ἄπ' τὸ χῶμα ποὺ μὲ ζώνει
Σὰν τριαντάφυλλο νὰ βγῶ.

Πρὶν ὁ θάνατος μὲ σύρη
Σὲ ἀλουλούδιαστες ἐρμές,
Εἶδα τέτοιο πανηγύρι
Δεκατέσσερες φορές.

Μόλις εἶχα ἡ μαύρη ἀρχίσει
Ἀνταπόκριση γλυκεῖα
Μὲ τ' ἀγέρι, μὲ τὴ βρύση,
Μὲ τὰ πράσινα κλαριά.

Τὰ λουλούδια, ἡ χλόη, τὸ πλήθος,
Ἄπὸ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ
Καὶ μῶλεγαν στὸ στήθος
Ποὺ δὲν ἔφτανε στὸ νοῦ.

Νέα στὰ μάτια μου εἶχαν πάρει
Τὰ χαράματα ὁμορφιά,
Καὶ μοῦ ξύπναε τὸ φεγγάρι
Χίλια αἰσθήματα κρυφά.

Σ' ἀνθισμένα ἢ σ' ἄγρια μέρη
Περπατῶντας μοναχῆ,
Ποιός, ἐρώτουνά, ποιός ξέρει
Τὸ τί αἰσθάνομαι νὰ πῆ.

Σὲ θωριὰ χαριτωμένη
Σ' ἕνα μάτι ἀγγελικὸ
Τὴν ἀπόκρισι γραμμένη
Κάπως ἔφθασα νὰ ἰδῶ.

Προτοῦ ξάστερα μὲ θάρρος
Μοῦ τὴ δώση κ' ἡ φωνή,
Σὰ γεράκι ἐχύθη ὁ Χάρος
Κ' ἐδῶ μ' ἔρριξε νεκρῆ.

Μνήμη τέτοια μὲ πλακώνει
Σὰν τὸ χῶμα μου βαρεῖα.
Τ' ἄλλον κόσμου χελιδόνι
Θεὲ νὰ πάω κ' ἐγὼ ψηλά!

Ὁ Χριστέ μου, ἄς ξαναζήσω
Μόνον ὅσο εἶν' ἀρκετὸ
Τῆς καρδίᾳς μου νὰ γνωρίσω
Τὸ μεγάλο μυστικὸ!

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«Ἄνω—Κάτω».— Εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς νέου ἑβδομαδιαίου σατυρικοῦ καὶ γελοιογραφικοῦ φύλλου, τὸ ὁποῖον ἐκδίδει ἐν Κων)πόλει ὁ καλὸς φίλος μας κ. Χρ. Δεληγιαβούρης, πρῶην συντάκτης τοῦ «Σκορπιοῦ». Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ σάτυρα, ἐξυπνότατα λογοπαίγνια καὶ ξεκαρδιστικώτατα γελοιογραφία στολίζουν τὸ φύλλον, τὸ ὁποῖον μὲ τὸν καιρὸν δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ καταστῇ τὸ πρῶτον ἐν Ἀνατολῇ. Συνδρομὴ γρ. 30, ἐξωτερικοῦ φρ. 10. Γραφεῖα, Ὁδὸς Γεμενιτζί, 29. Κων)πολιν.

«Σέρλοκ Χόλμς».— Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἤρχισεν ἐκδιδομένη ἐν Κων)πόλει σειρά τῶν πολυκρότων καὶ περιπετειωδῶν διηγημάτων τοῦ παγκόσμιον φήμην ἀποκτήσαντος διὰ τὰ κατορθώματά του ἐρασιτέχνου ἀστυνόμου Σέρλοκ Χόλμς, ὑπὸ τῶν κ. κ. Δ. Γ. Χριστοφορίδου καὶ Μ. Α. Χρυσοφίδου. Τὰ διηγήματα ταῦτα βγαίνουν κατὰ μῆνα εἰς αὐτοτελῆ τεύχη ἐκ 32 σελίδων μεγάλου σχήματος καὶ τιμῶνται εὐθηνότατα, 6 μόνον μεταλλίγια.

Διεύθυνσις: Γαλατᾶ, Γιουκτσέκ Καλδηρίμ, ἀρ. 606 Κων)πολιν.

Ἐνεκα ἐλλείψεως χώρου τὰ «Τραγούδια» τοῦ κ. Α. Πάλλη θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ προσεχές.

Ἀγορὰ καὶ πώλησις γραμματοσήμων καὶ συλλογῶν οἰασδήποτε ἀξίας. **D. Demetriades.**

12 Rue Fagen PARIS 13me

Ἑπεύθυνος: **Μ. Σ. Βάλλης.**